

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

melike mukaddem

düşler ve katiller

roman

Varlık / Anlatı

MELİKE MUKADDEM

DÜŞLER VE KATİLLER

Anlatı Dizisi: 97
Varlık Yayınları, Sayı: 419
İlk basım: 1996

Orijinal adı: Des Rêves et des Assassins
© Editions Grasset, 1995
Türkçe yayın hakları, Akçalı Ajans aracılığıyla
Varlık Yayınları A.Ş.'ye devredilmiştir.

ISBN 975-434-160-5

Dizgi: Varlık Yayınları
Baskı: Mart Matbaacılık
Kapak: Ekin Nayır

VARLIK YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40/2, 34440 İstanbul
Telefax: (212) 522 69 24 - 512 95 28

Melike Mukaddem

Düşler ve Katiller

ROMAN

Türkçesi: Filiz Nayır Deniztekin

Varlık Yayınları

*Oran'ın ve Cezayir tiyatrosunun ünlü oğlu,
ÖLDÜRÜLEN Abdelkader Allula için.*

Fransız annem, Odette Marque için.

"Dilimde bir karnış gibi dimdik çığlıkları
Arkadaşlarımın örselenmiş sessizliği bölüyor
Sonsuza dek... Yalnızca yüreğimdeki bu yarayla sevebilirim artık
Yalnızca bu yarayla belleğimdeki...
Sevilmeden ölen arkadaşları düşünüyorum
Kulak verilmeden yargılananları
Sevgilerini esirgemedikleri için öldürölen
Arkadaşları düşünüyorum

Yalnızca yüreğimdeki bu öfkeyle sevebilirim artık."
Anna GREKY (*Cezayir Başkent Cezayir*)

"Öfke Yaratan'a özgü olsaydı, uzun süre önce ölümlölük
konumumu aşmış olurdu."

CIORAN (*İtirafklar ve Aforozlar*)

•

Yokluk ve aşırılık

Ailemde, doğumumdan çok önce bozulmuş bir şeyler vardı. Babam oldukça erken yaşta yakalanmıştı cinsellik hastalığına. Anlaşılan, ergenlik çağında yapışmıştı bu illet yakasına. Ailesi tarafından da bu nedenle dışlanmış olsa gerek. Elde etmek için fırsat kollayan biri olduğu, ilk bakışta anlaşılabilir. Hiç ayırt etmeksizin etek, tesettür, hicap ne bulursa peşine takılır... Yaş pek önemli değildir. Akrabalık da öyle.

Yakınında kadın yoksa, düşünür kurar. Oburca. İki büküm olup geçirir ve hırıldar. Kefyesini kafasının tepesine iter. Alnını kaşır. Ateşli elini bütün bedeninde gezdirir, entarisinin altına daldırır. Gözleri kayar. Bıyığı titrer.

Çocukken, haberi olmadan izledim onu. Defalarca. Ve defalarca istemeksizin, komşu kadınları becerirken yakaladım.

Şimdi o, benim için yalnızca bir karikatür.

Annemi ise hiç tanımadım. İlk yıllarım, babamın taşkınlıkları kadar onun yokluğunun da izini taşır. Yokluk ve aşırılık. Birbirinin karşıtı ve giderilmesi olanaksız iki büyük yanlışlık.

Annem Fransa'ya giden gemiye bindiğinde, ben henüz onun karnındaymışım. 1962'de, Cezayir'in bağımsızlığına kavuştuğu yıl oluyor bu. Bir yıl önce evlendirmişler kendisini. İsteği dışında, kuşkusuz.

Ben onun içinde, o ise göçmen Cezayirli Fransızlardan oluşan kalabalığın içinde. Farklı nedenlerle. FLN¹ bünyesindeki etkinlikleri nedeniyle savaş sırasında hapse atılan ağabeyi, Montpellier'de o aralar serbest bırakılmış. Berbat bir durumdaymış, ölmek üzere olduğu söyleniyormuş.

Annem bir an önce onunla ilgilenebilmek istemiş. İşte o sırada doğmuşum ben.

Ülke bağımsızlığına kavuştuğunda, herkes eğlenceye dalmış. Babam da öyle. Kendi tarzında. Karısı Montpellier'de ağabeyine bakıp beni dünyaya getirirken, o hovardalık peşindeymiş. Beş ay içinde bir eş alıp boşamış. Kafa tuttuğu için. Bu arada hizmetçiyi hamile bıraktığından, onunla da evlenmiş. En azından o, itaatli çıkmış. Hatta minnettar. Sırası gelmişken, çocuk-anneler öyle bir cehennem azabı çekiyorlar ki! Onun yanındayken babam, istediği gibi taşkınlık yapmakta serbestti.

Ağabeyi iyileşir gibi olunca, annem Oran'a geri dönmüş. Hizmetçisini hamile bulmuş. Bavulunu bile açmamış. Hemen o an çekip gitmiş. Tek başına. Kapının eşiğinde babam beni onun kucağından koparıp aldığında, üç aylıkmışım.

Komşular ve sokak köşelerinde istekli davranan ya da yenik düşen kadınlar dışında, babam, kendi kasap dükkânındaki müşterileri de kullanırdı. Ve bunlar arasında şehit kocalardan dul kalanlar da vardı.

Bu ilk özgürlük günlerinde, "Savaşta kocasını yitiren kadınların uzun süre dul kulmalarına izin verilemez. Bu büyük

(1) Milliyetçi Kurtuluş Cephesi. (Ç.N.)

belayı giderebilmek için, bir erkek bundan böyle altı eş almalıdır." diye bir söylenti yayılmıştı ağızdan ağza. Ülkemizde kibir, erkeklerin gülünçlüğe karşı gözlerini kör ediyor.

Babamın cinsel vahşeti ise yasalarla sınırlandırılmazdı. Çok eşlilik onun için bir kısıtlamaydı. Direnişe katılmamış, dirençten de yoksun biri olarak, en sonunda kendince "ulusal katkıda" bulunmanın bir yolunu bulmuştu: Cezayir'in nüfus artışına canla başla katkıda bulunmak. Ona göre, kahramanlık ve yurtseverlik bile zinanın ayrılmaz birer parçasıydı.

Saplantısı, ideal bir etkinlik ve çerçeve buldu kendisine: Kasaplık. Asılı hayvan gövdeleri arasında, sinek bulutları ve kan kokusu içinde rahatı yerindedir onun. Etle uğraşmak, av beklentisini besler. Dana ya da koyunun dörtte birini kapıp bir avcı edasıyla tezgâhın üzerine atması, doğrusu görülmeye değer. Bir butu tutar ve vın! vın! vın! üç darbe, üç soluk. Parçalar hazırdır. Uzaklaşır. Büyülenmişçesine görüntüyü inceler: Derin yarıklar, kırık kemikler. Büyük bir bıçak alıp işine geri döner. Etleri ayırır, sıyrır. Parmaklarını emer. Dilini şapırdatır. Titizlik diye bir kavramdan yoksundur. Kemik artıkları, çentik çentik parçalar umurunda değildir. Önemli olan tek şey, etle temastır. Eti hazırlamak yerine, onu doğrar, yoğurur, hırpalar. Sonra da gazete kâğıdı üzerine rastgele atarak, ondan kurtulur. Birlikte yuvarlar. Kâğıt ıslanır. Yazılar haleler halinde dağılıp silinir. Babam, bu lekeleri çılgınlığa yakın, içten içe sırtkan bir ifadeyle süzer. Kadının biri kapının eşiğinden içeri adımını atar atmaz da, tamamen çıldırır.

Kadınlar onun için budur işte; et. Ardından, kadın müşterilerinin en yoksullarıyla bir değıştokuşa girişir babam: bir parça kuzu, koyun ya da deve etine karşılık bedenlerini kullanır onların. Dana eti çok pahalıdır.

İlk oğlu benden on bir ay sonra doğdu. Yıllar geçtikçe, babamla karısı, altı erkek ve iki kız yarı kardeş verdiler bana... bunlar en azından yasal olanlar. Bu arada bina içinde parmak ısırtacak kadar onları andıran bir ya da iki çocuk daha bulunurdu mutlaka. Buna tek şaşıran ben olmazdım. İntikam peşindeki diller tarafından uyarılan en saf komşularımız bile sonunda olayın farkına varırlardı.

Komşularla babam arasında oluşan düşmanlık senaryosu hep aynıydı. Hazırlık niteliğinde birkaç çıkışma ve zılgıt. Ardından çatışma sertleşir, büyür ve patlardı. Binada oturan erkek, kadın ve çocuklar iki safa ayrılırdı. Bazıları, alkış tutarak, "Fahişelerle evlenenler hak ettiklerini bulurlar. Pantolonunun içindekine layık bir erkek, her türlü fırsattan yararlanmalıdır. Hatta fırsatı da kendisi yaratmalıdır!" diye haykırırlardı. Diğerleri, "Kadınların güvenini kötüye kullanan vicdansız, hem kendi onurunu hem de onlarınkini kirletir" diye karşı çıkarlardı. Saflaşmaların doruğunu yaygın bir kavga noktaları. O andan itibaren bina, ayaklanma sonucu devrilen bir gemi görüntüsüne bürünürdü. Kırılan kapılar. Sövgü yağmurları. Ölüm tehditleri. Cop, bidon, iskemle, bıçak darbeleri... Dairelerin içinde ne varsa, birer savaş aracına dönüşürdü.

Yine de hiçbir zaman şikâyetler mahkemeye aktarılmazdı. Bu tür olaylar dört duvar arası halledilir. Onur sorunu! Sopalaşma hay huyunu boşanmalar ve taşınmalar izlerdi. Ardından yaygınlaşan kuşku üzerine binaya bir sessizlik çökerdi. Çocuklar bile merdivenlerde kendi ayak seslerinden korkarlardı bu durumda. Herkes, en ufak bir hışırının saman demetine atılan kibrit etkisi yaratacağını bilirdi sanki.

Dolayısıyla da, komşularımız sürekli değişirdi. Bu ise babamın keyfini hiç bozmazdı; yaraları iyileşir iyileşmez, yeni kiracılara göz dikerek çalım satmaya başlardı yeniden.

Beni hiç sevmedi babam. Ben de onu. Bakışım onu öfkeliendirme becerisine sahipti. Bağırıp çağırımlarına hiç katlanamazdım. Onunkini bastıran bir sesle haykırdım ben de. Çığlıklarımın gücünü çok erken yaşlarda keşfettim. Sesini yükselten kızlar ve kadınlar onu dehşete düşürür. Çarpışma cephesi geri çekilir.

Beni "hizmetçisinin hizmetçisi", oğullarının günah keçisi sanmasın diye bağırdım. Bacaklarıma, boynuma, kasıklarımın takılı gözlerinde ağgözlülük gördüğümde bağırdım. Tiksintiden bağırdım. Çığlıklarım felaketi uzak tutardı.

Sık sık içimde açılan bu uçurumdan paniğe kapılarak bağırdım.

Ancak ondan uzaklaşır uzaklaşmaz, başkalarının yüreğini sızlatan çlgın gülme krizlerine kapılırdım. Beni silkeleyen, korkularımı kıran çlgın kahkahalara. Biraz da abartıyor muydum acaba? Ötekiler, "delinin teki" olduğumu ilan ettiler. Ben de rahatlardım.

Okul tatillerinde, babam ağabeyinin evine, çöle göndererek başından atardı beni. Kaç kez katlandım o cehennem sıcağına? En azından on beş kez. Ailemden ayrılma sevinci, her seferinde kaygılarımı silip süpürdü. Dokuz yaşma kadar sürdü bu, o yıl harika arkadaşım Alilu'ya kavuşmak da müt-hiş bir keyifti. Alilu! Onu ilk gördüğümde, daha dört yaşındaydım. Hemen o an aklım karıştı. Bir düşü andıran bu çöl dünyasında, insanlar yavaş adımlarla dolaşırlar. Büyük hareketlerle. Sanki uçarcasına. Karayağız ve incecik bir yapısı olan Alilu ise, gün boyu koşar ve cıvıldardı. Ben, bir palmi-yenin altında hareketsiz dururdum. Ona bakardım. Sahrada geçen konaklamalarımın kalan anılar, ufukların ölçsüzlü-

ğü ve sessizliğin ağırlığıyla hareketleri yavaşlayıp hantallaşan insanlar, bir de ışık perisi gibi koşan Alilu'dan ibaret.

Bir sabah bana doğru ilerledi:

– Gel!

– Nereye?

– Sputniğime. Gökyüzünü delip yıldızlara gideceğiz.

Gökyüzünü delmek, ne program ama! Yürüyerek ardından gittim. Bir süre sonra soluğu kesilip geri döndü. Bana doğru geri geldi. Kendi ritmine uydurmak için, beni elimden tuttu. Alilu, çocukluğumun tek tesellisi... Ne yazık, günün birinde ortadan yok oldu. Çölde hissettiğim o korkunç kapalı kalma duygusuyla baş başa bıraktı beni. Bu arada kesin olan bir şey var: Orada, kozmik öğelerin egemenliği altında, babamın sapkınlıklarına köpek oynaşmalarından fazla önem vermezdim. Orada yaşam, can sıkıntısının şiddetiyle uyuşukluğun geniş alanları arasında gidip gelir. Orada, yazlar kışlara taşar ve birkaç taşkın kum rüzgârı kararsız ilkbaharları katleder. Orada her yaz, kireçleşme sonucu bir ölümdür. Hüzün bile yanıp kavrulur. Işık bile küle dönüşür. Yalnızca hurmalar hoşnuttur sanki. Çocukları umursamayan küçük güneş salkımlarıyla altın rengine dönüşüp parıldarlar. Uzun süre. Sonunda, amber gibi kokar, olgunlaşır ve düşerler. Kocaman sıcak bal damlaları gibi düşerler. Yanık arzuların üzerine pırıl pırıl ve yumuşacık yağarlar. Ancak o zaman uyuşukluk biter. Sinekler gelir. Dönüş zamanıdır.

Yaşasın, dönüş! Çölde ve hısımlarımdan kurtarır beni.

Başımın çaresine bakar hale geldiğim anda, babamdan, onun hayvanlığından, mahalle piçlerinin çılgınlıklarından, hizmetçi karısından, binanın boğucu havasından kaçan ben oldum. İlkokulu bitirdiğimde, yatılı okulun kapılarını açan bir

burs kazandım. Diğer bütün öğrenciler gibi. Bağımsızlık, babamın benimsedikleri dışında başka avantajlar da sağlamıştı.

El Hayat Lisesi ilk sığınma yerim oldu. El Hayat: Yaşam. Bu eski manastırda yaşam dardı ve betondan ibaretti. Duvarlar hiç bitmeyecekmiş gibi yükselirdi. Bir gökyüzü parçası... Ama bu geçit vermeyen engeller aynı zamanda birer koruma aracıydı. Çünkü geçen yıllar başka düşmanlar edindirmişti bana: yarı kardeşlerim. Despotluklarına sakın tavırla karşılık verirdim. Onlarla arama başka duvarlar dikerdim. Suskunluğumla kuşatılmış bütün farklılık duvarlarını. Bu tür davranışlarımla, Lamin'e karşı haksızlık etmiş olurdum. O, iyi bir öğrenciydi ve akıllı başında yapısı, ötekilerin palavraları ve zorbalıkları arasında sırtıdırdı. Ancak yalnızlık gözümü kör ettiği ve her türlü aile bağına tepki gösterdiğim için onun farkına varamazdım.

Kendi hallerine bırakılan oğlanlar, teker teker okullarından kovuldular. Birbirlerini sürükleyerek, "duvar bekleyenler" dalgasına katıldılar. Onlar nöbet tutan köpekler gibi kenti küçük bölgelere ayırdılar. Ben de liseye kök saldım.

Orada, yalnızlığıma gömülüp diğer kızları incelerdim. Tek seçebildiğim, geveze ve kıpır kıpır bir çeteydi. Her hafta sonu liseden uçup giden bir yavru kuş sürüsü. Benimle alay etmelerinde hiçbir vahşet belirtisi görmezdim. Hatta onlara imrenirdim, çünkü benim gözümde, yoksunluğunu hissettiğim moral canlılığın birer simgesiydiler. Benim için vahşet, başka yerde, genelde sevgi belirtisi sözcüklerdeydi: Baba, anne, erkek kardeş, kız kardeş... bunlar hep boş şeylerdi.

Liseden ayrılmazdım. Bayramlarda bile. Ancak üç aylık gezintilere ya da Fransızca öğretmenim Combes'un evine

güçlüp gelirdim. Boşalmış bir lisede sessizliğin tadını çıkarmanın değeri bir başkaydı benim gözümde. Okumak için ayrıcalıklı bir süreçti. Bazen, bir anlatının içinde Alilu'yla karşılaştırdım. Ve onun yöresinden bir bilgenin şu cümlesini tekrarlardım kendi kendime: "Alilu ölmedi. Sonsuz çocukluk krallığına doğru yola çıktı."

Yazın, evden kaçmak ve yalnızlığımın kaçınılmaz gereksinimi olan kitapların parasını çıkarabilmek amacıyla kendime bir iş ayarlardım.

Annem, Oran'a dönüşlerinden birinde beni kaçırmış. On beş gün boyunca babam kenti altüst etmiş ve karısını dövmüş. Annem Fransa'ya giden gemiye bindiğinde, beni binanın alt katında bulmuşlar. İki yaşıdaymışım o sırada. Ardından, beni görmek için harcadığı tüm çabalar boşa gitmiş. Babamın antenleri mi vardı? Annem beni istemek için onun dükkânına mı gelirdi? Bilmiyorum. İlkokuldayken, babam üç kez beni çeşitli bahanelerde okuldan alıp birkaç günlüğüne tanıdığı birilerinin evine götürdü. Her seferinde başka bir yere. Her seferinde kent dışına. Bir seferinde, tam bir aylığına bir ailenin yanına bıraktı beni.

Bu tür durumlarda öyle bunalırdım ki, bağırmayı unutup ağlamaya koyulurdum. Çünkü çalışkandım, okulun kuratıcı rolünü çoktan kavramıştım.

– Ağlamayı sürdürürsen, bir daha sınıfa adımını atamazsın!

Bu tehditten dehşete kapılıp susardım. Sonra, çok daha sonra, bu karanlık süreçlerin annemin Oran'a gelişleriyle ilgili olduğunu öğrendim. Bir soru, saplantı halinde aklımı kurcalardı: Neden ilk seferinde beni kaçırmamıştı? Çıkardı-

ğım sonuç kanımı dondururdu. Düşüncelerimin kabul edemeyeceği kadar korkunç bir insandı benim annem.

Bir gün, komşu çocuklarından birisi evimize geldi.

– Sokakta seni bekleyen bir kadın var. Annen hakkında konuşmak istiyor seninle, diye fısıldadı kulağıma.

Dışarı fırladım. Yabancı kadın beni kolları arasında sıkıttı. Peçesiyle gözyaşlarını kuruladı.

– İzle beni, küçük Kenza. Annen öldü. Baban söyledi mi sana?

Olumsuz anlamda başımı salladım. Konuşmasını sürdürdü:

– Cesedini iki gün önce Montpellier'den getirdik. Bu sabah gömüldü. Mezarını göstereyim sana.

Dersim olmadığına göre, bir perşembe günüydü herhalde. Babam da kasap dükkânında olmalıydı, çünkü serbestçe çıkabilmiştik. Kadını izliyordum. Bir taksi çevirdi. Bindik.

Kapıldığım gerçekdışılık duygusunu anımsıyorum. Portakal ağaçlarından gelen kokunun havayı doldurduğunu anımsıyorum. Kavurucu güneşi anımsıyorum. Masmavi bir gökyüzünü. Bir ilkbahardı. Sekiz yaşıyordum.

Mezarlıkta, kadın yeni kapatılmış bir mezarın önünde dikilip,

– İşte annen, dedi.

Tepki göstermeden durduğum için, çantasından bir fotoğraf çıkarıp uzattı:

– Al, bu o. Senin annen.

Bana gülümseyen çok genç bir yüz gördüm. Gerçekdışılık izlenimim daha da güçlendi. Bu yüz hatlarının titrediğini hiç görmemiştim. Bu "anne" sözcüğüyle içimi titretecek tek bir öpücük, paylaşılan tek bir yaşam ânı yoktu. Benim için o,

yalnızca yokluk ve yabancıydı. Bir yabancıнын yokluğu. Fotoğraftaki yüz bunu değıştiremezdi. Hiç sahip olmadığım bir anneyi yitiremezdim. Bunun için acı da çekemezdim. Kahkahayı basıp kadını kırmamak için çaba harcamak zorunda kaldım. Çünkü onun üzüntüsü üzerimde çekingenlik yaratıyor ve beni daha da dışlıyordu.

Geri dönerken, kadın bana biraz para verdi ve şunları söyledi:

– Çok gençsin... Birkaç yıl sonra sana annenden söz edeceğim. Büyüdüğün zaman beni görmek için Montpelli-er'ye gel. Seni bir daha burada göremem. Keltum'un anısı adına bile babanla uğraşmak istemem. Unutma, benim adım Zana Baki.

Ergenlik çağında, arada bir üvey annemi komşularıyla ya da yakınlarıyla fısıldaşırken yakalardım. Konunun annem olduğunu bilirdim. Üzerime dikilen gözlerde, yalnızca ölü için utanç okurdum. Sonra gözkapaklarını indirirlerdi. Ne anlattıklarını öğrenmeye çalışmazdım. Bilgisizliğimi ve o tertemiz sessizliği korumak en iyisiydi.

Aslında, mutsuzluğu tatmamıştım. Sürekli rezalet ve felaket içinde yüzmekten, belli bir kayıtsızlık deneyimi edinmiştim. Bu da beni daha kötüsünden koruyordu.

Birkaç kez mezarlığa gittimse de, annemin orada, toprak altında olduğuna kendimi ikna edemedim. Yok olanın öldüğüne inanamadım. İçimde yavaş yavaş ölen, onun yokluğu duygusuydu. Bu yere ilgimi yitiriyor ve unutkanlığa gömülüyordum. Birkaç ay sonra, çölde Alilu'yu bulamadım. O da yok olmuştu. Bundan böyle bekleyeceğim hiç kimse kalmamıştı. Ve her türlü bekleyişin yitmesi sonucu, kuşkusuz kendimi de yitirdim biraz.

O andan sonra, daha da fazla gülmeye başladım. Her şeye gülüyordum. Karabasanlarımı kovalamak için gülüyor-

dum. Batmamak için gülüyordum. Kısa sürede gülüşlerim, çığlıklarımın daha etkili hale geldi. Bunu lisede, yüzlerine kahkahayı bastığım anda, kızların donup kalmaları üzerine fark ettim. Sanıyorum, adım "Deli"ye çıkmıştı. Ya da gülüşümün onları delip geçtiği izlenimim öyle güçlüydü ki, belki de ben uyduruyorum bunu. Bilemiyorum. Neyse, sonuçta bağırma-yı kestim.

Gülmek, içimdeki nefreti ve onun sağladığı enerjiyi boşalttı. Bu güdüden de yoksun kalınca, kayıtsızlığa gitgide daha çok saplandım.

Kayıtsızlığın, en büyük umutsuzluğun ifadesi olduğunu düşündüm uzun süre. İnsanın içinden bir parçayı budayarak giderilen bir umutsuzluk. En iyi parçayı. Bizi felç eden bir sakatlık kalır geride. Bizi kör eden. Bizi tutsak eden. Şimdi, bu durum nefretten de güçlü bir azim gerektirmez mi diye merak ediyorum. Acaba bu, kendine alabildiğine hâkim olma sonucu, başkaları üzerinde denenen en büyük şiddet uygulaması değil midir? Amaçsız, dolayısıyla da kendi içine kapanık soğuk bir tutku mudur yoksa... bilmiyorum. Hem açıklamalar neye yarar. Olayları hiçbir biçimde asla değiştiremeyecek olduktan sonra!

Benim gibi bağımsızlık döneminde doğan kızların çoğuna şu adlar verilmişti: Huriye, Özgürlük; Nacire, Zafer; şavaş kahramanı Cemile'lere atfen Cemile, Güzel... Benim adım ise Kenza, yani Hazine. Ne mizah! Yaşamsal hazinelerin hiçbirine sahip değildim. Bu ad bana, engellenmiş Özgürlük'lere, köleleştirilmiş Zafer'lere ve kepaze edilmiş kahramanlara yakıştığı kadar yakışıyor. Kısa sürede, bu aykırılığın bilincine vardım. Yine kısa sürede, bize bu adların ne sa-

distçe ne de edepsizce takıldığını anladım. Cehalet kendi sapkınlıklarından habersizdir.

Belki de, Kınanan, İstenmeyen, Sevilmeyen... ve Hazine yerine İflas gibi adlarımız olsa, tutunacak bir dal bulmayı hemen becerirdik.

Okul, tek kaçış yolu. Başkasının dilini öğrenmek, ayrık-sılığa doğru atılan ilk adımlar. Gitgide derinleşen bir yalnızlığa doğru. Her yeni ders döneminde, babaların Huriye'leri, Nacire'leri ve Cemile'leri zorla evlendirmek için okuldan aldığını fark ediyordum. Kuşkulanmalıydım! Herkesi saran bu ortaklaşa özgürlük düşünün, değişik erkekler oluşumuna katkıda bulunacağına hiç inanmamalıydım. Kendi kızlarının geleceğini mahveden babalar, her türlü özgürlüğe zincir vurabilirler.

Bağımsızlık geldiği anda, ülkede hemen bir şeyler bozulmuştu. Ama bunu henüz bilmiyordum.

Umulmayan ve en kötüsü

Birinci sınıftayken, bir cumartesi günü öğleden sonra, babamın en büyük oğlu Lamin, lise parmaklıklarının önünde belirdi. Kimliğini gösterip beni görmek istedi. Bir gözetmen onu içeri aldı ve bana haber verdi. Yatılı okulda o güne kadar kimse ziyaretime gelmemişti. İlk anda, ciddi bir gerekçesi olabileceğini düşündüm. Babam mı ölmüştü? Öldürmüşler miydi onu? Karışık düşüncelerle, avluya doğru ilerledim ve Lamin'e birkaç adım kala durdum.

– Al, bu senin için.

Selamsız sabahsız, iki kitap uzattı bana: *Ben Can Çekişirken* ve *Yabancı*. Kitapların seçimi, ziyaret amacından daha fazla merakta bıraktı beni. Nasıl olmuştu da Lamin, hedefi bunca doğru tutturabilmişti? Camus ile Faulkner birbirinden ne kadar farklıysa, bizim de öyle olduğumuzu sanıyordum. Hem de her açıdan. Sarsılmış bir durumda kitaplara baktım ve onları çoktan okumuş olduğumu söyleyemedim. Teşekkür de edemedim.

Sıkıntılı an geçtikten sonra, bir banka doğru ilerleyip sessizce oturduk. Lamin gizemli bir havaya büründü ve gözlerini yere dikerek konuştu:

– İnsanlara karşı sevgi duyma yeteneğinden yoksun bi-

rinin bile sevebileceği kitaplar vardır. Bu ikisi seni etkileyecektir, bundan eminim.

— ...

"İnsanlara karşı sevgi duyma yeteneğinden yoksun biri" derken, kendinden mi yoksa benden mi söz ediyordu? Bunu ona sormadım.

— Dünya yüzündeki tek umutsuz insan mı sanıyorsun kendini? Arada bir çevrene bakın.

Son cümleyi yalvarırcasına mırıldanmıştı. Elleri hafif titriyordu.

— Babamdan nefret ediyorsun, bunu anlayabilirim...

Bu fiilden incenerek, bağırmaktan kendimi alamadım:

— Ondan nefret etmiyorum, öyle kaba bir insan ki! Ona karşı kayıtsızım, hepsi bu.

— Daha da kötü... Peki ya annem, ne yaptı sana o?

— ...

— Seninkinin yerini mi aldı? O ya da bir başkası, ne fark eder? Kadınların bu işle hiçbir ilgileri yok.

— Çok var. Kabul ediyorlar.

— Ama annen etmedi! Başkaldırdı o. Gitmeye, her şeyi bırakmaya karar verdi. Seçimini yaptı. Cesaretli bir kadındı herhalde... Benimki ise bir kurban ve çoğu kadın gibi öyle olmayı sürdürecektir. Eğitim sisteminin ve cehaletin kurbanı o, bunu sen de biliyorsun!

— ...

Bir an bana baktı. Garip bir pırıltı geçti bakışından. Dilsizliğim karşısında sinirlenmiş mi yoksa cesareti mi kırılmıştı? Başını eğdi.

— Yalnızlık hastasıysın sen, bundan kurtulmak için de hiçbir şey yapmadın! Tam tersine gitgide içine kapanıyorsun. Yolunda gitmeyen bir şeyler var sende.

Bu sözleri çok sık duydum. Yıllar geçtikçe, şunun farkı-

na vardım; eğer içimde "bir şeyler" koptuysa, nedeni, dünyamızın barındırdığı başarısızlık, yıkım ve zorbalıktır... Ben yalnızca bunların verdiği zararları daha çabuk algılayanlardan biriyim. Üstelik ergenlik çağında, henüz el atılmamış kaynaklar vardır içimizde.

– Hiç konuşmuyorsun. Annenden bile söz etmiyorsun. Hiçbir şey sana ulaşmıyor sanki.

– ...

– Dokuz yaşımdayken, aylar boyu para biriktirdim. Aylarca şeker yemedim, çizgi roman almadım, hatta sinemaya bile gitmedim. Onuncu yaşgünün için sana bir armağan almak istiyordum. Tarih yaklaştıkça ne kadar sıkıldığımı anlamam. Göz koyduğum şey için yeterince param yoktu. Bir öğleden sonra uykusu sırasında babamın cebine el atmak zorunda kaldım. Çabam boşa gitti. Kurnaz herif, parasını yastığın altına almadan uyumaz ki! Ben de dükkân kasasından para arakladım. Sonunda hesap tamamdı, sanırım bunun için her şeyi yapabilirdim, bana çok güzel görünen o bebeği satın aldım. En güzelini. Sana uzattığımda ne söylemiştin bana, anımsıyor musun?

"Hayır" demek için başımı sallıyorum.

– Ya, demek anımsamıyorsun!

Devam etmeden önce bir süre sustu.

– "Bebek ne işime yarar benim?" dedin ilgisizce. Anem onu elimden alıp televizyonun üstüne yerleştirdi. İki ya da üç gün sonra, öfkeden çıldırarak, bebeği kaptığım gibi koşup denize attım.

Sustu. Uzun süre. Dağınık saçlarını sinirli sinirli çekiştir-di. Bacak bacak üstüne attı, indirdi. Bankın kenarını sıktı elleriyle. Birden ayağa dikildi ve öfkesini bastırarak konuştu:

– Seni rahatsız ettiğim için özür dilerim.

Birkaç adım attı. Durdu ve geri döndü:

– Yine de doğum günün kutlu olsun!

Omuzlarını silkti, dudak kenarındaki sırtkan ifade, göğsüme dayalı duran kitapları görür görmez siliniverdi. Bankın üzerinde duran kitapları kapıp kucakladığımı ancak onun bakışı üzerine fark ettim. Yüzü değişen Lamin, bir an duraksadı.

– Bana ihtiyacın olursa, liseye mektup yaz. Yazmak, konuşmaktan daha kolay olur belki.

Sonra dışarı çıktı. Hızlı adımlarla parmaklıkları aştı. Sokakta yok oldu. Banktan kıpırdamadım. Doğum günüm, unutmuştum onu. Her zamanki gibi. On yedinci yaşı, bir anda bir sonsuzluk. Zamanın çöküşü. Gözümü kapının parmaklıklarına dikmiş, Lamin’in önerilerini yeniden düşünüyordum. Neden o bebeği almak için yaptığı özveriler hakkında hiçbir şey söylememişti? Oysa ben, herkesin gözünde bir hiç olduğuma öyle sıkı inanmıştım ki! Altüst olur muydum acaba? Sevgi belirtilerine tanık olsaydım sevmeyi öğrenebilir miydim? Yoksa başkalarına karşı kör olacak kadar kendi içime mi kapanmıştım? Bilmiyorum...

Belleğim, kocaman kara deliklerle kesik kesik duyumlardan oluşuyor. Lamin’in ince hareketi hakkında hiçbir anım olmasa da, birden televizyonun üzerinde duran bebek olduğu gibi gözümün önünde canlandı. O sırada, fakirhanemize girmeye can atan bir konuk gibi oraya konduğu izlenimine kapılmıştım. Gözleriyle gülümseyişi, yaşam tarzımıza dudak bükerek gibiydi. Ona uzun süre katlanmak zorunda kalmadığım doğrudur. Yok olunca rahatlamıştım.

Bu iki kitaba sahip olduğum için mutluydum. Canım isterse onları yeniden okuyabilirdim. Lisenin kitaplığından alıp okumuştum ilk kez. Dalgın dalgın onları okşamakta ol-

duğumu fark ettim. Lamin'in on altı ilkbaharı olmuş muydu? Bundan kuşkuluydum. Çocuksu bakışı unutkanlıklarımı ve geri itişlerimi yansıtıyordu. Onu ancak şimdi fark ediyordum sanki. Akli başında bir aydın havası edinmişti daha o yaşında. Bu da ona acı dolu bir yoğunluk katıyordu. Nasıl olmuş da fark etmemiştim? Dünyadaki uyumsuzluğun onda da derin yankılar bıraktığını nasıl görmemişim? Yalnızca kendi çektikleriyle ilgilenen küçük rezil bir kız değil miydim? Çektiğim acıyı özenle koruyup değerini artırmak için susmamış mıydım? Ayırt etmeksizin çevredeki herkesi sürekli suçlar-casına sergilememiş miydim o acıyı?

Kendimi hem şaşkın hem de sarsılmış hissetmişim. İlk kez.

Bu derin yalnızlıktan kurtulmam bir aydan uzun sürdü. Lamin'in söyledikleri kabuğumda bir gedik açmıştı kuşkusuz. Yankıları beni bitmek bilmez düşlere daldırıyordu, bu düşlerden zihinsel ve bedensel açıdan bitkin bir biçimde çıkıyordum. Sizi sarhoş eden uzun yürüyüşlere benzeyen düşler. Arada bir, gülümserken yakalıyordum kendimi. Hata yapmış gibi çevreme bakınıyordum. Bir gün, çalışma saatinde, elim yazmaya koyuldu: kardeşim, kardeşim, kardeşim... Her zamanki yazıma hiç benzemeyen çocuksu çizgilerle. Bu sözcüğün titrekliliği, bıkmadan tekrarı, kuşkusuz irademle, nereden çıktığını bilemediğim Lamin'e doğru bastırılmaz bir itkinin savaşımlarını ifade ediyordu. Daha önce hiç hissedilmemiş bir şeyi. İsteğim dışı doğuruyordum bu sözcüğü. Hangimiz bilmiyorum, içimizden biri diğerini boş yere insancillaştırmaya çalışıyordu.

Bir süre sonra, kendimi öyle aptal hissettim ki, öfkem başıma vurdu. Kalemimi kaldırdım. Ve düşündükten sonra, beni Lamin'e yaklaştırmakta olan şeyin, çapraz ateş bir karmaşa olduğuna karar verdim. İki yalnızlık. İnsan kargaşası arasında iki sessizlik. Okuma tortuları... Kan bağının hiçbir rolü yoktu bunda. Tam tersine. Aile sözcüğü çağrışımının bile midemi bulandırması, en küçük yaşlarımızdan başlayarak bizi birbirimizden ayırmıştı. Bu bulantı Lamin'in, tanımadığım herhangi birinden daha yabancı olmasını sağlamıştı. Bu gözlem beni rahatlatmıştı. Lamin'i, kararsızlık ve çekişme alanlarımın dışına yerleştirdi. Defterimden sayfayı kopardım. Kardeş sözcüğünü boş bir kabuk gibi ezercesine buruşturdum. Ve neşeyi çöp sepetine attım.

Ertesi sabah, yataktan çıkar çıkmaz, elimi yüzümü bile yıkamadan, bir kâğıda, "Birlikte dolaşmaya çıksak mı?" diye çiziktiriverdim. Aceleyle zarfa koydum.

Yeni bir buluşma kaygısı ve Lamin'in gelmeme olasılığı arasında bölünerek, hafta sonunu sabırsızlıkla bekledim. Cumartesi günü öğleden sonra, Lamin lise parmaklarının önündeydi.

Yanına gittim. Birlikte yürümeye koyulduk.

Genelde, liseden ayrıldığımda ne insanlara bakardım, ne de kente. Dalgın dalgın Lescur caddesini geçip SNED¹ kitaplığına kadar giderdim. Uzun uzun kitapları karıştırırdım: Yeni okuma arayışlarıyla eşelenirdim. İstediklerimi toparladıktan sonra, deniz cephesine yönelirdim. Orada, korkuluğa dirseklerimi dayayıp harelenen suları ve koya demir atmış yük gemilerini izlerdim hayran hayran. Asla uzun süre

(1) SNED: Ulusal yayın ve dağıtım şirketi.

düş kuramaz ve çölü anarak denizi uzun uzun izleyemezdim. Hareketsiz bir biçimde denizin karşısında tek başına dikilen bir genç kız görüntüsünü hovardalık çağrısı gibi algılayan haddini bilmezinki çıkıverirdi hemen. Sokaktayken, düş kurmak bile yasaktır bize. Anında berbat edilir.

Öfkeyle, yatılı okula geri dönerdim. Yazılanları izleyerek yolculuğa çıkıp düş kurmak için kapanırdım. Kâğıt gi-zemlerinin içine.

Lamin'in eşliğinde, dükkân vitrinlerini, duvarları, balkonları, kafe'lerin teraslarını incelemeye koyuldum... Lamin'in varlığıyla, kent de en sonunda var olmaya mı başlamıştı? Onun varlığı kalabalığın verdiği korkuyu aşmamı mı sağlıyordu? Ya da kendi tarzımda, yüzümü kararlı bir biçimde saklayarak, konuşmaya hiç istekli olmadığımı mı anlatmak istiyordum Lamin'e? Hepsinin karışımıydı, kuşkusuz. Aslında, elleri cebinde dolaşan Lamin de bana bakmıyordu. Konuşmuyordu. Kalabalığın ortasında birlikte ilerlemekle yetiniyorduk.

Başkalarının bakışlarıyla karşılaşmamaya özen gösterdiğimin bilincine ancak o andan sonra varabildim.

Kentte böyle gezinmek. Kordon boyunca ilerlemek. Santa Cruz'a doğru tırmanmak... Hiç konuşmuyorduk, ya da hemen hemen hiç. Birbirine koşut iki sıkıntıydık. Hem birlikte hem de yalnız. Örtülü bir anlaşma, aramızda duyarlı bir denge oluşturunuyordu. Karşılıklı itiş-çekişlerimiz de bu durumda duruluyordu. Kara yazgılarımız dinginliğe kavuşuyordu.

Kitaplarımızı değiş tokuş ediyorduk. Yorum yapmadan. Bu arada yapıtların seçimi asla anlamsız değildi. Bizleri yanıstırıyordu. Kısacası, metinler aracılığıyla diyalog kuruyorduk.

Çatışmasız, zorlamasız bizi birbirimize yakınlaştıran yazarlara ait sözler aracılığıyla.

Kendi sözcüklerimizi ancak birkaç ay sonunda ifade edebildik. Bunca zaman, yan yana değil, birbirimize doğru ilerlemiştik sanki. Katedilen kilometreler, yorgunluklar, okunan sayfalar, kuşku duyulmayan bir hedefe, gerçek buluşmaya doğru giden birer yoldu sanki. Düşüncelerin uyuşmasına doğru. Konuşmaya ilk başlayan ben oldum. Deniz kıyısında dolaşıyorduk. Çölün aşırılıklarını ve ışıklarını üzerinde taşıyan esmer melek Alilu'nun adını anmaya beni zorlayan belki de o denizdi. Onun fantastik dünyasını, yitip gidişini ve üzüntümü anlattım. Tüm çocukluğun ve kayıtsızlığın da onunla birlikte gitmiş olduğuna ilişkin o dayanılmaz izlenimimi de.

Kentimi keşfetmemi bu gezintilere borçluyum. Toptan göç, sefalet, karanlıkçılık tarafından tümüyle değişime uğratılmadan önce onu tanıma mutluluğunu da.

Lescur caddesi: Elysée Giyimevi, kimbilir nasıl ithal edilmiş giysiler. Aşırı fiyatlar. Bata mağazasının karmaşası. Timgad Oteli, eski Café Riche. Göze batan bir lüks. Yabancı adlarıyla paraları çeken Raoul ve Bailly. Üretimleri yerli mi acaba? Birkaç gün içinde ayaklarınızı vuran ve ayakkabı onarımcılarının refahını sağlayan bir dümen. Sayıları da az değil.

Armes Meydanı: göbekte, kendi büyüklüğü altında ezilen Emir'in heykeli. Girişi bronz aslanlarla süslü belediye binası. Avluda, bir görevli: kendini beğenmişlikle kaplı bir cehalet. Bağımsızlıktan bu yana, ülkemizde herkes şef olmak istiyor. Ulusal bir heves bu. Yalnızca karısını güdüm altına alıp ezen bir erkek neyle övünebilir? Ayıbı kendine! Bu ayrı-

calık yarışında, salaklık hep baş sıradadır. Ahlak ve zekâ ise en sonda gelir. Bunları belli etme hatasını işleyenleri oyalamak ve aşağılamaktan da keyif duyarlar. "Kuyruğa girin! Sıranıza sahip çıkın!" Daha önemli bir şefin arkadaşı, kuzeni ya da kız kardeşi değilseniz, nedensiz kuyruklarda sürünürsünüz. En sıradan belgeyi alabilmek için, birbiri ardına dizili kapalı gişeler ve kara cahil memurlardan oluşan engeller arasında gidip gelirsiniz. Görevliler, havadar yerlerdeki sallanan masalarında oturup krallar gibi komuta ederken, yurttaşların zamanı yitip gider.

Belediye binasının karşısında, subay yemekhanesi. Rütbe şeritleri ve zihinleri kadar sert plili giysiler. Yanında uzanan küçük çıkmaz sokak, Sidi El Huari'nin kenar mahallelerine bakar. Bir gün, ucuna gelmiş geri dönmek üzereydik ki, "Dikkat!" diye bir ses duyduk.

Önümüzdeki bir balkondan birkaç su damlası aktı. Başımızı kaldırdık.

Hali vakti yerinde bir binanın üçüncü katında, kolları çıplak, dekolte giysili bir kadın saksıları suluyordu. Hüzünlü bir sesle seslendi bize:

— Nasıl da susamışlar!

Kavruk yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı. Kapkara saçları ve kalemle çizilmiş kocaman açık renk gözleri vardı.

Madam İbanez! İsmen tanıyordum onu. Bu çıkmaz sokakta oturduğunu biliyordum. Lameli danteller, ipekliler, kadifeler... Oranlı zarif kadınların bütün kumaşları onun elinden geçer. Bilindiği kadarıyla, Madam İbanez'in randevu defteri hep doludur. Hizmetinden yararlanabilmek için, çok önceden davranmak gerekir. Gözlerini, gülümseyişini görmüş, büyülenmişim! Başımı tekrar kaldırdım. Yok olmuştu. Bu kadın aslında benden çok daha fazla Oranlıydı. Her türlü

zevk ve tatlı yaşam kenti Oran'ı ünlü yapan her şeyde onun katkısı vardı. Bu düşünceyle kahkahayı bastım. Lamin bana döndü ve kaygıyla yüzüme baktı.

Eski adı Gallieni olan Summam caddesi. Sanatevi. Cezayir Havayolları. Pencereleeri ardında büzüşmüş kırmızı kadifeden bir kozayı andıran Café le Cintra; erkekler, rahatça birer içki içmek için sığınırılar buraya. Sonra, plajlara giden otobüslerin kalktığı durağın karşısında, çiçi'lerden¹ oluşan bir kalabalığın, önünde dolanıp durduğu Pasteur Lisesi; Fransız öğrencilerle saygın Cezayirliilerin çocukları bu bina da okuma ayrıcalığına sahiptir. Ardından Arzew sokağına çıkardık yeniden...

O sıralar kent temiz ve sakindi. Sokaklar, jean'li, mini etekli ve çılgın saçlı kızlarla dolup taşardı. İçlerinden yırtık ya da cesaretli olanları, kafe'lerin terasına yerleşip kendilerine hizmet edilmezse rezalet çıkarmak için bağırırlardı. O sıralar, Algé-Roi'lar ve Algé-Rien'ler² olarak yalnızca ikiye bölünmüş durumdaydık. Ve "Hiç"lerle hiçten de az olanların, yani kadınların çoğunluğu, bazı "Kral"ların taleplerine henüz karşılık verirlerdi. O sıralar, Algé-Roi'lar, bizim müziğimizi küçümsüyor olsalar da, hafta sonlarında sürüler halinde üşüşürlerdi, çünkü Oranlı kadınlar çekiciydi. O sıralar, yaşlı kadınlar, henüz balkondan balkona, nostaljiyle uzun uzun İspanyolca konuşturlardı aralarında. Kültürel melezliğimiz utanç konusu değildi, henüz değildi. Ama olacaktı. O sıralar, peçeler bile "seksi"ydi. Mini eteği, pantolonu ya da

(1) Altın gençlik

(2) Kelime oyunu. Her ikisi de Cezayirli anlamında. Roi: Kral; Rien: Hiç. Yani erkekler "kral", kadınlar ise "hiç". (Ç.N.)

uzun yırtmaçlı elbiseleri göstermeye yetecek kadar şeffaf ve beyazdı. Yarı saydamlılığıyla, heyecan yaratır, hayal gücünü harekete geçirirdi. Bu peçeyi takanlar, yakışıklı gözüpekler kendilerine "güvercinim" diye hevesle seslendiklerinde, aniden iğne topuklarının üzerinde salınmaya başlardı. Güvercin. Rai¹, Şaâbi², Endülüs müziği ve Bedevi flütleri bir yandan onları böyle onurlandırırken, öte yandan birbirlerini resmen yadsımayı gurur sorunu yaparlardı. O sıralar şarap bile henüz lezzetli ve ucuzdu. Öğrenciler, kordon boyunca Ayn El Türk'e kadar uzanıp ünlü Sorriano mezecisinden şarabın yanı sıra domuz ürünleri satın alırlardı.

O sıralar, ülkede kalan Cezayirli Fransızlarla gurur duyardık. Yabancılarla sunduğumuz konukseverliğimizle de. Kalaşnikov histerisinden ve bıçakların ölümcül korkusundan önceydi bu. Tecavüzlere çağrıda bulunan fetvalardan önceydi.

Şimdi, yasak ve dehşet her şeyi kireçle örttü. Belediye binasının ünlü aslanları önemlerini yitirdiler. Kırık dökük yeleleri ve bedenleriyle, hem kenti hem de yaşamı yiyip bitiren felaket tarafından kemirilmiş benziyorlar. Şimdi, Sorriano mezecisi, bir FİS bürosu. Yazıklar olsun! Şimdi, "Kral"larla "Hiç"ler ve hiçten de az olanlar bölünmesine ek olarak, "izm"ler ve başka depremler kırıp geçiriyor ülkeyi. Şimdi yasalar, geleneğin de ötesinde. Kadınlara hiçbir hak tanımıyorlar. Zekâ, yalnızca kapıcılarla görevli memurları huzursuz eden bir dehşet değil, bir suç artık. Ve Cezayir, bu salakların egemenliği altında her türlü iğrençliği sergileyen bir tiyatroya dönüştü; analarıyla babalarının gözleri önünde

(1) Oran bölgesine özgü, açık-saçık sözlü, hızlı ritimli bir müzik. (Ç.N.)

(2) Cezayir kentine özgü popüler şarkılar. (Ç.N.)

küçük kızların ırzına geçiliyor. Zalim canavarlar onları kaçırıp çalılıklar arasında cinsel isteklerini tatmin eder etmez, kollarını bacaklarını kırıp bir kenara atıyorlar. Zavallı vahşet kurbanları. Ülke aşkıyla burada kalan Cezayirli Fransızlar tarafından işlenen kıyımlar. Doğum rastlantısını bir seçimle onayladıkları için, onlar bizden daha fazla Cezayirli. Şimdi, ellerine aldıkları tüfek ve bıçaklarla, başkalgımızla bizi kana buluyorlar. Destansal konukseverliğimiz ölümcül destana dönüşüyor. Yurtdışına kovalamalar. Dış görünüşü değişik olanlara karşı işlenen cürümler. Dış görünüşü değişik o kadar çok insandan nefret ediliyor ki, korkuyorum. Kol gezen şiddetten korkuyorum. Güvensizlik, ailelerin içine sızmış durumda. Arkadaşlarım, kadınlar, küçük kızlar, düşünen kafalar, bana hiç elbise dikmemiş olan Madam İbanez gibi yabancılar için korkuyorum. Şimdi, çarşafli kadınlar kargaları andırıyor. Kudurmuş Ku Klux Klan'lara benzeyen sakallılar ülkeyi kasıp kavuruyor. Ve bizim, artık yalnızca düşmanlarımız var! Çünkü halkın koruyucusu olması gereken *ninja*'lar¹, yalnızca ordunun ve iktidar dizginini yitirmek istemeyen mafya tabakasının ayrıcalıklarıyla uğraşıyor. Ve bu iktidarı onların elinden almak isteyen gericiler, halkın ruhunu ve çoğul kimliğini katletmeyi kafalarına koymuşlar. Oysa biz demokrasi istiyorduk! Bizim gibiler, kurbanlık koyunlar gibi boğazlanıyor ya da laiklik isteklerini ifade ettikleri için kurşunlara hedef oluyorlar. Dinin hoşgörölü olmasını istedikleri için. Dini inancın, ateistlik dahil, insan haklarını tanımasını diledikleri için.

Bağımsızlık kuşağı, hangi sapma sonucu deliler ve ölümler sürüsüne dönüştü?

Şimdi, felaketzede kent içinde gün boyu çeşit çeşit siren

(1) Seçkin (maskeli) polis kuvvetleri. Adlarını *Ninja Kaplumbağaları*'nden alıyorlar.

sesleri duyuluyor. Allah'ın gökyüzü altındaki dünyanın durumu bu işte. Maviliği vahşetin ta kendisi olan gökyüzü. Hiçbir şey onun üzerine gölge düşüremez. İnsan yıkımlarıyla ilgili tek bir bulut bile taşımaz. Var olmayan bir barış ve neşe yalanını ısıldatır.

Şimdi, öyle anlar oluyor ki, gerçekten haykıracak kadar kafadan çatlak hissediyorum kendimi.

Eksik aşk

Babamın cinsel çılgınlığının tensel sevgiye karşı bana bağışklık kazandırdığını düşünüyordum. Frijid değilsem de, en azından bu işe karşı gönülsüz olduğumu sanıyordum. Platonik aşkın bana bir sığınma sağlayacağını söylüyordum kendi kendime. Oysa öyle olmadı. Yaptım bunu. Hem de öylesine coşkuyla ki, kendimi tanıyamadım. Yasağı yatağıma soktum. Susuzluklarımı da ağzıma. Arzunun tenimde tırmanışı hissettim. Bedenim zevkle kıvrandı. Ardından şaşırıp kaldım.

İlk doruk dönemleri bittikten sonra, sıradanlığın bile kuşkulu bir çekiciliği vardı ve uzun bir sessizlik gibi görünen geçmişimi hiç pişmanlık duymadan terk ettim.

Birkaç gündür beni keyifli bir merakla inceleyen Lamin, takılmaktan kendini alamadı:

- Yıldırım aşkı buna denir işte!
- Yıldırım aşkı mı?
- Aynada kendine bir baksana!

Hiç durmaksızın bakıyordum kendime. Bedenim sanki yadsılarımın ve buna bağlı yoksunlukların öcünü alıyordu. Benden kaçıyordu. Diklendim ve kabadayılığa soyundum:

- Yıldırım aşkı filan yok.

– Haklısın. Kabuk bağlamıştın. Şimdi ise pırıl pırılısın. Buna ışık aşkı dense daha doğru olur!

Kahkahayı bastım.

– Evet, baksana, gülüşün bile alaycı olmaktan çıktı. Şimdi ışıltı saçıyor. Fark etmedin mi?

– Hayır.

Lamin'i kuşkuyla süzdüm. Beni kışkırtıyor muydu? Sinsi sinsi sırtmasına karşın, bundan emin değildim. Gülüşüm, tek silahım benim! Bu kadar mı etkilenmişim? Ağzım açık kaldı.

Beni Yasef'e doğru iten güç, "ışık aşkı" mıydı? Varlığımı ve onun dünyayla bağlantısını değişime uğratan bu muydu? Ruhumun derinliklerindeki o yabancı kıpırtı. Tenimdeki o ateş. Ben ki başkalarının gözlerinden onca korkar, kendimi etki alanlarından uzak tutmak için kimsenin gözünün içine bakmazdım, Yasef'inkileri ateşli bir biçimde arar oldum. Tıpkı kışın ürpertilerini kovalamak için arsızca kendimi güneşe verircesine.

Aşka arzuyla yaklaşmak da ne mizahtı ama! Tutkuya kapılmış, kuşkularımdan vazgeçmeksizin onun gizemine dalıyordum. Başıma gelenlerin ivediliği bir alarm gibiydi içimde. Bu çelişkilerin kucagında, kaygıyla şehvet arasında gerilmiş bir ip üzerinde hissediyordum kendimi. Yalnızca insanlığın iğrençliğine sırt çevirmiştim. Ama onun, hep orada, beni biçmeye hazır durduğunu biliyordum. Aşk, karşısında kendimi çıplak bulduğum, tehlikeli bir başdöngüsüydü benim için. Kayıtsızlığımdan, onun edepsiz uzantılarından ve şeytanca gülüşünden sıyrılmıştım. Çelişkilerim içinde yitmişim. Mutlu yitliklik.

Aşk bütün susuzluklarımı gideriyordu. Ve farkında bile olmadan, yavaşça ötekilere de açıyordum kendimi. En sonunda dostluğun sıcaklığını, paylaşmanın ve kutlamanın an-

lamını keşfediyordum. Lamin'le ilişkim bile yoğunlaşıyordu. Sıcaklık, suç ortaklığı açısından.

Bu, üniversitedeki ilk yılımdı. Eğer uç noktalarda kendimi toparlamasaydım, dersler açısından bir felaket olurdu. Bu kavram karmaşası bana bir diplomaya mal olabilirdi.

Üniversitenin yurdunda kalıyordum. Yasef ise ailesiyle birlikte yaşıyordu. Oranlı burjuva takımındandılar. Yasef, çok tutucu olduklarını söylüyordu. Cezayir'de kim öyle değil ki? Bu, zamanımızın çoğunu birlikte geçirmemizi engellemiyordu. Ailesinin şimşeklerini üzerine çekmemek için, Yasef benimle birlikte çok ender uyuyordu, yanımdan ayrılmadan önce tedirginliğimin geçmesini bekliyordu. Bir öğleden sonra, kordon boyunca Canastrel'e doğru gezinirken şöyle dedi bana:

– Biliyor musun, ailem beni Cezayir kentinde oturan küçük bir kızla evlendirmeye niyetli. Tüm karşı koymalarına karşın, çeyizini hazırlasın diye zavalılığı liseden aldılar.

Birlikte gülüştük. Bu kızın herhangi bir tehlike oluşturabileceği bir an olsun aklımdan geçmedi. Aşk güvencesi, neredeyse bütün kuşkularımı silip atmıştı. Kaygılarımı da. Hatta şu kızcağızın sıradan kaderi, biraz acıma duygusu bile uyandırmıştı içimde.

Burjuva çocuğu Yasef'in, kendisi de öyleydi kuşkusuz. Yepyeni bir arabası olan ender öğrencilerden birisiydi. Ülkemizde yeni arabaya ender rastlanırdı; araçların birçoğu, tamircilerin becerisi ve ustalığı sayesinde hâlâ trafiğe çıkabilen döküntü yığınlarından ibaretti.

Yasef evini göstermişti bana. Pencereleri parmaklıklı, panjurları da hep kapalı duran bir kaleydi. Görüntüsü içimi ürpertiyordu, lüks bir hapishaneyi öylesine andırıyordu ki.

Alçakgönüllü sosyal koşulların kişilikleri yumuşatabileceği düşüncesiyle, Yasef'in yoksul bir aileden olmasını yeğleme noktasına yaklaşır gibi oluyordum. Ancak babam aklıma gelir gelmez, fikrim değişiveriyordu. Ne olursa olsun hiçbir kökenin, erkeklerin aşırılığını ve çılgınlığını asla engelleyemeyeceğini söylüyordum kendi kendime.

Öğrenimimiz bittikten sonra, her ikimiz de edebiyat fakültesinde asistan hocalığa başladık. Ve üniversite yönetimiyle yumruk yumruğa, uzun savaşımardan sonra bir lojman dairesine geçmeye hak kazandım.

Uzun süredir babamın evine adımımı atmamıştım. Çalışma yaşantımla evdeki atmosferin uyumsuzluğunu bahane etmem, herkesin işine gelmişti. Babam önce lisede yatılı olarak, sonra da üniversite yurdunda kalmama izin vermişti. Burası ahlaksal bozukluğuyla ün salmış bir yer olsa da, en azından bir öğrenci kitlesi arasındaydım. Hepimize, saygın yurttaşların gözünden uzak tutulan birer "sefih" gözüyle bakılıyordu.

Eğitim bahanesi geçerliliğini yitirdikten sonra da kentte tek başıma oturma isteğim, bir bomba etkisi yarattı. Birden göze batmaya başladım, geleneğe kafa tutuyordum. Toplumsal bir tehdit oluşturmuş ve aile onurunu tehlikeye atmıştım.

Babamın kasap dükkânı mahkemeye dönuştü. Komşular ve tanıdıklar öğüt vermek, karşı çıkmak için geldiler. Hazırlıklıydım ve teslim olmadım. Lamin bana destek verdi. Babamın her zaman tehditler savuran ve haraç kesen diğer oğulları ise lanet yağdırdılar. Vaktiyle seslerine kulak verilseydi, beni çoktan "sindirmiş" olacaklarını iddia ettiler. Ba-

bam, bıçaklarını bileyerek, annemin izinden gitmeme asla izin vermeyeceğine yemin etti.

– Sen benim kızımsın. Yola getirecek bir koca bulmam gerekcek sana. İsyan edersen, kanını içerim!

Bunu söylerken öfkeyle fırlattığı bıçağı, et tahtasına saplandı.

Bu arada, kardeşlerimin açgözlülüğü, aforoz isteğinin üstesinden çabucak geliverdi. Ayılığımın üçte birini onlara ayırarak, onaylarını elde ettim. Bir de uyarı aldım:

– Hele bir hata yap! Onurumuzu kirletecek olursan öldürürüz seni. Gözümüz üzerinde!

Kimse bana koca kabul ettirmeye, hatta bulmaya bile kalkışmadı. Her ay kendilerine devrettiğim kazançtan vazgeçmelerine neden olurdu bu.

Lamin'in durumu da daha parlak değildi. Birer İslamcı kesilen kardeşlerinin tümü, şimdi ona karşı birlik oluşturmışlardı. Pezevenkliği yapmakla suçluyorlardı kendisini ve bu nedenle cehennem ateşinde yanacağını söylüyorlardı... Engizisyon yargıçlarımızın bize uygun gördüğü terimler çeşit çeşitti.

– Hepiniz kendinizi sattınız. Bedeninizi de, ruhunuzu da! Salaklar ordusu! Terörist tohumları!

Hakaretler ve sindirmeler gitgide sıklaşıyor ve sertleşiyordu, Lamin ateş püskürüyordu:

– İnsanları kendi çıkarı için dolandıran babam olacak o domuz bile, bu işi FİS hesabına yapmaya başladı. Şantajlarına boyun eğmemeliydin. Tek bir kuruşuna el koymaya hakları yok. Gel benimle, Cezayir kentine tüyelim!

– Cezayir'de daha rahat olacağını mı sanıyorsun?

– En azından onlarla arama dört yüz kilometre koymuş olurum.

Yasef ailesinden ayrılamazdı, bunu yapmak istemiyordu. Onun için, kentim için, arkadaşlarım için Oran'da kaldım. Lamin tek başına "tüydü". Özlüyordum onu. Hem de çok. Bu arada, fırsat buldukça, Yasef'le birlikte Ceyazir'e gidiyorduk. Lamin de sık sık beni görmek için Oran'a geliyordu.

Üniversite yurdunun duygusal yaşama katkısı sona ermişti. Kentin yasaklarına ve hoşgörüsüzlüğüne teslim olmuştuk. Yasef ve ben, aşkımızı korumak zorundaydık. Herkese karşı ve karşın, savunuyorduk bunu. Kendi aileme ve onun-kine. Komşuların hikmet yumurtlayan zihinlerine. Her şeye ifrit olanlara.

Yasef, akşamları benimle evde buluşabilmek için tuhaf kurnazlıklar geliştirdi: Binadan olabildiğince uzak bir yere arabasını park etmek. Giriş boşalınca dek beklemek. Diğer bütün meslektaşları gibi, apartman sakinlerinin onurlarını korumak amacıyla tam bir muhafız gibi davranan kapıcıyı atlatmak. Polisin kışkırtmasıyla, serbest bir ilişkiden ya da yalnızca bekâr evinde karma bir toplantıdan kuşkulanırsa, ahlak tugaylarına çağrıda bulunurdu kapıcı. Karakola götürülmek üzere bir araca doldurulan kızları görünce de, bıyıklarını çekiştirerek haince sırtırdı:

– Kaltaklar! Hepsini geneleve atın! Ülkeyi bu ayak takımından temizlemek lazım! diye tükürükler saçardı araba yola çıkarken.

Yasef'le aramızda bir şifre vardı. Kapımın önüne geldiğinde, giriş ışığını sönmüş bulursa, tehlike söz konusuydu: Babamın oğullarından birisi, ahlaksal gidişatımı denetlemek için burada, demekti. Bu durumda Yasef, anahtarını kilide sokmaya kalkışmazdı. Ayak uçlarına basa basa geri dönerdi.

Bir araya geldiğimizde de, mevsim ne olursa olsun, panjurları kapatmak zorundaydık. Kuşku uyandırmamak için alçak sesle konuşmalıydık. Gitmeden önce de, gelişini belli eden izleri yok etmeliydik.

Bundan kurtulabilmek için, arkadaşlarımız teker teker evlendiler. Bazıları öğrenimlerini tamamlamaya bile zaman bulamadılar. Yasef'in annesiyle babası, uzun süre önce, hafifmeşrep bir kızla gönül eğlendirmesinin doğal olduğunu söylemişlerdi oğullarına. Ancak bu tür bir kızla evlenilmezdi.

Bu zorluklara karşın, aykırı yaşam işime geliyordu. Beni coşturuyordu. Bütün saçmalıkların üstesinden gelebilme izlenimi veriyordu. Yıllar geçtikçe, aşk gereksinimim artıyordu. Dindirildiği sürece, sonuçları umurumda bile değildi. Ülkedeki gerileme ve şiddetler olmasa, evliliği aklımdan bile geçirmezdim.

Korkuluyduk. İçten içe. "Günah" dolu yaşamımız, herhangi bir çılgının gözünde bizi hedef haline getirebilirdi. Çılgınlıklarını tanrısal hak olarak olarak algılayan onca çok deli var ki. Suç dosyalarını kabartmak isteyen onca gözünü kan bürümüş insan. Üç kuruş için derinizi yüzecek onca serseri. Ancak, bir arada olma gereksiniminin önüne geçemezdik. Bu arada Yasef, imaları ve aileden gelen uyarıları kaldıramaz hale geliyordu. Bir gün, onlarla yüzleşmeye karar verdi. Hoşnutsuz bir karşı koymayla karşılaştı kuşkusuz. Oğullarının "bir pislikle" evlenmesi söz konusu olamazdı. "Asla!"

Arabulucu dostların devreye girmesi düşüncelerini hiçbir biçimde değiştirmede. Ve bizde, ailesini gözardı eden erkeklere oldukça az rastlanır. Özellikle de eş seçiminde. Sıbr taşı gibiydik, zamanın bizden yana olduğunu söylüyorduk. Aramızdaki bağlar ve birlikte yaşama isteğimiz, günün

birinde onları yumuşatacaktı. Bizden önce onlar pes edecekti.

Kısa süre içinde, evli arkadaşların evleri ya da daireleri aşkımızın barınağı oldu. Onların ilişkilerindeki yasallık bize koruma sağlıyordu. Kimseyi biktırmamak için, ev ev dolaşmaktan gerçek birer göçebe olmuştuk.

Ancak arkadaşlarımız hemen çoluk çocuk sahibi oldular. Bize ayıracak yerleri ve zamanları da gitgide azaldı. Ayrıca, sevgilisi tarafından terk edilen Selma adlı arkadaşımın ilgilenmek de gerekiyordu.

Yasef suratını asıp somurtuyordu. Ancak ülkeyi altüst eden felaket yüzünden, hepimiz aynı durumdaydık, yaşam coşkusu ve her gün birini çarpan ölümün verdiği sıkıntı arasında bocalıyorduk. İrade ve cesaretle, kokuşmuşluk karşısında duyduğumuz şaşkınlık arasında. Dolayısıyla bunu, genel atmosfere bağlıyordum. Boğulur gibi olma ve terörden kaçmanın yolu var mıydı?

Üniversite yılının sonunda, hocalığa atandım. Neden bu kadar çabuk? Görevimi bunca coşkuyla yerine getirmemeliydim. Birtakım kötü niyetlilerin kurbanı mı olmuştum? İçinde bulunduğumuz bağlamda, Fransızca konuşanların her türlü terfisi kuşkuyla karşılanıyordu. Fişlenmiş gibi hissediyorduk kendimizi. Kaygıyla, Yasefi arayıp buldum.

– Demek benim şefim olacaksın! dedi.

Asılan yüzü ve acı sırtışı, duyguları konusunda hiçbir kuşku bırakmıyordu. Birden hem onun, hem de kendi adıma utanç duydum. Bazı arkadaşlarımız hakaret ve tehdit mek-

tupları alıp telefonla taciz edildiği sırada atanmış olmak, benim kanımı donduruyor, Yasef'in ise tüylerini diken diken ediyordu. Kendimi toparladım ve yaz boyunca onun bu düşünceye alışacağını düşündüm. Ben de bu arada kaygılarımı yenecektim. Her şeyden ve herkesten kuşku duyma saplantısına karşı direnmeliydik. Bu durum, pusuya yatmış askerlere çeviriyordu bizi.

– Lamin'in yanına gitsene biraz. Değişiklik olur, diye önerdi Yasef.

O ise gelmeyecekti. İlk kez kendini geri çekiyordu. Oysa her ikimiz de bir haftadır tatildegdik. Onu anlamıyordum. Lamin'in tesellisine, birlikteliğimize fazlasıyla gereksinim duyuyordum. Cezayir kentine gitmeye karar verdim. Yasef, havaalanına kadar bana eşlik etti. Kucaklaşırken, bana öyle garip göründü ki, yüreğim sıkıştı ve onu böylece terk ettiğim için kendimi suçlu hissettim.

Sahte aşklar

Cezayir'de üç gün. Yaseft'en habersiz üç gün. Gözüm sürekli telefonda, ama çalmıyor. Anlamıyorum. Grip yüzünden eve kapanıp kaldığı tek tük durumlarda bile, etrafta kimsenin bulunmadığı bir ânı kollayıp beni arardı. Sıkıntıdan içim içimi yiyor. Ya başına bir şey gelmişse? Hemen bu düşünceyi atıyorum aklımdan. Lamin beni oyalamaya çalışıyor. Başaramıyor. Buluşmamız berbat oldu. O da kaygılı.

– Ailesinin evine telefon edeceğim, diye karar veriyor sonunda.

Ailesinin evini aramak. Düşmanlarımla. Üç gündür bunu yasaklıyorum kendime. Lamin de biliyor. Ama sabrımız taşı artık.

– Evet, lütfen ara.

Numarayı çeviriyor. Almacı kapıyorum. Orada, o düşman evinde çalışıyor. Kimse yanıtlamıyor. Ortak arkadaşımız Kamel'i arıyorum.

– Dört ya da beş gündür görmedim onu. Ne işler çevirdiğini bilmiyorum, diyor.

Akşamüstü bir kez daha arıyoruz. Yine yanıt yok. Korku beni pençesine alıyor. Bir daha da bırakmıyor. Haberleri izliyorum. Ölüler. Her günkü gibi. Adı anılmadı. Rahat bir so-

luk alsam da, içim içimi yiyor. Uykusuz bir gece geçiriyorum. Ertesi sabah, uçakla Oran'a dönüyorum. Gelir gelmez, arkadaşlarımızı toparlıyorum. Paylaşılan kaygı, Kamel'in evinde bizi bir araya getiriyor.

– Belki de basit bir telefon arızasıdır. Gidip bir bakayım, diyor Kamel.

Geri dönüyor:

– Ev kapatılmış.

– O lanet hapishanenin açık olduğunu gördün mü hiç? diye haykırmaktan kendimi alamıyorum.

– Ama defalarca zil çaldırdım. Evde kimse yok, bu kesin.

Yıkılmış halimi görünce, ekliyor:

– Ne salağım, komşulara danışmak gelmedi aklıma. Geri gidip kapılarını çalacağım. Bana bilgi vereceklerdir, kuşkusuz.

Onu beklerken, Fuad, Selma, Raşid ve ben, karakollarla hastaneleri sırasıyla arıyoruz. Hiçbir işe yaramıyor.

Dönüşünde, Kamel'in yüz ifadesini görür görmez çığlığı basıyorum:

– Öldürdüler onu!

Kamel beni kollarının arasına alıp kırık bir sesle konuşuyor:

– Ailesiyle birlikte Cezayir'e gitmiş. Bir kuziniyle evleniyormuş.

Bu sözlerle, yıldırım çarpmış gibi oluyorum.

Kamel'in kollarından sıyrılıyorum. Üzüntüyle gözlerini bana diyor. Kaçmak. Kendimden, bundan kaçmak. Birden Selma hıçkırmaya başlıyor. Bense gülmeye. Bitmek bilmeyen bir kahkaha. Bir spazm gibi sarsıyor beni. Selma bana

dönüyor. Var gücüyle tokathıyor beni. Gülüşüm o an kesili-veriyor. Artık hiçbir şey hissetmiyorum. Şu kendimden kaçma isteği var içimde yalnızca. Selma kollarıma atılıyor ve hıçkırıklara boğuluyor. Kendi sesimi duyuyorum:

– Ağlama. Biliyorsun ki ağlayınca çirkin oluyorsun!

Bu sakinlik nereden geliyor? Selma benden uzaklaşıyor. Gözyaşlarının ardından şaşkınlık ve korku okunuyor.

– Yüzün şişecek. Biliyorsun!

Arkasını dönüp Kamel'in odasına doğru koşuyor.

Viski olmadığı için, arkadaşlar şarap koymuşlar kendilerine. Ellerinde kadehleri, içleri sızlayarak beni inceliyorlar. Bir zamanlar, kafadan çatlak çocuksu kahkahalarımı duyup "bu kız delinin teki" diyenlerin ifadesi var yüzlerinde. Çantamı alıyorum. Kamel bana doğru atılıyor:

– Bekle! Bekle!

Onu itip merdivenleri iniyorum. Dışarıda, kent iç karartıcı. Her zamanki gibi. Kalabalık akıp geçiyor. Kara düşüncelere dalmış insan seli. Ve aynı ışık. Aynı küstah gökyüzü, vahşet doruğu.

Ellerim ceplerimde, yürüyorum. Yarası deşilen Selma'yı düşünüyorum, hâlâ ağlıyor olsa gerek. Hiç kapandı mı ki o yara? Hayır. Selma'nın sesinden gözyaşları asla uzak değildir. Öfkesinden de. Hatta neşesinden ve alaycı gülüşünden bile. Üzüntü hemen ardındadır. İki yıl önce, öğrenimi biter bitmez, sevgilisi, ailesinin seçtiği bir kızla evlenmek için onu terk etti. Bir sürü öğrencinin ortak tavrı bu. *Zaâma*¹ seçkinler!

Selma, her şeyden elini eteğini çekip benim evime ve kendi kabağına kapandı. Yüzü, derisinin içine sızan gözyaş-

(1) Sözde.

ları ile şekilsizleşti: Gözkapakları şişti, gözlerin etrafı halka halka oldu, halkaların altında torbacıklar oluştu, dudak kenarları silindi... Ona baktıkça, çekilen acının aynı zamanda fiziksel bir çirkinlik olduğunu keşfediyordum.

Aklını başına getirmek için boşuna uğraştım, hiçbir şey duymuyordu. Anlayamıyordu. Yalnızca hissediyordu. Uyku ilacı alsa bile uyumuyordu. Karnını tutup, "İçi bomboş ve soluk alamıyorum. Cığerlerimde kum varmış gibi geliyor bana." diyordu. Üzüntüden kurtaramıyordu kendini. "Düşünabiliyor musun! Her gün yanımdayken hazırladı bunu." diye yineliyordu. Sevgilisinin yalanları ve alçaklığı hakkında birer uyarı olabilecek her türlü belirtiyi araştırıyordu belleğinde. Ailesinin sevincini ve yaptıkları kutlamaları kuruyordu aklında. Karısıyla sevişirken getiriyordu onu gözünün önüne. Kızın güzel ya da çirkin olması ilgisini çekmiyor gibiydi. İki de bir aynı şeyi söylüyordu: "O bir doktor ve beni cahil bir kız için terk etti. Cahillerin bizimle ilgili düşüncelerinin değişmesi olası mı?"

Yemek yemez olmuştu. Süt içiyor ve gözle görülür bir biçimde eriyordu.

– Yesene, bir süre sonra kemik yığını kalacaksın.

– Zayıflıyorum, evet. Ama hayıflanıyorum da. Ve bu çok daha kötü.

Midesi bulanıncaya dek sigara üstüne sigara içiyordu. Sesi kısılana kadar. Bazen, uyuşturucu bulamayan bağımlılar gibi titremeyle sarsılıyordu. Bazen de, çevresiyle iletişim kuramayanlar gibi kendi etrafında dönmeye koyuluyordu. Arından, bir sedire çöküp uzun süre bitkin kalıyordu. Bu durumdan sıyrılınca, "Su akıyor mu?" diye soruyordu.

Suyun gelişini gözlerim, sürekli. Gitgide solan yaşamlarımızda, su bile ender bulunan bir nimet. Küvetin musluğunu açık bırakırım, kaçırmamak için. Tesisattan homurtular

gelmeye başladığı anda, bidonlar ve şişelerle birlikte koşurum. Nöbete tutulmuş gibi hıçkırıp tıksıran musluktan iğrenç bir sıvı akar önce. Ardından, sürekli akıp berraklaşır.

Yedekleme bittikten sonra, Selma'yı çağırırdım. Çabucak duşun altına girip havanın bunaltıcı sıcaklığına aldırış etmeden, sıcak su musluğunu ardına kadar açıp banyoyu hammama çevirirdi. Yavaş yavaş titremeleri dinerdi. Akan suyun altında erime isteğine kapıldığını sezinlerdim. Son damlaya kadar orada kalırdı. Ta ki tesisat, büyük bir emme gürültüsü çıkararak, varlığını geri yutana dek. Kurulanır kurulanmaz, titremeler ve ürpermelerle yeniden sarsılmaya başlardı. Yaz ortasında kış yaşıyordu bedeni.

Sonraları, kaygılarımıza ve temkinli olması için uyarılarımıza kulak tıkayarak, üzüntüsünü dindiremeden gün boyu Oran'da yürümeye başladı.

– Gericilerin eline düşeceksin!

– Saldırganlık kendi içimde. Hem de en kötüsü. Bizden olduğunu sandığımız kişilerden geleni. Düşmanlarınkı ise neredeyse bunun merhemi.

Uyurgezer görüntüsü, robot adımları, dalgın gözleri korumuştur onu sokaktaki şiddetten.

Selma artık Cezayir'in karmaşası içinde değildi. O karmaşanın ta kendisiydi.

İlk gün, yumruklarını öylesine sıkmıştı ki, dönüşünde avuçları kan içindeydi. Bunun üzerine, tırnaklarını dibine kadar kestim. Sonradan, bunu düzenli bir biçimde yapmaya özen gösterdim.

Eve döndüğünde, sık sık şöyle söylüyordu: "İnsanları görmüyorum. Yerleri görmüyorum. Bazen, nerede olduğumu bile bilmiyorum. Sokakların, insan kalıntılarını taşıyan

seller olduğu izlenimine kapılıyorum. Bu selin içinde bir kan damlasıyım."

Dil dağarcığı da yoksullaşmıştı. Saplantının, birkaç sözcüğün, birkaç cümlenin şiddeti içine kapanmış, patlayan bir sesle ve kekeleyerek konuşuyordu.

Daha güçlü uyku hapları ve bir de viski edindim.

– Sarhoş ol ve uyu. Yapılacak başka bir şey yok. Zamanın geçmesi gerekiyor, diyordum.

– Zaman geçmiyor, bizi ayakları altında eziyor, diye karşılık veriyordu.

Birkaç uyku küründen sonra, yüzü çökmüş olsa da, en azından eski görüntüsüne kavuştu. Ağlamayı kesti kesmesine ama, ıstırap gözlerinde berraklaştı. Doğal konuşmasına kavuşması, yeniden düşünmeye başlaması, yavaş yavaş ulaşılır hale gelmesi daha da uzun sürdü. Yasef, Fuad, Raşid ve ben, onu oyalamaya çalışıyorduk. Oğlanlar gittiğinde, gece geç vakte kadar başbaşa konuşmayı sürdürüyorduk. İçki, bitkinliği üzerinden alıyor, öfkesini, alaycılığını ve ateşli coşkusunu kazandırıyor ona yeniden. En sonunda tepki verdiğini gördüğüm için sevinerek, ona daha yakın olabilmek için ben de sarhoş oluyordum. Kendini toparlamasına yardımcı olan o duyarlı atılımlarında ona eşlik etmek istiyordum.

Uyanır uyanmaz, kentin içine kaçıyordu. Ayıldığı anda, sıkıntılarına gömülüyordu yeniden.

Bir akşam, onu avutmak istedim:

– Bana baksana, çocukluğumdan beri yokluk ve yoksunluk içinde yaşıyorum, dedim.

Boşluk melankolisini benim asla hissetmediğimi söyleyerek karşılık verdi. Yıllar boyu, bu yoksunluk beni çevremden dışlamıştı. Annemin yerini alan kadının çocuklarını reddetmiştim. Zaten her iki anne de, benim için var olmamış-

lardı. Yasefin aşkının beni bu durumdan kurtardığını söyledi. En büyük uçurumun, mutluluğun yitimiyle açıldığını belirtti. Eksiklik ve mutsuzluk kavramlarıyla, bunların yoğunluğu, ancak dolu doluluk karşısında anlam ve boyut kazanırmış. Boşlukta değil.

O zamanlar, onun ne kadar haklı olduğunu bilmiyordum. "Ben bunu asla yaşamam" diyordum, bunalımı öylesine ürkütüyordu beni. Şaşırtıyordu. Ölüm taşıyordu sanki. Kendi bedeninde Öteki'nin ölümünü. Tümüyle içine atılmış olarak. Yas tutmayı başlatabilecek fiziksel gerçekliği olmaksızın. Bitmek bilmeyen bir can çekişmenin içine yerleştirmişti kendini.

Bir yıl kadar sonra Semra, Fuad'ın kendisini sevmesine izin verdi ve evlendiler. Hemen ardından, hamile olduğunu açıkladı bana. Her şeyin hızla olup bitivermesiyle şaşkına döndüm. Bunu, umutsuzca yapılan bir hareket olarak görüyordum. Biraz önceki hıçkırıkları, ne yazık ki kaygılarımı doğruluyor. Fuad iyi bir oğlan. Bu bir şans. Onun yanında sakinliğine kavuştu. Belli bir dengeye de. En azından artık "karnı boş" değil. Ama ağlamak için her zaman bir bahanesi olacak. Cezayir bunun için elinden geleni yapacak.

Bozuşma öncesinde, acı çekmekten, en azından bunca yoğun bir biçimde çekmekten âciz olduğum güvencesi nereden geliyordu? Bozuşma; bu sözcüğün bana ne derece uyduğunu... öteden beri beni betimlediğini anlıyorum birdenbire. Kesinlikle hemen eski iç sevgisizliğime dönme umudu ya da iradesinden değil, hayır. Şu var ki, bu sevgisizlikten sıyrıldıktan sonra, ülkemizdeki kadın dramlarının tüm yüzlerini keş-

fettim yavaş yavaş. Hiçbir kadın bunun dışında kalmadı. Hatta içimizde en kısmetli olan kız öğrenciler bile! Sevgilileri tarafından, geleneğe boyun eğmiş bakirelerle yapılacak evlilikler için terk edilenlerin sayısı kaçtır acaba? Üniversite yurdundaki intihar girişimleri ve melodramlar kaç tanedir? Bu bunalımlar kız öğrencileri yıkıp bitiriyor. Ceplerinde diploma, önlerinde gelecekleriyle, bir erkek bekâretlerini bozup onları aldattı diye, "bitmiş" hissediyorlar kendilerini.

Onlara baktıkça, cahil kadınların kaderini düşünmekten kendimi alamıyordum. Soyulup soğana çevrilmiş olanlar. Servetin ve evlerin üzerine konan umursamaz kocalar tarafından reddedilip çocuklarıyla birlikte sokağa atılmış kadınlar... Dövülenler. Köleler... Gelişime karşı çıkan devlet ve toplum, onları birkaç sefil işleve indirgemek isteğinde diretiliyorlar. Ancak robotlaşmış olarak kabul görebiliyorlar. Şimdi ise, yoksullara ayrılan yardımlaşma, barınak, yiyecek yardımlarından da yararlanamıyorlar, asıl felaket de bu. Gelenek çatırıyor. Onunla birlikte, kadınlara uygun görülen tek tük yardımlar da yok oluyor. Toplu göçle köklerinden edilen, yoksunluk ve düzensizlikle afallayan insanların zihinlerinde posası kalıyor geride. Bu toplumsal dönüşümün temeltaşı olan kadınlar, bedelini yüksek ödüyorlar.

Gelenek tarafından kapatılan kadınların birçoğu bugün, çocuklarını besleyebilmek için iş dünyasıyla yüz yüze gelmek durumunda. Bu dünyaya asla hazırlıklı değildiler. Onlara yasaklanmıştı çünkü. Ve bu dünyada, bir kez daha burunları yerbezinde buluyorlar kendilerini. Görevleri, kendini beğenmiş bir şefler ordusuna saygı göstermek. Efendilerin efendisinin muhafızına. İçlerinden en bahtsız olanları ise, sokakta dilenciliğe indirgeniyor.

Devlet başkanları, Batılı entelektüeller, arada bir dün-

yanın dört bir köşesinde ezilen azınlık için seferber oluyorlar. Kadınlar için değil! Onların oluşturduğu çoğunluk için değil! Değerlerini düşüren yasalara karşı da değil. Kadınlar, "erkeğin geleceği" olmak yerine, sözde gelişmekte olan bir dünya içinde bir sessizlik şimdi.

Anne, bacı, yeğen, yabancı, okur-yazar ya da cahil, ne fark eder! Dünyayı anlamak ve başlı başına birer yurttaş olarak onunla bütünleşebilmek için beyinleri yok sanki. Sevinmek ya da yıldırımlar saçmak için gözleri yok. Hoş kokuları içine çekmek ve kokuşmuşlukla dehşete kapılmak için burnları yok. Öpmek, gülümsemek, yadsımak için ağızları yok. İyi yemeklerin tadına varmak için damakları yok. Her şeyi, hatta yollarını tıkayan iğrençlikleri duymak için kulakları yok. İçlerinden birçoğunun asla hissetmediği okşamalar için tenleri yok... hayır.

Bedenleri ve yüzleri birer cinsel organdan ibaret sanki. Ne pahasına olursa olsun saklanması gereken bir cinsel organ. Bir zamanlar, doğar doğmaz gömülüyorlardı. Kara çarşaf, tesettürler, başörtüleri, her türlü kumaş bugün onları kefenlemeyi sürdürüyor.

Yüzleri, saçları çeşit çeşit sanrılara yol açıyor. Baldır araları, gezegeni yutma tehdidini savuran bir cehennem sanki. Üstüne üstlük, memeleri ve sık sık kendileri gibi kızlar üreten bir günah delikleri var.

Oğlanlar ise, göğüslerini gözleriyle yiyip bitirir bitirmez, üzerlerinde hak iddia ederler. Kendi süt dişleri bile düşmeden, onlarda şeytan ruhu görürler. Genetik açıdan suçlu. Ve kalıcı dişleri çıktığında da, kadın düşmanlıkları kudurganlı-

ğın doruğuna erişir. Şu işe bakın ki, bu eğitimin ilk kurbanları cahil kızlardır! Küçük oğlanlara, yaşamı kendilerine zehir edecek maçoğun ana hatlarını onlar bulaştırır.

Selma'nın üzüntüsüyle tamamlanan bütün bu aşağılanmalar, beni kusturacak hale getirdi. Bu durumda, kendi içimde özel olaya ayrılacak bir yer kalmadı. Kendiminkine bile. Toplumsal sarsıntının boyutu kişisel yazgıyı yok ediyor ya da en aza indiriyor. Evet, bu inanç orada, kafamın içinde kazılıydı. Aldatmacasız, sanısız. Yalnızca bir gerçeklikti, "ben bunu asla yaşamam", çünkü haksızlıkları ve hakaretleri son damlasına kadar içip bitirmiştım çoktan. İsyandan çok, tiksintiydi söz konusu olan. Evet, ağzım ve tenim yapış yapıştı.

Yine de, diğer öğrencilerin hissettiği bozgun duygusunu daha iyi anlamak için bu kişisel düş kırıklığı gereклиymiş bana. Öze değindiğini kavramak için. Özgürlüğümüzün iki amblemi olan bilgelige ve aşka. Bu iki hakkı zorla koparıp almıştık. Bunlar, varlığın bütününde, saygınlığında geri alınan kaldırılmış haklarımızdı. Sevmek, hoşgörüsüzlüğün dikenli telleriyle yüzleşebilmek için iki irade açısından kendini güçlü kılmaktır. Bilmek ise aydınlıkçı düşünceyle sarhoş olmak ve karanlıkçılığın hepimizi küçülttüğünü anlamaktır. Yaşamına sahip çıkmaktır. Onu savunmayı, karşı çıkmayı ve hayır demeyi öğrenmektir.

Hayır, biz bir toplumun kalıntıları, düşünkleri ya da piyonları olmayacağız.

Seçip sevdiklerimizin, karşı cephe için bizi terk etmeleri ne korkunç bir ıstıraptır! Gericiler cephesi için. İnce ayrımı? Bir lüks, alçaklığa açılan bir çıkmaz. Bu durumda entegristler, eylemciler, tutucular, aşağılıklar, alçaklar ya da yalnızca uçarı olanlar; bunların hepsini aynı düşman sınıfına iti-

yoruz. Birçok kişi farklılıklarını, değişik yazgı özelemlerini yaşamlarıyla öderken, bu tavır, kadınların savaşımlarında yalnız oluşlarının tanığıdır. Onların varoluş koşulları bu yaranın sürekli kanamasını sağlar. Asla iyileşmez. Eksik sevgi, ancak sahte sevgileri kapsayıp besleyebilir. İçimizden birçoğu, tatmin edilmemiş kocaman aşk düşleriyle başbaşa kalır yeniden.

Aşk, çeşit çeşit düşkırıklıklarımızla parlayan takımıyıldı-zı.

"Sahiden düş kurarsan, düşün varolur, yaşarsın onu!" derdi tek çocukluk arkadaşım Alilu, düş gücünün gezegenlerine doğru bir yolculuk için beni "sputnik"ine alırken. Yetişkinliğin aldatmacasından tüyercesine, hayal âleminin kendisini içine çekmesine izin vermişti Alilu. İnsanların zihinlerini yavaş yavaş karartan bağımsız Cezayir'in barbarlığından kaçmıştı. şimdi her gün öldüren adamlardan. Suçsuzları öldürenlerden. Çocukları öldürenlerden. Genç kızları ve kadınları ırzına geçip öldürenlerden. Aklı, farklılıklarımızı, insanlararası güveni öldürenlerden. Konuklarımızı katledenlerden ve gelişmekte olan yöreleri tehdit edenlerden. Bu ülkedeki hoşgörülü İşlam'ı kirletenlerden. Onlar, dinin "aids"i. İnanc katilleri.

Bu kül ve kan felaketinde zalimliklerin en iğrenci, umudun yerle bir edilmesi. Eğitim olanağını elde eden kadınları hem kendi evlerinde hem de toplumları içinde birer sürgüne dönüştüren düşüncenin başarsızlığı. Sürgün bu işte! Bu kadınlar için, sınırları aşmak, kendileriyle aileleri arasına, kendileriyle özgürlüğü onlardan esirgeyen bir ülke arasına en büyük mesafeyi koymak, bir kurtuluş oluyor.

Cezayir, anneleriyle babaları hayatta olan birçok öksüz kadın üretti. Özgürlüklerin kapısını bekleyen yasaklar sonu-

cu ağabeylerini, kız kardeşlerini ya da sevgililerini yitirmiş bir sürü çok kardeşli yalnız insan yarattı. Bizim için, özgürlüğün bedeli bu oldu. Batılıların kuşaklar arası çatışmalarıyla hiçbir ilgisi yok bunun. Biz, yüzyılların ve harabelerin üzerinden tehlikeli bir sıçrama yaptık. Yine de içimize demir atan bu yıkıntı izlenimini koruyoruz... Uçma arzusu ve suçluluk arasında çelişkiye düşenlerimiz, intihar ediyor. Cezayir, dünyanın en yüksek kadın intiharı oranıyla gurur duyabilir!

★

Kafam bomboş, sokaklarda dolanıyorum. Uzun süre. Sonra öfkeye kapılıp evime gidiyorum hızlı hızlı. Yaseft' den gelen armağanları kırıp yırtıyorum. Birlikte geçen sekiz yılın fotoğraflarını odanın ortasına boşaltıyorum. Ateşe veriyorum. Psss, büyük bir alev ve ardından hiçbir şey. Yalnızca kurumla kaplı birkaç kül ve odayı karartıp öksürmem'e neden olan duman. Küçük bir balkona açılan camlı kapıyı arıyorum. Sonra da giriş kapısını. Merdiven boş. Bu saatte, sıcaklık ve yediklerini hazmetme isteği, herkesi miskin miskin uyuklatır. Şiltemi balkona çekiyorum. Ani bir çabayla da, korkuluğun üzerinden atıveriyorum. Koşarak aşağı iniyorum. Kapıcı hemen kapısını aralıyor. Bu koruma köpeği hiç uyumuyor sanırsınız. Duruyorum. Çantamdan para çıkarıp ona uzatıyorum:

– Bir şilte attım. İlgilenebilir misin lütfen?

Parayı cebine atıp peşimden dışarı çıkıyor:

– Amerikalı, şilteni böyle dışarı mı atarsın sen?

Birdenbire, şiltenin üzerinde solgun çiçekler gibi duran silik halkaları görünce, gözleri yuvalarından fırlayıp sabitleşiyor.

– Pislik! Pislik! Haydi, defol! Defol! diyor küçümseyerek.

Gitmeden önce omuz silkiyorum. Birkaç adım attıktan sonra arkama dönüyorum. Şilteyi evine doğru sürükleyişini görüyorum. "Pislik" yapmaz, o. Kadınların günah izidir lekeler. Bunun Kuran'da yazılı olduğunu söylerler. Zevk, bir pislik midir? Kutsal kitap bu tür saçmalıkları nasıl yansıtabilir? Asıl çöplük, bazı zihinlerin karanlık köşelerinde birikir. Onların metin yorumlarını bulandırır. Bu kişiler, kendilerini rahatsız eden romancılara karşı fetva yazarlar. Sövgüleri ahlak, şiddeti de adalet yerine koyarlar.

Kapıcı ise para, bir şilte, bir de sövgü kazandı bir vuruşta... ve ona kalırsa cenneti de. İnşallah!

Tırnaklarıma bir göz atıyorum. Uzamışlar. Ellerimi özenle açıyorum. Parmaklarımı aralıyorum. Bir süre sonra, birbirine baskı yapanın çenelerim olduğunu kavıyorum. Başımı döndürecek kertede. Birbirinden ayırmak için çaba harcıyorum. Yolumun üstündeki insanları süzüyorum. Ayaklarım yerden kesilmesin diye onların gözlerine, sefil gerçekliklerine asılıyorum. Kendi kendime, güçlüyüm ben, ayrıcalıklıyım, diyorum. İki gözyaşı akıyor yanaklarıma. Hırsla kurulum. Ağlamayacağım! Bunun için olmaz. Şu Cezayir'de bir kadının ağlaması, pes etmesi anlamına gelir. Burada gözyaşları teselli getirmez. Başka zamanları, başka yöreleri bekleyeceğim. Veba benzeri bunca hastalık ve felaket getirmeyen acıları.

Ya sonra? Yöksunluk, sevgi ve şiddet sonrası, umutsuzluktan korunmam mümkün müydü? Boğazıma kadar batmış

durumdayım işte. Şimdi gerçekten canlıyım. Derinden yaralı bir yaşam sürüyorum.

Birkaç gün sonra, sağ göğsümün altında bir yanma hissediyorum. Derim kıpkırmızı. Bir doktora görünüyorum.

– Zonaya yakalanmışsınız. Acı verir ama tehlikeli değildir.

Sakinleştiriciler alıp eve dönüyorum. Selma, beni karşılar larken şu kesin açıklamayı getiriyor:

– İfade etmekten kaçındığın ısırap teninden çıkıyor!

– Canını sıkmasana! diye araya giriyor Fuad. Son zamanlarda bir sürü zona vakası görülüyor. Geçen gün bir doktor arkadaş sözünü ediyordu. Ona göre, nedeni sıkıntıymış. Bu durumda yarın ya da bir ay sonra senin de başına gelebilir!

– Ah, ben her şeye yakalanırım. Hem zaten burada her şeye yakalanabilir insan. Salgın ülkesinde yaşıyoruz. Bir tek akıl bulaşıcı değil, diye dalga geçiyor Selma. Araplar, genlerini Endülüs'te bırakmış olmalılar. O zamandan beri, beyinler çürüyor ve güney kıyısında kaynayan kurtların eline geçiyor.

Bilgelik ilk sürgün olunca

Orada, tam aşağıda, deniz kıpır kıpır ve ay ışığında pırıl pırıl parlıyor. Kayalıkların tabanını düzenli bir şıpırtı yalıyor. Toplandığımız terasta, taştan bir merdiven yalıyara iniyor ve küçücük bir koyla buluşuyor. Hava sıcak. Selma'ya dönüyorum:

– Bunca hay huyun ardından bir banyo olsa!... Deniz şurada, burnumun dibindeyken banyo düşü kurmak aptalca bir şey.

– Düşünü sürdürsen iyi olur. Yarın yıkanabiliriz. Bu ay ışığında tam bir hedef oluştururuz!

Başka kentlerde âdet haline gelen karartma burada gereksiz. İçimizdeki dehşet bizi kapatmaya yetiyor. Tam anlamıyla gülünç bir şey.

– Avunmak için biraz pembe şarap ister miydin? Fuad bizim için soğutmuş.

– İyi olur.

– Ya sen, Raşid?

– Evet, lütfen.

Selma ayağa kalkıp içeri giriyor. Karnı yusuvarlak. Beş aylık mı, altı mı? Bilmiyorum. Raşid lambanın altına oturup sırtını pencerenin camına dayamış, gazete okuyor. Istiraptan

bitkin düşen Kamel ise, terasta yere uzanmış, elleri ensesinde pinekliyor. Bu sabah, entegristler tarafından vurulan ünlü bir doktor olan kardeşini toprağa verdik. İnlemedik. Ağlamadık. Birbirimize yaslandık. Hepsi bu. Çatlayacak kadar dopdolu yüreğimizle kucaklaştık.

Ölüm yemeği, çay, kahve ve sohbet. Komşular, dostlar, hepsi geldi; bastırılan öfkeyle, yok olanın meziyetleri övüldü.

Akşama doğru, Selma, Fuad, Raşid ve ben, Kamel'le birlikte buraya, Ayn el Türk'te kordon üzerindeki ölü evine geldik. Anılarım ve güvensizlik nedeniyle dairemi boşalttım. Arada bir, etkilerinden kurtulmak için uğruyorum oraya. Birkaç aydır, hepimiz böyle, göçebe topluluk gibi yaşama gereksinimi duyuyoruz. Beş, altı, sekiz arkadaş. Bulunduğumuz yer kimin umurunda. Öğrencilik alışkanlıklarımıza kavuştuk. Ne var ki, kutlama yapmak için ender olarak buluşuyoruz. Oysa korku, çok daha güçlü bir bağ.

Deniz kıpırtısız. Ay ışığı, suyun üstünde gevşekçe salınıyor. Deniz benim için gerekli. Çölde geçen uzun boğucu günlerimde, adının anılması bile bir soluk gibi gelirdi bana. Ona baktıkça çölü görüyorum. Korkunç büyüklüğü içinde beni kapalı tutan çölü. Sonsuzluğu içinde. Hüznün yüceliğiyle, gözlerim iri iri açılırdı. Gökyüzünün acımasız merceği. Günlerin harlı ateşi. Işığın doruğu. Sessizliğin dogması. Dayanılabiliğin sınırında korku ve büyülenme. Denizi düşlemek, beni hipnotik etkisinden kurtarır, düşüncelerimi toparlayıp götürür, hayallerimi beslerdi. Ardından, kaçış çağrıları, uzak sevgi gösterileri gibi hafif bir soluk, bir kuşku dalgalanması gelirdi üzerime. Deniz ve çöl içinde kendimi yitiriyorum. Tek bir imgede buluşan temeller ve karmaşa, özgürlüğümün ısıltılı yarası.

Ancak bu akşam, ne denizin yakınlığı ne de çöl anısı be-

ni gevşetmeyi başarabiliyor. Bu yapay sakinlik baskı yapıyor üzerime. Gece çapkınının kokusu başımı döndürüyor. Bu akşam, hiçbir şeye katlanamıyorum.

Selma, bir şişe pembe şarap ve kadehlerle geri geliyor. Raşid homurdanarak gazetesini fırlatıyor.

– Ne büyük kıyım!

Sonra, bana dönüyor:

– Kenza, az önce cenaze töreninde meslektaşlarımdan öğrendiğime göre, Annaba'ya tayinini istemiş Yasef.

– Öyle mi?

– Salak herif! Ödle! diye çıkışıyor Selma.

– Hepsi biliyordu bunu. Arkadaşlarıyla benim dışında. Hiçbir şey eskisi gibi değil. Neler oluyor bize?

Tören sırasında bana yöneltilen acıma dolu bakışlardan, benden fazla bir şeyler bildiklerinden kuşkulandım zaten.

– Annesiyle babası ona orada harika bir ev kurmuşlar, ancak Yasef barlarda serserilik ediyormuş.

Selma hain hain sırtıyor:

– Kalleş beynine birkaç kurşun yiyecek sonunda.

Bir süre düşündükten sonra, Raşid'e dönüyor:

– Sence ailesi FİS'li midir?

– Açıkçası, hiçbir fikrim yok. Kimin kimle dümen çevirdiği bilinebilir mi? Sakallılar kıllarını tıraş etmişler. Askerler sivil dolaşüyor. Kardeşini, en iyi arkadaşını tanıyamıyorsun. Devlet bize "laik taklitçiler" gözüyle bakıyor. Teröristler kökümüzü kazımak istiyor. Askerler için varsa yoksa işkence ve cinayet. Entegristler için varsa yoksa işkence ve cinayet.

– Peki bu konuda seninle hiç konuşmadı mı?

– Çok tutucu olduklarını söylüyordu. Ama hiçbir zaman bana...

– Hımm, onlar adım atmakta hiç zorlanmazlar, diye araya giriyor Selma. Ellerindeki paranın bir kısmını bu katil

takımına verdiklerinden eminim, hiç değilse kendilerini korumak amacıyla.

– Para, çıkarıcılık, yoksunluk, cehalet... geniş alanları tarıyorlar. Düşünüyorum da, babam bile sofuluğa soyundu. Maskaralık!

Raşid sözümü kesiyor:

– Yasef'in neden böyle davrandığını anlamıyorum. Günün birinde ailesinin baskılarına boyun eğeceği aklıma bile gelmezdi.

– Tek etken bu değil.

– Başka ne var?

– ...

– Ne var başka? Bu ülkede akıllı kadınlardan hoşlanılmaz, unuttun mu? Başka yerlerde, bilgelik insana değer katar. Burada ise, kadın bilgeliği, ahlak bozukluğu olmasa bile, en azından bu konuda duyulan sabit bir kuşku dur. Bu böyle. Ülkeyi kemiren kötülük hep bu oldu. Yasef sık sık senin çok şey istediğini söylerdi. Maçoların salaklığı seçimlerine de yansıyor. Kendilerini şımartan aptalları yeğliyorlar. Üstelik Yasef böyle davranarak, ailesinin hem gözdesi oluyor hem de servetlerine konuyor.

"Ekşime kokusu. Selma hâlâ kendi adına konuşuyor", diyorum kendi kendime. "Demek benim şefim olacaksın!" derken Yasef'in yüzünde beliren ifadeyi anımsıyorum ister istemez.

– Öteki etken ne? diye ısrar ediyor Raşid.

– Yalnızca aşkın bitişidir belki de. Ya da sevgili değiş-tirme hevesi...

– Ama o sana âşıktı.

– Cinsel dürtü... Mide bulandırıcı sıradanlık.

Her ikisi de, birdenbire şeytanlaşmışım gibi inceliyorlar beni. Ne zaman bu konuya el atsak, hep aynı şey oluyor. Ko-

lum kanadım kırık, yaralı olmamı yeğlerlerdi. Yani "doğal". O zaman beni şımartır, avuturlardı. Bu ülkede ıstırap öyle yaygın ki, insan edepsizliği ele alsın, başkalarınıninkiyle rahatladığını itiraf edebilir. Başkalarının acıları, sıkıntıyı yok eder. Kendi içimizdeki dehşeti sindirir. Her türlü zevke uygun olanları var bunun. Her türlü duyarlılığa: Boy boy çocuklarıyla sokağa dökülmüş kadınlar. Eşyasız, parasız. Kullanıldıktan sonra parça parça edilecek hayvanlar gözüyle bakılan ergenlik çağındaki kızlar. Düşsüz ve umutsuz gençler. Amansız talihsizlik. Artık tek eğilimi karanlıkçılık olan "eğitim". Hesaplı cinayetler. Enteller için kafaya sıkılan kurşunlar. Adsız ve parasızlar için boşa giden kurşunlar. Konuşmacıların ses tellerini sökmek için kesici silah. Hoşgörüyü karşı dogma zulmü. Çılgına dönen ve kaygının üzerine sel gibi akan dedikodu. Tuvalin fonunda ise felaket. Allah hem ölümlere hem de hayatta kalanlara cehennem azabını layık görmüş olsa gerek.

Yazık onlara. Ya bana? Aylarca inlemek mi? Hayır. İstemiyorum. Yapamam. Kırılan gururumla, baş kaldırdım ve kendimi duygulardan arındırdım. Kendi içini kazımanın acısı öyle keskin ki, diğer acıyı yok etti. Üzerine suskunluk bandını yapıştırdığım güdük bir organ parçası kaldı bana. Kangren yok. Bunalım yok. Acı bile yok. Yalnızca hayali bir organ izlenimi. Ve ikiyüzlülük. Özen göstere göstere, sonunda rolümü mükemmel bir biçimde oynayabiliyorum.

Selma ile Raşid, merakla bana bakıyorlar. Yiğitlik taslama gereksinimi duyuyorum:

– Yasef ölmedi. Beni terk etmeye karar verdi. Yalnızca bir düş kurmuştum. Uyandım. Bir düşten sonra üzülmmez. Gerçek olmadığı bilinir. Ama temel bir şey öğrendim: benim asıl düşüm, aşk. Her türlü düş ürünü gibi, erkekler de yerle-

rini bir başkasına bırakabilirler. Ben Aşk'a âşığım. Onun ışıklarına. Bunun keşfiyle gözlerim kamaştığı için, Yasef'in gölgeli yanını göremedim. Boyun eğmenin karartıydı o gölge. Maçoluğun inatçı damgası.

– Ağlamadığın için kendini güçlü sanıyorsun. Ama söylediğin her şeyin içinde ıstırap var. Ağzından çıkanlar, göz yaşlarından beter şeyler!

Selma'nın yargısı beni güldürüyor.

– Sözcüklerim senin sancıyan yerini gıdıklıyor. Sen de biliyorsun ki, bunlar senin ağzından da çıkabilirdi, çünkü sen üzüntü maskesini de taşıyabilirsin.

Bakışı yakıcı. Raşid, dik dik bakışmamıza bir son vererek araya giriyor:

– Kamel, okullar açılınca dek burada kalmamızı istiyor. Burada kentten daha fazla güvence altında olmasak da, en azından denizimiz ve hoş bir görüntümüz var. Hem onu yalnız bırakamayız. Kardeşinin ölümü korkunç bir darbe oldu.

– Okulların açılması mı? Üzerimize çöken bunca tehdit varken bence biraz fazla iyimsersin. Yaşadıklarımız, bizi bekleyenlere oranla bir hiç sayılır.

– Kasandra felaketisin!

Selma omuzlarını silkiyor ve kurnazca gülümsüyor ona. Haberi vermem gerekiyor:

– Sanıyorum... sanıyorum ben karşıya geçeceğim.

– Karşıya mı?

Raşid denize diyor gözlerini, sonra geri dönüyor:

– Fransa'ya mı?

Başımı sallıyorum. Öfkeye kapılıyor:

– Sen de mi? Bozguna uğruyoruz! Gidin, kaçın hepiniz! Ağgözlü yırtıcı hayvanlara terk edin ülkeyi!

– Senin yerinde olsam, bir saniye duraksamazdım, diye

araya giriyor Selma. Burada yitirecek neyin var ki? Seni terk etmiş olan bir adam mı? Kanını emen ve seni tehdit eden bir baba ve erkek kardeşler mi? Ülke! Ülke! Bu ülke kadınlara ne veriyor ki? Okur yazarlar için kovuşturma ve geride kalanlar için de ıstırap! Bağımsızlık savaşı sırasında, Cezayirli kadınlar erkek kardeşleri gibi silahlanıp direniş örgütüne destek veriyorlardı. Şimdi, kardeşçiklerin direniş örgütünde, Allah'ın beş para etmezleri küçük kızları zina için alıkoyuyorlar. Bize karşı gelişen bir milliyetçilikle hiçbir ilgimiz yok.

– Doğru. Ama felaketin de bir yararı var. Toplum dışına sürülen kadınlar, tepki gösteriyorlar. Cezayirli kadınlar harikadır. Kendinize bakın, sizler harikasınız! Erkeklerden çok daha cesaretli, daha dirençlisiniz.

– Evet, bazıları kurtuldu. Ama ne pahasına! Erkeklerini de bağlarından koparmak kalıyor şimdi onlara. İşe balta ve çekiçle girişmeleri gerekiyor, çünkü kadınlar söz konusu olduğunda, adamlarımızın sinir hücreleri beton gibidir. Yüksek öğrenim görenleri bile yüzyıllık bir zamkın içinde elleri kolları bağlı kalıyor. Kanıtı, evlenebilmek için babanın, annenin ve tüm ailenin iznine gerek duymaları. Bir de kadınlar sorumsuz olmakla suçlanır ve koruma altına alınır. Bu rezil ülkede daha neler göreceğiz!

– Fuad adına teşekkürler. Anlaşılan sen, sinir hücreleri betonlaşmış bir adamla evlenmişsin!

– Fuad'tan söz etmiyorum. O, Kamel, sen... Siz ve sizin gibi erkekliğin yüzakı olan ve bizi uzlaştıranların sayısı çok az ne yazık ki! Alçaklar tarafından terk edildiğimizde bizimle evlenenler var. Bir de kafa tutan kadınlar olduğumuz için bizi bırakanlar. Serbest yaratıklar! Çünkü onlar, özgürlüğün kadınlara uygun olmadığı görüşündeler.

– Tehlikeli bir dönem yaşıyoruz, ama Cezayir, kanlar

içinde, laiklik ve demokrasiyi doğurmakta. Peki sen bunu kaçırmak mı istiyorsun?

Selma'nın kırbaç gibi inen kahrkasası soluğunu kesiyor:

– Laiklikmiş, demokrasiymiş, zavallı Raşidçğim, kaçık mısın yoksa cahil mi? Okullar bir sürü sersem üretiyor, halk ise iki ayrı dehşetin pençesinde: ordunun ve entegristlerin. Demokrat takımı ya gizleniyor ya da kaçak. Nasıl olur da...

– Ama bu yalnızca geçici bir süreç...

Üç yıldan uzun bir süredir tekrarlanıp duran bu sözlerden bıktım artık. Bunlar artık tartışma bile sayılmaz. Herkes umutlarından parlak bir yapı oluşturdu ve bunu sağlamlaştırmak için ötekileri de kendi safına çekmeye çalışıyor. Gerçeklik parçaları. Uyuşmazlıklar. Cafcaf. Ateşlilik. Yüreklilik. Kuşkulu fısıltılar... her şey tam bir kakofoni halinde birbirine karışıyor. Araya giriyorum:

– Yeter, yeter! Lütfen başka şeyler konuşalım.

– Başka şeyler konuşalımış, bu da iyi! Ne hakkında konuşmak istiyorsun? Görmediğimiz tiyatro oyunları ve filmler hakkında mı? Yaşama isteğimiz hakkında mı?..

– Benim gidişimi, örneğin.

Raşid yumuşuyor.

– Kimse seni şımartmamış, bu kesin.

– Lamin haklıydı. Babamın batakhanesi FİS'in bir uzantısı haline geldi. Artık kendisine para vermeyeceğimi bildirdiğimde, tam bir delilik krizine kapıldı. Oğulları aylardır peşimde. Çok şükür ki nerede saklandığımı öğrenemiyorlar. Geçen gün, birisiyle yolda karşılaştım. O bastıbacak, dükkânın kasasını doldurmayacak olursam beni parçalarımaya ayırmakla tehdit etti. Hiçbirine katlanamıyorum artık. Katlanmak da istemiyorum.

Raşid omzuma hafifçe vuruyor:

– Seni suçlamam. Senin yaşamının bizimkinden çok da-

ha zor olduğunu biliyorum. Ama Fransa’da ne yapacaksın? Asıl sorun, iş... Niye Tunus’a gitmiyorsun? Tunus’ta bir iş bulmak çok daha kolay olsa gerek!

– Fransa’da kalıp kalmayacağımı bilmiyorum. Ama kesin olan bir şey var: Nereye gideceğim konusunda, gericiliğin kucağına düşmeyeceğim bir yeri yeğlerim. Hiçbir dinsel küf kokusunun yaşantımı yeniden kirletemeyeceği bir yeri.

– Öyleyse ıssız bir ada bulman gerekir.

Dalgın gözlerle ellerini karnının üzerinde kavuşturmuş olan Selma araya giriyor:

– Fransa Cezayir’e fazlasıyla yakın. Orası da beni korutuyor. Yahudi düşmanlığı hâlâ canlı, göçmenlere duyulan nefret her seçimde kullanılıyor. Üstelik şimdi, gericilik ve çarşafli kadınlar da yaygınlaşıyor orada. Bütün bunlar bana hiç çekici gelmiyor. Çocuğum için başka ufukların özlemini duyuyorum. Latin Amerika ya da Avustralya, örneğin.

Buğulu şarap bize iyi geliyor. Sessizce, birlikte içiyoruz. Konuşmalarımız arasına suskunluklar giriyor. İtiraf edilemeyenin, korkunun ya da dile getirilemeyenin üzerine kapanan bir parantez. Birlik içinde acılı, iç monologlarla dolu bir süreç. İnançsızca tokuşuyor sözcüklerimiz. Belirsizliğe hükümlü, orada birleşen birer yalnızlığız.

Birden, bebek çığlıklarını andıran martı sesleri bizi yerimizden sıçratıyor. Denizin üzerinde havalanıp süzülüyorlar. Keskin sesleri inişe geçiyor. Yarı saydam ışıktaki kanatları ayçalar gibi pırıl pırıl parlıyor. Şöyle diyorum:

– Belki de annemin bir arkadaşını bulmaya çalışırım. Artık bilmek istiyorum. Orada nasıl yaşıyordu acaba? Kendisi nasıldı? Nasıl öldü? Beni özlüyor muydu? Kendimi bulabilmek için onu yeniden oluşturma gereksinimi duyuyorum. Geride kalanlara katlanabilmek için.

– Daha önce öğrenmeye çalışmadın mı hiç? Olası mı bu?

Bir açıklamaya girişme cesaretine sahip değilim. Aşkla karşılaşmadan önce, tek bir amaç; bir sınav, bir diploma peşinde dümdüz ilerlediğimi söylemek gelmiyor içimden. Bunlar, birbiri ardından, yoksunluklarımı, anlaşılmazlıklarımı ve ülkenin gitgiden artan şizofrenisini bastırmamama yardımcı oluyordu. Aşkın keşfi, susuzluklarımı orada gidermek gibi yaşamsal bir ivediliğe saptı beni. Öğrenim sonrası, bu yasağla dolanıp duruyor, dengeyi ancak işte buluyordum.

Yıllar boyunca, fakülteye giren "çift dilli cahiller"in gitgide içler acısı hale gelen düzeyinden, profesyonel ayakoyunlarından, kadın düşmanlığı ve hoşgörüsüzlüğün radikalleşmesinden, gerici girişimlerden bıktım usandım... Her şey şiddete gömülürken, ülküsel bir nitelik taşıyan bu aşk bana dayanma gücü veriyordu. Ancak seçtiğim adam, bir hödük gibi davranarak vasatlaştırdı beni... Ülkenin ya da kendi gerçekliklerimden kaçmak için her türlü girişimim ezildi. Kafamın içinde ve çevremde titreşiyor bu. Omuzlarımı silkiyorum. Selma gülümsüyor:

– Çocuk kıpırdıyor!

Elimi karnının üstüne, onunkinin yanına dayıyorum.

– Burası, burası!

Bebeğin hareketlerini hissettim. Selma birden neşeleniyor. Bir yudum şarap alıyor.

– Gideceğini babana ve kardeşlerine söyleyecek misin?

– Yalnızca Lamin biliyor. Ülkeden ayrıldığımı görürse içinin rahat edeceğini söylüyor. Ötekilere hiçbir zaman bir şey anlatmam! Ne kadar az şey bilirlerse, o kadar rahat ediyorum.

– Nereye gitmek istiyorsun?

– Montpellier’ye. Annemin arkadaşı orada yaşıyordu. Bu ülke artık gözümünden düştü.

– Annenin ailesinden niye hiç söz etmiyorsun?

– Annesiyle babası ondan önce ölmüşler. Bildiğim kadarıyla, davranışı nedeniyle onu suçlamışlar. Yuvasına dönmelerini sağlamaya çalışmışlar. Başaramamışlar. Sanıyorum sonunda iyice araları bozulmuş ve bir daha da ondan haber alamamışlar. Ardından, babam ailenin diğer üyelerinden beni koparmanın yolunu buldu. Kötüye çıkan adı işini kolaylaştırmıştı. Artık Oran’da yaşamıyorlar. Çocukluğumdan bu yana izlerini tümüyle yitirdim. Ama annemin oradaki yaşantısı hakkında bir şey bildiklerini sanmıyorum.

– Annenin Montpellier’de yanına gittiği şu dayına ne oldu?

– Kurtulduktan sonra, kafayı çekmeye başlamış. Cezaevinde onca kötü davranışa dayandıktan sonra, bir araba kazasında ölmüş. Bir içki âleminden sonra, tek başına bir ağaca çarpmış.

Yasef yok olduğundan beri kafamda oluşan gitme tasarısı az önce, cenaze kalabalığında zorunlu hale geldi. İçimizden en iyilerin ceset haline geldiklerini görmekten artık gına geldi. Mezarlardan gına geldi. Tecavüzlerden, kanlı yazılardan ve gazetelerde, radyoda, sokaklardaki gündelik karabaşanlardan gına geldi. Tehditlerden ve aile kösteklerinden gına geldi. Alçaklığın her türlü yüzünden gına geldi. Kuşuklar ve iğretilik arasında asılı, geleceksiz yaşamaktan gına geldi. Bütün bunlar küçük benliğime fazlasıyla ağır geliyor. Çok uzağa gitmeliyim. Nereye, henüz bilmiyorum. Ama ilk etap Montpellier. Öncelikle o kadını, annemin arkadaşını bulmalıyım. Bilmeliyim. Yalnızca bunu, bu ilk terk edilişi anlamalıyım.

Tedirginlikleri beni rahatsız ediyor. Fuad yanımıza geli-

yor. Karısının yanına oturup kollarıyla sarıyor onu. Konuyu değiştirmeye çalışıyorum:

– Ne yapıyordun?

– İkinci kanalda bir film izledim. İyi ki Fransız kanallarıyla biraz oksijen alabiliyoruz.

Raşid herhangi bir yayından söz etmeye koyuluyor. Bu oyalanmadan yararlanıp ayağa kalkıyorum:

– İyi akşamlar, yatmaya gidiyorum. Gün boyu olanlar beni bitkin düşürdü.

– Biraz daha kal. Geç değil.

– Bir kadeh şarap daha ister misin?

– Yok, hayır, teşekkürler.

Her türlü sorunun önünü kesmek için onları bırakıp içeri giriyorum.

Yıkanamıyorum. Su yedekleyemecek kadar geç bir saatte geldik Ayn el Türk'e. Yalnızca üç ya da dört şişe içme suyumuz var. Ayaklarımızın dibindeki denizden yararlanmamızı ise korku engelliyor. Yatağa girmeden önce bir kitap alıyorum elime.

Pavese'nin *Güzel Yaz*'ı dikkatimi çekemiyor. Ölüm kafamdan çıkmıyor bir türlü. Fakülte arkadaşlarının, kadınların, gençlerin, zavallı insanların ölümü... Oran'ın ve Cezayir tiyatrosunun ünlü oğlu Abdelkader Allula'nın, adsızların ölümü... Hiç aralıksız elektroşok üzerine elektroşok. İflahım kesildi. Yakınlarım geliyor gözümün önüne. Sıkıntıyla gergin yüzleri. Yoksunluk ve barbarlık kalıbında akıp giden başka yüzler görüyorum. Kaçmak geliyor içimden. Çok uzaklara kaçmak. *Barka, barka!*¹ diye yineleyip duruyorum boş yere.

(1) Yeter!

Hiçbir şey içimi rahat ettirmiyor. Çevremi saran gerilim ve ateş, gülümseyişimi sırtımaya dönüştürüyor. Öfke, bedenime ve zihnime çakılı kalıyor.

Birkaç gün önce, Selma'nın eline bir mektup geçti. Zarfın üzerinde acemi bir yazı vardı.

– Bu da ne?

Posta mührünü inceledi.

– Buraya gönderilmiş.

– Aç ki göresin.

Çekine çekine açmasını izledim. İki parmağı arasında çekip çıkardığı bez kadar beyazlaştı yüzü. Zarfı ters çevirdi. Küçük bir sabun parçası düştü öteki elinin avucuna. Dehşet ve şaşkınlıkla irileşen gözlerini üzerime dikti.

– Bu ne anlama geliyor, biliyor musun?!

Bir sorudan çok, kimden geldiği bilinmeyen tehditin korkunçluğu karşısında bir dehşet çılgılığıydı bu. Ölü yıkamak için kullanılan sabun ve kefen, hepsi o kadar.

– Kaygılanma. Mahallenden seninle dalga geçmek isteyen bir salağın marifetidir.

– Benimle dalga geçmek mi? Bununla mı? Kim bana karşı bu kadar kin besliyor olabilir?

Keşke bilseydim! Keşfe bunun berbat bir şaka olduğuna kesinlikle inanabilseydim.

Aynı gün –rastlantı mıydı acaba– evinin biraz aşağısında karşıma çıkan bir çocuk sırtımdan seslenmişti:

– Hey, *Fransis*, göreceksin, *mücahitler* seni de öldürecekler.

Arkaya döndüm. Çatlarcasına gülen beş ya da altı oğlan çocuğuydular. Küstah gözlerle beni süzen birisi, boğazımın kesileceğini belli etmek için işaret parmağını boynuna götürdü.

– Bir kulağından ötekine kadar! diye tamamladı bir başkası.

Ötekiler yine kahkahayı bastılar. Melek gülüşleri. Canavar sözleri. Öteden beri yüzümüze karşı "Orospular! Orospular!" diye seslenişleri, yerini ancak tehdite bırakabilirdi. Kadınlarını bunca küçümseyen, çocuklarına, köpek terbiye eder gibi kadın düşmanlığı ve fanatizm aşıl原因 bir halk kendi felaketini hazırlar. Otuz yıl üzerinde çalışılan alçaklık. Şimdi ise, engizisyon ve cehennem.

Gülüp geçmeye çalıştım. Ama uzun süredir, korku bir örümcek gibi etrafımızda ağ örüyor. Ve ölümün berbat kokusu her yerde, hatta çocukların ağzında ve melek yüzlerinde, gözlerinde. Bu ülkenin küçük oğlanları arasında hâlâ Alilu'lar bulunduğunu kim söyleyebilir bana? Ona inanmayı öylesine isterdim ki!

Kaldığım odanın kapısına vuruluyor.

– Girin!

Kamel'in kafası beliriyor aralıkta.

– Girebilir miyim?

– Evet, evet. Konuşmalarıyla uyandırdılar mı seni?

– Onlardan çok, yerin sertliği böldü uykumu. Her yamım karıncalanıyordu. Çok mu uyudum?

– Tam iki saat.

Kapıyı kapatıp bana doğru ilerleyerek yatağın ayak ucuna oturuyor. Yastığa dirseklerimi dayıyorum.

– Burası yeğenimin odası.

– Evet, biliyorum.

Kendi kendine konuşuyor. İç çekiyor. Gözlerini kapatıp gözyaşlarını bastırıyor. Devam ediyor:

– Annesi ve babasıyla birlikte haziran ve temmuz ayla-

rını burada geçirdi. Ağustos ortasında, babasından yetim kaldı.

Kamel kardeşine çok bağlıydı, büyük bir hayranlık besliyordu ona karşı. Bir kısaç saplanıyor gövdeme. Söyleyecek hiçbir şey bulamıyorum, avutacak tek bir sözcük bile.

Başucu lambasının yerini, yüzümü aydınlatacak biçimde değiştiriyor. Bacaklarını yere uzatıyor. Başını yatağın kenarına dayıyor. Yüzüme bakıyor:

– Fransa'ya gitmek istiyormuşsun.

Kamel'in kız arkadaşı da, onu bırakıp kentin kodamalarından birine gitti. Koyu renkli bukeleri yüzünü çerçevesiyor. Kestane rengi gözleriyle iyi bir kontrast oluşturuyor. Hüzün dolu gözleri içimi acıtıyor. Durumlarımızın benzerliği aramızda duyarlı bir kardeşlik oluşturdu. Onu korkunç özleyeceğimi fark ediyorum.

– Evet.

– Bu seni kaygılandırmıyor mu?

– En azından burada duyduğum stres azalır. Çakallar tarafından kovalandığım izlenimine kapılmam.

– Hımm... değişik bir kaygı olmalı bu. Daha güçlüsü var mıdır, bilmiyorum. Elinden hiçbir şey gelmeme ya da bozguna uğramışlık duygusuyla her şeyi bırakıp gitmek zor bir iş!

– Ne yapacağımı bilmiyorum. Gitmek istiyorum. Çıldır-mamak için gitmek.

– Bir vize alman gerekecek. Bu da gitgide güçleşiyor.

– Barbara Combes'a telefon ederim. Bir davet gönderir bana. Sonra rektörlükten izin isterim. Bir yolunu bulup giderim. Barbara'yı tanırsın. Birçok kez beni görmeye geldi.

– Evet, evet. Senin Fransızca öğretmenindi, öyle değil mi?

– Orta öğrenimim boyunca. Aslında öğretmenden öte bir insandı. Ergenlik çağında güven duyduğum tek yetişkin

oydu. Varlığı ve anlayışlılığı bana çok yardımcı oldu. Bağlantımız hiç kopmadı. Montpellier yakınlarında, plaj üzerinde bir dairesi var uzun süredir. O kentte doğduğumu ve annemin de orada yaşadığını bildiği için, tatillerde yanına gelmem ya da tek başıma kalmam için birçok kez beni davet etti. Kendisi Paris'te yaşıyor... Biliyor musun, annemin kim olduğunu bilme isteği ve keşfedebileceklerimin korkusu arasında parçalandığımı hissediyorum. Çok saçma bir şey. Çaresizlik henüz bitmemiş sanki!

– Hayır, hayır, bunu anlıyorum... Başımıza delice şeyler geldi ne de olsa. Arkadaşların gözünün önünden yok oluyor. Onlar hakkında haber almak istiyorsun. Fransa'da, Tunus'ta ya da Fas'ta oldukları söyleniyor. Hiç değilse onlar ölmemiş diye, rahatlamış hissediyorsun kendini. Ne var ki şu aşamada, dramatik bir hal alıyor bu.

– ...

– Seni özleyeceğiz.

– Aklımda olacaksınız. Ararım sizi. Arabamı buraya, garaja bırakabilir miyim? Yer olduğunu gördüm. Dışarıda durursa, İslamcıların eline geçmesinden ya da parçalara ayrılıp yok olmasından korkarım.

– Olur, sorun değil. Fransızlara dikkat et. Baştan çıkarmayı iyi bilir onlar!

Gülümsemeyi beceremiyorum. O da öyle. Ne diyeceğimizi bilemeden bakışıyoruz.

– Bir kadeh şarap getirebilir misin bana? diye soruyorum sonunda.

Ayağa kalkıp dışarı çıkıyor. Sarsak bedenine bayılıyorum ve "keşke onu sevseymişim" diyorum kendi kendime. Aynı düşünceleri paylaşıyoruz. Başarısızlıklarımız arkadaşlığımızı güçlendirdi. Yüreklerimizse, hâlâ paramparça.

Başımı yastığa dayayıp gözlerimi kapatıyorum. Uyur

taklidi yapıyorum. Kamel geri geliyor. Beni inceliyor olsa gerek. Uzun bir süre geçiyor. Sonra, iç çektiğini duyuyorum. Soluğu yüzümü yalıyor. Üzerime eğilmiş olmalı. Alnıma bir öpücük konduruyor. Lambayı söndürüp hafif adımlarla çıkıp gidiyor. Karanlıkta gülümsüyorum. Bu tertemiz öpücük, gerçek bir mutluluk.

Arkadaşlarımın boğuk sesleri geliyor kulağıma. Her gece aynı şey. Bazen kahkahalar birbirine karışır. Sonra, sessizliğin böldüğü tartışmalar başlar. Hiç bitmeyecekmişçesine. Artık dünyayı yeniden kurmuyorlar. Bazen öfkeyle, bazen yetersizlik ya da derin üzüntüyle karanlıkları değiştirirler. Bozgun öylesine büyük ki. Otuz yıldır kimliğimiz hakkında yalan söylendi. Otuz yıldır saptırılan tarihimiz ve değişime uğratılan dillerimiz düşlerimizi katletti. Bizi kendi ülkemizde sürgün ettiler.

Montpellier

Trenin ritmiyle salınmaya bırakıyorum kendimi. Penceremde, Oran'ınkiyle aynı gökyüzü. Aynı eylül ışığı. Engebelerin üstünde çağılayan gibi akan o ışık. Gölgeleleri uzatan. Kontrastlarla oynayan. Etki alanının derinliği ve renk ayrımları doğayı yontup yeniden yaratıyor. Her an. Oran'dayken, ışık oyunlarına dikkat etmez olmuştum. Göğün maviliği, yeryüzündeki kaba güçlerin yoğunlaşmasından ibaretti benim için. En basit zevklerimiz bile yok edildi. Kentlerin gelip geçişini izliyorum. Arles, Tarascon, Nîmes... Taş evlerle bitişik binaların yoğunluğu. Kent merkezlerini tıkkış tıkkış dolduran kiremit çatılar. Özenli düzenlemeleriyle model oluşturan küçük bahçeler... Oradakilerle aynı görüntüler. Biraz daha yeşillikli. Dalga dalga tepeler ve kayalıklar. Koruluk, çalılık, tarla, bağ ve servilerden oluşan kır mozaikleri. Her şey çabucak geçiveriyor. Trenin ritmiyle iki sözcük çınıyor kafamda: temiz ve refah.

Montpellier istasyonu. Yabancı doğum yerim. Annemin öldüğü yer. Benim doğumumla onun ölümü arasında bir yer, bir bağ. Aynı zamanda, yaşamlarımızın kopma noktası.

Tren duruyor. Acele ederek iniyorum. Yüreğim çatlaya-

cakmış gibi çarpıyor. Peronun hareketliliği içinde yüzüyorum sanki. Bavullarımı emanete bırakıyorum. Yürümek, bacaklarıma güç veriyor.

Sokakta, cana yakın yaşlı bir kadın bana gülümsüyor. Bir hoşgeldin olarak algılıyorum bunu. Gerçekliklere karşı hevesimin geri geldiğini düşünüyorum. Burada, istenmeyenlerden biri olduğumu gözardı edebilir miyim? Güneylilere karşı iki yanlı söylevleri okudum ve duydum. Hoşgörü eşiği. Sağ ve sol kanatlar. Polis sürekli hata işliyor, kurbanları ise rastlantıya bakın ki, hep Magrepliler oluyor. Ulusal cehpe ve gerisindeki ıvrır zıvır. Uydu antenlerle, Cezayir ile Oran kentleri Paris'in sesiyle titreşiyor. Paris, Cezayir tehditiyle kendini korkutarak eğleniyor. Dayanışmalar ve dışlamalar, manicilik¹, kin ve daha bir sürü iğrençlik. Her iki yandan.

Geçtiğim sokak büyük bir meydana açılıyor. Bir tiyatrosunun devamı olan opera dekoru. Grand Café Riche'te güneş altına yerleşmiş müşterilerle, Trois Grâces'ta gölgeye oturmuş olanlar arasındaki kozmopolit akını. Mermer mi istiyordun, al sana. Tapınak büyüklüğündeki pınarlardan şırıltılı su demetleri fışkırıyor. Yurumdaki çocuk sürüleri buralarda dolanacak olsa, verecekleri zararlar aklıma geldikçe, gülmemek için kendimi zor tutuyorum. Çekirgeler gibi ayaklar altına alınan balgamları, bu mermer üzerinde gözümün önüne getiriyorum. Oradaki "duvar bekleyenler"e teslim edilen vitrinler ve freskler. İşte ben de klişelere takılıp kaldım! Ancak klişelerin bir de kuşkulu yanı vardır; çoğunlukla gerçek bir fon üzerine otururlar. Karmaşa ve aptallık, gerisini getirir.

(1) İranlı Mani'nin, Yahudilik dışındaki bütün dinleri birleştirerek kurduğu ve iyilikle kötülük karşıtları ilkesine dayandırdığı yeni bir din. (Ç.N.)

Gözlerim bir tabela araniyor; "PLACE DE LA COMÉDIE", yazıyor bir duvar üstünde gördüğümün üzerinde. Bu komedi, bence alabildiğine insani. Bir tradeji ülkesinden gelenler için bir cennet.

Eski kenti keşfetmeye gidiyorum. Yurdumdakiler gibi kalabalık olmayan meydanlar. Gençlerin kaynaşmadığı sokaklar. Bir sürü saç ağarmış insan. Duvar diplerinde pek az umutsuzluk. Kertenkelesiz duvarlar. Kaldırımlarda tükürük yoksa da, köpek pislikleri var. Her kıvamda ve her boyda. Kiliselerin çevresinde kalabalık yok. Burada dini inanç, kapalı kapılar ardında. Yayalara ayrılmış bir sokakta, Magrepli bir kadının önünde duruyorum: Elbisesi bir tuhaf. Ayakları kınalı. Parlak sarı terlikler. Başı saran türban. Açıkta kalan derisi tümüyle dövmeli. Bu kadın buraya yeni gelmiş herhalde. Fransa'da bunca yıl geçirdikten sonra, Zana Baki böyle gülünç bir kılıkla dolaşıyor olamaz.

– Ne oldu, kızım? diyor kadın nazikçe, şaşkın halimi görür görmez.

Kendimi toparlıyorum. Aklıma gelen ilk yanıtı veriyorum:

– Zana Baki diye Oranlı bir kadın tanıyor musun?

– Zana Baki mi? Nerede oturuyor?

Kadın şaşkınlığını gizlemiyor. Gülünç duruma düşmek için bir yalan uyduruyorum:

– Çok garip, ona öyle benziyorsun ki!

– Olabilir, diyor dövmeli kadın filozofça.

– Özür dilerim.

– Önemli değil, kızım, *selam*.

– *Selam*.

Kendi kendime sinirlenerek yoluma devam ediyorum. Her gördüğüm Magrepli kadın önünde erimeye kalkışacak değilim ya. "Zana Baki diye bir Oranlı kadın tanıyor musun?", ne salaklık! Bu kentte kaç tane göçmen vardır? Nerede otururlar? Bir yerleri vardır herhalde! Öyleyse yapılacak ilk iş, bir kent planı satın almak ve bir rehber tutmak.

İstedğim kadar mantıklı olmaya çalışayım, bir türlü beceremiyorum. Uzaktan bir Magrepli görür görmez bacaklarım titriyor. Yan yana geldiğimizde sesimi çıkarmasam da, gözlerim hiç utanmadan onu süzüp sorguluyor. Şaşkınlıktan ağzımı bir karış açık bıraktıklarını da söylemeliyim. Böyle alı pullu giysilerle ve peçelerini doğdukları ülkede unutmuş gibi edalarıyla Fransız sokaklarında dolanmaları, şaşırtıcı bir tuhafılık.

Kaygımın asıl nedenini kavramam biraz zaman alıyor. Alayla karışık bu acıma duygusunun açıklaması bambaşka. Şimdilik, Zana Baki arayışı yalnızca bir aldatmaca. Aslında, her birinde annemin hortlağıyla karşılaşmış gibi bir garip oluyorum. Annem hâlâ orada, çoğalmış biçimde dolaşan bir hayaletti sanki. Beni karşılamak için yokluğun değişik silüetleri altında karşıma çıkıyor gibiydi. Sürgün bir bedenin değişik tasarımları. Sonunda bunu kendime itiraf edebiliyorum ve yüreğim sıkışıyor. Donup kalıyorum. Bu izlenim nereden kaynaklanıyor? Bu kadınların şaşkın ifadelerinden mi? Yerlilerin gözleriyle karşılaşmamak için vitrinlerin altına yapılan bakışlarından mı? Peçesiz peçelilere özgü o garip görüntülerinden mi? Özgürlüklerin ortasında zincire vurulmuş kadın görüntülerinden mi? Bu ülkenin modern normunda silinip yitmelerinden mi? Yoksa bu benden mi kaynaklanıyor? Anısızlık nedeniyle güvenilirliği olmayan şu anne sözcüğünden mi? Onun, bu topraklarda yaşayan yabancı kadınlardaki

izdüşümünden mi? Bu gizemi aydınlatmayı başaramıyorum. Üzülerek düşüncelerimden çıkarıp atıyorum.

Postaneyi buluyorum. Barbara'nın paketi burada, bekleyen postalar arasında, benim adıma. Anahtarların üzerine etiketler yapıştırmış. Giriş kapısı. Garaj. Araba. Güzel bir mayo, bir pareo ve bir parfüm. Bir de mektup var, çabucak okudum. Barbara'ya sahip olduğum için şanslıyım.

"Tarihi merkez"de gezinmeyi sürdürüyorum. Burası öyle küçük ki, üç adımda bir kendimi Comédie Alanı'nın önünde buluyorum. Sokakların karmaşası karşısında nutkum tutularak, yarı yoldan geri dönüyorum. Bina girişlerine, aralık kapılardan görünen iç avulalara hayran kalıyorum. Süs fısıkiyeleri ve vazolara da. Yosun tutmuşlar. Pembe bir gölgeyle kuşatılmış görünüyorlar. İçavdlular, merdivenler, sivri bir kubbeyi oluşturan silmeler, bir kemer, rengârenk taşlar, fer forje işçiliği, kapı işlemeleri... Meydanlar, üzerimde tiyatromsu bir etki bırakırken, dar sokaklar birer müze galerisi gibi görünüyor bana. Yüzyılları dile getiriyorlar. Antik, oraya sığınmış, modernî hazırlıyor. Tüketici toplum ürünleri birer sanat yapıtı gibi sergileniyor. Mücevher vitrinlerinde. Zaman zaman da, antika dikme taşlar üzerinde. Gözlerim nereye bakacağını şaşıyor. Televizyon dışında hiç görmediğim onca şey var ki. Keşif coşkusu, bolluk ve lüks, sonunda başımı döndürüyor. Gözlerimi kapatıyorum. Birden, kahvaltıdan beri ağzıma tek bir lokma atmadığımı anımsıyorum. Saat üçü geçti. Yeniden Comédie Alanı'na doğru ilerliyorum.

Les Trois Grâces'ı yeğliyorum. Le Grand Café Riche, Oranlı hergelelerin gelip geçen kızlara askıntı olduğu aynı adlı kafe'yi anımsatıyor bana. Üstelik biraz fazla... snob görünüyor.

Tereyağlı jambonla bir bardak bira sipariş ediyorum. Düşlerimden birisi gerçekleşiyor. Oran'da asla yaşanamayan bir düş. Bir teras üzerinde, tek başına, bira içerek bir şeyler atıştırmak; yalnızca bu. Karşı konulmadan. Hakarete uğramadan. Hiçbir kabalıkla karşılaşmadan. Burada bu, kesinlikle sıradan bir şey. Benim için ne büyük mutluluk! Herkes farkına varsın isterdim. Ama buradaki insanlar, olağanüstü bir şey yaşamakta olduğumdan nasıl kuşkulabilirler ki? Bilmiyorlar. Bilemezler. Bir ya da iki erkeğin bakışında davet edici bir ışıltı görüyorum yalnızca. Israrsız. Masalarda oturan bir sürü genç kız var.

Komşu masalara, gelip geçenlere gülümsüyor, uzun uzun süzüyorum onları. Yemeğim bitince, bir sigara alıyorum elime. İstekten çok, özgürlüğümün boyutunu ölçebilmek için. Dışarıda sigara içmek! İçiyorum ve tek başıma dumanı boğuluyorum. İçiyorum ve dumanımı gökyüzüne üflüyorum. İçiyorum ve gülümsüyorum. İçiyorum ve boğulur gibi oluyorum. Salak mıyım neyim? Ayran budalası halimle, birden Les Trois Grâces için, Fransa için sigara reklamı yapıyormuş gibi hissediyorum kendimi. Kahkahayı basıp izmaritimi eziyorum. Özgürlük, orada her an verilen bir savaşımdı. Başkaldırma, şiddet. Ve düzenli olarak, keyifsizlik. Burada, birkaç hafif hareketle özgürlüğün tadını çıkarabileceğimi sanmıyordum. Yıkılan tabular. Özgürlüğü zihnimle kavramadan önce fiziksel bir hafiflik olarak hissedeceğimi bilmiyordum. Bu hafiflik duygusuna alışmalıyım. Çünkü bir sürü açgözlü erkek bakışını ve Cezayir sokaklarının aşırı gerilimini hissetmemek öylesine başdöndürücü ki. Duyduğum coşku ve sarhoşluk, bu rahatlıktan geliyor. Bilincine varıyorum. Bir neşe dalgasına kapılıyorum, ardından yerini hüznün kaplıyor. Bulanık görüyorum. Utançtan alev alev yanan yanaklarımın

üzerine iki gözyaşı iniyor. Duyarlılığa yeniliyorum işte ve herkese gösteriyorum bunu!

Komşu masada oturan bir erkek, bana doğru eğiliyor:

– Neyiniz var, küçükhanım? Sizin için yapabileceğim bir şey var mı?

İnceliyorum onu. Olgun buğday saçlı, çelik gözlü, sağlam yapılı.

– Hayır, hayır, yok bir şey. Sevinçten ağlıyorum.

Şaşkınlığımı saklamak için gözlerimi indiriyorum. Bir an duraksıyor, sonra kadehini kaldırıyor:

– Öyleyse devam etsin. Ama gözyaşsız olarak!

Ben de kaldırıyorum kadehimi:

– Sağlığa!

O anın keyfi, içimdeki kargaşa duygusunu güçlendiriyor. Sevincim göze batmamalı. Bir de ters yüzü var onun. Kalan biramı bir içište bitirip ayağa kalkıyorum. Adam beni inceliyor. Üzerime dikili bakışları birden sinirimi bozuyor. Gerginleşen gövdemle, oralarda duyduğum öfkenin aynısını yaşıyorum. Cezayirliler gibi beni izlemeye kalkışacak olsa, düş kırıklığı ve can sıkıntısıyla günüm mahvolabilirdi. Oradan ayrılıyorum. Uzaklaşıyorum. Arkama dönüyorum. Adam aynı yerde oturuyor. Bana bakıyor. Teşekkür etmek için gülümsemek geliyor içimden. Ağzım bana itaat etmiyor. Çenelerim sımsıkı yapışıyor birbirine. Sırıtmamak için geri dönüyorum. İstasyona doğru hızla ilerliyorum. Bavullarımı alıp denize gitmek için bir taksiye biniyorum. Bu lüksü kendime tanımaya karar vermiştim.

Sürücü, yola çıkmadan önce sorartasına bakıyor yüzüme.

– Palavas-les-Flots’ya, lütfen.

– Haydi Pue-la-vase’a!

– Niye Pue-la-vase?

– Göller ve maleyga yüzünden... Bundan haberiniz yok muydu?

– Palavas'ı bilmem.

– Brezilyalı mısınız?

– Hayır, hayır.

– Öyleyse Latin Amerikalı.

– Hiç de değil. Akdenizliyim.

Hayret, ilk kez söylüyorum bunu. Bunca geniş bir topluluğa ait olma isteği nereden geliyor olabilir? Eskiden Oranlıyım derdim, o kadar. Gururla ve tepeden bakarcasına. Akdeniz'in öte yakasına geçtiğim için mi acaba? Benim gibiler, ülkedeki faşist dönüşüm tarafından artık sınır dışı edildiğine göre, Cezayir dışına taşan bir coğrafi bütünlüğe girebilme gereksinimiyle mi? Yalnızca çıkarıma uygun olduğu için mi Akdenizli demiştim? Yoksa başımı döndüren alışılmadık lükse karşın, kendimi burada tümüyle yabancı hissetmediğim için mi? Şimdilik bunu yanıtlayamıyorum. Düşüncelerimi yitirdim.

– Faslı mısınız?

– Hayır.

Sürücünün güleç gözleri dikiz aynasında ıslıl ıslıl. Tahmin oyunu oynuyor.

– Tunuslu mu?

– Hayır. Cezayir'i neden atladınız?

– Bilmem. Orada işler kötüye gidiyor. Demek Cezayirlisiniz!

– Evet. Maleyga nedir?

– Yazın, göllerin yüzeyinde bir yosun türüyor ve suyu boğuyor. Çürük yumurta gibi kokuyor. Çok tatsız. Sizin oralarda kadınlar pek sevilmezmiş, öyle mi?

Yanıtlamıyorum. Bu konuda konuşmak gelmiyor içim-

den. Sessizlik gerekli bana. Şu taksi sürücüleri her yerde ge-
veze oluyor.

Dikiz aynasından soru sorarcasına baktıktan sonra,
adam yüzünü asıp dikkatini yola veriyor. Anladı.

"Elektrik sayacını çalıştır. Girişin sol tarafındaki dolabın
içinde," diyor Barbara mektubunda. Düğmeyi itiyorum. Buz-
dolabının devreye girmesiyle, uzaktan bir gürültü geliyor he-
men kulağıma. Işığı yakıp arkamdaki kapıyı kapatıyorum.
Dairenin içinde ilerliyorum. Bir yatak odasıyla oturma odası
denize bakıyor. Arkadaki bir oda ise göle. Mutfakla salonu
bir bar ayırıyor. Orta yerde büyük bir masa var. Duvarlardan
biri kitapla dolu. Sıkıntıya karşı!

Göle bakan pencereden, denize bakan balkona gidiyo-
rum. Bir yanda, kocaman nilüferler gibi yüzeyde duran telli
turnalar. Diğer yanda, plaj üzerine uzanmış birkaç yüzücü ve
uzakta, beyaz bir yelkenli. Burada her şey, suları dümdüz
eden bu huzuru soluyor.

Alışverişe çıkmadan önce buz kalıplarını dolduruyorum.
Bavullarımı oldukları yerde, oturma odasının ortasında bıra-
kıyorum.

"Mehari marka araba sorun çıkarmadan çalışacaktır.
Yirmi gündür dinleniyor," diye ekliyor Barbara, mektubun-
da. Garajı açıyorum. Anahtarı çevirir çevirmez motor tepki
veriyor. Burada araba kullanmaktan biraz çekiniyorum.
Ama yol bomboş ve üstü açık bir arabada direksiyon başında
oturmanın verdiği hoş duygu, kaygımı hemen gideriyor.

Dükkânların boş duran raflarına ve yağın, domates sal-
çasının, sabunun ya da herhangi bir temel maddenin gelme-
sini beklerken oluşturulan "kuyruk"lara orada alışkın oldu-
ğumdan, vitrinlerde gördüklerim ağzımı açık bırakıyor. Tam

yarım saatim her şeye hayran hayran bakmakla geçiyor: Taze ürünler, dondurulmuş olanlar, bütün ya da parçalar halinde, boşlukta, konservede, kavanozda, tüplerde. Çeşit çeşit sos, bisküvi, tatlı, reçel, içecekler... Burası tam bir tüketim tapınağı. Dev marketler nasıldır acaba? Bir gün gidip onu da görürüm.

Bol bol harcamamak için kendime eziyet etmek zorunda kalıyorum. Biriktirdiklerimin hepsini karaborsada bozdurdum. Dört dinara karşılık bir frank. Cezayir'dekinden daha hesaplı olmalıyım. Orada kıtlık işleri kolaylaştırıyordu, burada ise baştan çıkarıcı ürünlerin bolluğu karşısında çaba gerekiyor. Üstelik, henüz belli olmayan uzak yerlere gitmeme yetecek kadar bir miktarı saklamak zorundayım.

Dönüşte, aldıklarımı yerleştiriyorum. Barbara'nın bana göndermiş olduğu mayoyla pareoyu kapıyorum. Saat altı. Plajda bir avuç insan var. Su, Oran'dakinden daha serin. Hava da öyle. Bu da hoşuma gidiyor.

İçim geçmiş. Uyandığımda, güneş batmış. Plaj bomboş. İlk kez kendimi bir plajda tek başıma uyurkalacak kadar güvencilikte hissediyorum. Bir başkasının yaşamına geçmişim gibi bir izlenime kapılıyorum. Benimkini bir baş belası gibi sürükleyen serbest bir yaşam. Çünkü gövdemde neşeyle kaygı çatışması var hâlâ. Nasıl kurtulabilirim bundan?

Bir duş yaptıktan sonra, satın aldığım mezelerden vazgeçip Barbara'nın barından bir viski dolduruyorum kendime. Yakışı iyi geliyor. Balkonda ayakta durup denize bakıyorum. Orada, karşıda, terasta oturan arkadaşlarım geliyor gözümün önüne. Bu saatte, kordon boyunda gece çapkını, kokusunu salmaya başlar. Öğleden sonra sıcağından sonra, bahçeler sulanınca, toprak kokusu da yayılır. Mutfak pence-

relerinden ise fesleğen, kişniş ve tarçın aromaları gelir. Ama gün batımı, plajlarda ve deniz kıyısında gezinti çağrısı yapmaz oldu artık. Orada, batan güneşin renkleri ne huzur verir ne de düş kurmaya yöneltir insanı. Yalnızca kurbanların kanının kozmik bir imgesidir. Bu belirsiz saat, tıpkı yaşamlarımız gibi, iki şiddet arasında asılı kalan bir hüzündür. Ve felaketlerin üzerinde, müezzinin sesi çınlar, bir ölüm çağrısı gibi.

Selma, Fuad, Raşid ve Kamel sıkıntılarını yok etmek için şaraplarını yudumluyorlar mı acaba? Anılarına kaldırıyorum kadehimi. Ve telefona bir göz attıktan sonra, onları arama hevesime karşı koyuyorum. Sonra yaparım. Yalnızlığı öğrenmek zorundayım. Özgürlük içinde yalnızlığı. Bana karşı daha yüce gönüllü olacak mı burada?

Bu ilk saatlerin her türlü keyfinin tadını çıkarmak için ne kadar uğraşsam da, aynı anda orada olmaktan kendimi alamıyorum.

Biraz meze, bir salata ve peynirle ziyafet hazırlarım kendime. Buzdolabı, ülkemde bulunmayan ya da aşırı pahalı satılan bu yiyeceklerle dolu. Ama yaklaşan gecenin bana esinlediği dehşet duygusundan kurtulmak için dışarı çıkmalıyım. Her beş dakikada bir, giriş kapısının kapalı olduğunu denetleme saplantısını üzerimden atmalıyım. Korkunun kapsadığı bütün tutarsızlıkları, saçmalıkları ve yasaklamaları da. Deniz üzerindeki yasaksız, terörsüz bir istasyonun gece yaşantısını keşfetmek istiyorum.

Çalan telefon beni yerimden sıçratıyor. Kuşkuyla süzüyorum aygıtı. Fransa'da olduğumu anımsıyorum. Açıyorum sonunda.

– Alo Kenza, ben Barbara. Yolculuğun iyi geçti mi? Sen iyi misin?

– Çok iyiyim, ya sen?

- İyiyim, iyiyim. Dairede rahatın yerinde mi?
- Harika! Burada zamanımın iyi geçeceğini hissediyorum. Her şey için teşekkür ederim Barbara.
- Yeterince para bozdurabildin mi?
- Evet, evet, sorun çıkmadı. Ne demezsin! Göçmenler için oldukça kârlı bir değiş tokuş.
- İyi. Dinle beni canım, Cezayirli entelektüelleri savunma komitesindekilerle bağlantı kurmalısın. Orada kalman için sana yardımcı olabilirler. Senin için çok kaygılanıyorum.
- Entelektüeller mi? Güldürme beni. Oradaki milyonlarca kadın ve baskı altında ezilen gençlerle kim ilgilenir? Barbara, tehlikede olan bütün bir halk! Ben, gündemdeki tehditlere karşın, en şanslılardan birisiyim! Kanıtı ise, yarınlarımın nasıl olacağını bilmesem de, emin bir yerde bulunmam.
- Kolay olmayacak. Ama şimdilik, orada ölmektense, sürgün daha iyi. Öldükten sonra, ne kendin, ne de diğerleri için bir şey yapabilirsin.
- Burada kalmak ister miyim bilmiyorum. İlk önce bir haftamı gevşemekle geçireceğim. Buna dehşetli ihtiyacım var. Sonra, annemin şu arkadaşını bulmaya çalışacağım.
- Peki, daha sonra Paris'e gel. Başvurular için sana yardımcı olurum. Cezayir'e geri dönme, lütfen!
- Olabilir. Diplomarımın hangi ülkelerde geçerli olduğunu araştıracağım. Çok uzaklara gitmeye gerek duyduğumu sanıyorum. Unutmak için, tam anlamıyla ülkesiz olmalıyım. Biliyor musun, az önce plajda içim geçti. Bir kar çölünde yürüdüğümü gördüm düşümde. Olağanüstü bir huzur duygusuyla uyandım. Beyaz bir çölde yürümek. Çevremde bambaşka insanların olması. Bu düşünce ilk kez geçmiyor aklımdan.

– Bunları konuşuruz. Bir süre sonra seni görmeye geleceğim.

– Nasıl istersen, ama benim için kaygılanma. Her şey yolunda gidecek.

– Eğlenmeye çalış, öpüyorum seni. Yakında görüşürüz.

Barbara. Yıllar geçtikçe, hoca bir arkadaşına dönüştü. Bana hiç zarar vermeyen, hiç aldatmayan bir sevecenlik. Geçici ya da derin, hemen ya da yavaşça benimsenen, kuruntu ya da mucize, her aşk, her sevgi göz kamaştırıcıdır. İyiyle kötü, ancak zamanla ayırt edilebilir.

Kaykay Slim

Palavas'taki kanal boyunca ortalık kalabalık. Mağazaların önünde sergilenen indirimli yaz giysileri ve her türlü tapon mal aylakları çekiyor. Restoran tarifeleri oldukça yüksek. Bir pizzacıya giriyorum.

– Ne kalabalık! diyorum garsona.

– Hepsi çevreden geliyor. Mevsim bitti. Tatilciler gitti. Çocuklar okula geri döndüler. Ama burada sık sık pastırma yazı yaşandığı için, insanlar soluk almaya gelip tatillerini uzatıyorlar.

"Tatilini uzatmak", orada, zaman öldürülür ve zaman öldürür. Günbegün. Orada, sefalet, sıkıntı ve şiddet, son derece güzel bir kıyıcı felakete boğar.

İştah açma gezintisi sona eriyor. Gitgide daha az insan gelip geçiyor. Kaykaylı bir delikanlının fırdöndü gibi hareketleri dikkatimi çekiyor. Koyu tenli. On beş ya da on altısında. Atılıyor, sıçırıyor, kendi ekseni etrafında dönüp rıhtımın tam kenarında aniden duruyor. Soluğum kesiliyor: kanala düşecek. Bu teknelerden birinin üzerinde boynu kopacak! Yıldırım gibi yola koyuluyor tekrar. Gözümünden uzaklaşıyor. Akrobatik sıçrayışlar ve baş döndürücü durmalarla geri geliyor. Baş dönen benim. Bir sanrı görüyor gibiyim. Do-

laşan insanlar arasından süzülen bu delikanlı. Gür saçları, olgun hurma renkli teni. Çocukluğumdan ve çölden geliyor bana. Yirmi üç yıl geçti aradan, Cezayir felaketi de bunu ikiye katladı; delikanlı ise, ondan olsa olsa beş ya da altı yaş büyük. Alilu! diye bağırmamak için kendimi zor tutuyorum.

Çocuk ilgimi fark etmiş olmalı, çünkü oturduğum pizzacının önünde oyalanıyor. Artık korkmuyorum onun için. Fazlasıyla heyecanlıyım. Gözlerimi kamaştırıyor. Alilu'nun marifetlerini alkışlar gibi alkışlıyorum onu. Bana gülümseyip tam bir bale gösterisi sunuyor. Yoldan geçen tek tük insanlar duruyor. Dönüşlerle gösteri yaptığı yerin çevresinde halka oluşturuyorlar. Bir süre sonra hayranlarına sırtını dönen oğlan, kaldırımın üstüne geçiyor. Bana doğru geliyor. Ve tekerleklerini şakırdatarak, masamın önünde duruyor.

- İyi akşamlar, bana sigara verir misin lütfen?
- Olur, al bakalım. Sağlığın için pek iyi değil ama.
- Ya seninki için?

Yanıtlamadan gülümsüyorum.

- Unut gitsin! Nerelisin?
- Cezayirliyim, ya sen?
- Ben yarı Malili, yarı Cezayirli ve yarı Fransızım.
- Şu işe bak, hepsi o kadar mı, üç yarım! Her neyse, kaykayının üzerindeyken tam bir şefsin.

Sözde alçakgönüllü bir ifadeye bürünüyor.

- Ailen ne iş yapar?
- Annem temizliğe gidiyor. Babamı tanımıyorum. Ben doğmadan önce kendi köyüne dönmüş. Bir daha da gelmedi.

Hüzünlendiğimi görünce, üzerinden atamadığı afacanca bir ifadeyle ekliyor:

- Aldırma. Ben böyle doğmuşum. Babası olmak nasıl bir şeydir bilmiyorum. Eksikliğini de hissetmiyorum. Zaten piç olmayı yeğlerdim.

– Emin misin?

– Evet! Dalga geçmiyorum, piç olmak daha iyi. Baban kimdir, bilmezsin. Seni umruna bile katmadan dünyanın öbür ucunda değildir. Yoktur o. Makaş! Ualu!¹ Adını bile taşımazsın. Dolayısıyla da serbest olursun. Rahat edersin!

– Kimin çocuğu olduğunu bilmeden serbest ve rahat olunacağını sanmıyorum. Annenle babanın ayrı ya da yok olduğunu bilmek de rahatlatıcı değildir.

– Ne saçma! Ayrı olacaklarına, hiç olmasınlar daha iyi. Birlikte gülüyoruz.

– Hem biliyor musun? Annem her şeyin yerini tutuyor. Çok özel biridir benim annem.

– Böyleleri çoktur orada. Her türlü üzüntüyle, ölüm kalım sorunlarıyla karşılaşmaktan... Ya öyle olunur ya da ölünür.

– Nefret var senin içinde.

– Yazık ki yok.

– Yazık ki mi? Görüyor musun! Büyük nefret taşıyanlar gibi konuşuyorsun. Öteki kadınlar benim umurumda bile değil. Kendi annemden söz ediyorum sana. EŞSİZDİR, BENİM ANNEM. Femi-şey misin, nesin sen?

– Femi-şey mi? Feminist mi demek istiyorsun?

– Evet, şuya² mısın yoksa bezef³ mi?

– Ben sana ölüm kalımdan söz ediyorum. Sense şey diye yanıtlıyorsun. Aynı dalga üzerinde olduğumuzu sanmıyorum.

– Ama sen burada doğmuşsun!

– Hayır.

(1) Boş şey.

(2) Aures sakinleri. (Berberiler, dağda yaşayan ve her türlü kuşatmaya karşı direnişleriyle ünlü olan sert insanlar.)

(3) Çok. (Metin içinde Cezayirli anlamına geliyor.)

– Ne kadar zamandır buradasın?
– Bu sabahtan beri.
– Anlamalıydım! Şimdi beşte beş algılıyorum seni. Oranlı bir kadının nefret beslemesi çok doğal.

– "Nefret" beslemiyor onlar. Sevgi, şükran, özgürlük ve adalet eksikliği çekiyorlar. Bazıları öfke besliyor, hem de alabildiğine. Bazıları ise öylesine aşağılanmış ki, duyarlılıkları ülserleşmiş... kilit vurulmuş üstlerine. Oysa nefret...

– İmgelerle konuşuyorsun, tıpkı annem gibi.

– Bizim konuşmalarımız metaforla doludur. Fransa'da bundan pek hoşlanılmadığını biliyorum. Ve hiç umurumda değil!

– Surat asma, yalnızca bir saptamaydı bu.

– Evet, ama başka ağızlarda bir eleştiri oluyor. Oysa biz kendimiz, bir Fransız metaforuyuz. Paris'in temiz Fransızcası ancak kendi imgelerimizin damgası altında bize ulaşabilir ve uyar. Mesafe ve sıcaklık sorunu. Bir de benimseme.

Delikanlı hafif alaycı bir ifadeyle inceliyor beni. Kasılarak sigarasını somuruyor.

– Ders için teşekkürler Madam.

Kaykayı üzerinde süzülerek benden uzaklaşıyor. Dersmiş! Koyu tenli Fransızlara ders vermek için gelmedim ben! Lanet olsun, burada bile Cezayir'in tüm çamurunu insanların yüzüne boşaltmadan iki kelime söyleyemiyorum. İstemeden de olsa, kaçırdım çocuğu.

– Bekle, bekle!

Duruyor.

– "Derslerle" canını sıkıtiğim için bağışla beni.

– Canımı sıkmadın. Söylediklerin ilgimi çekiyor.

– Bir bardak içecek ikram edeyim mi sana?

Kaykayı geniş bir halka çizip yavaşça onu bana geri getiriyor:

– Nasıl istersen.

Kendinden emin bir biçimde dudak bükerek söyledi bunu. Yavaşça karşıma yerleşiyor.

Lütufta bulunuyor beyefendi. Şu işe bakın! Ama gözleri, oturur oturmaz muzip ifadesine kavuşuyor. Aynen Ali-lu'nunkiler gibi hayran bırakıyor beni: Rengârenk yansıyan bir ortamı sedefleştiren iki kara ışık. Parlaklığını da bu kontrasta borçlu. Kıvrıkcık kirpikler, yanağında hareketli gölgeler oluşturup bakışın derinliğini ve büyüsunü vurguluyor.

Dimdik tutmak için özen gösterdiği sigarasında uzun bir kül uzantısı birikiyor. Küllüğü uzatıyorum ona.

– Doğrusu, ben sigara içmem. Seninle konuşabilmek için bir bahaneydi bu.

"Doğrusu", Alilu gibi. Büyük düş kuranlar, gezginler, yere inmemek ve gerçeklikten tümüyle kopabilmek için mi cümlelerini böyle vurgulama gereğini duyarlar? Bu ifade heyecanımı iki katına çıkarıyor. Delikanlı beni bir kez daha şaşırttığını düşünüyor. Gülmeye koyuluyor. Uyuşukluktan kurtulmak için ben de gülüyorum. Geçmişten çıkmak için. Garson geliyor. Bardağına Coca Cola dolduruyor.

– Adın ne?

– Slim; ya senin?

– Kenza.

– Eski bir ad, bu.

– Evet.

– Demek sen de tabanları yağladın. Doğrusu, yapılacak başka şey kalmadı, özellikle de kızlar için! Pöh, oralı erkekler iyice azıttılar. FLN, *hittist*'leri¹ üretti. *Fisistler*² de kaçıklara benzetti onları.

– Yani?

(1) "Duvar bekleyenler". Dışlanmışlar.

(2) FİS'liler.

– Yani gezgin felaketlere. Mutsuzluk kamikazelerine. Mutsuzluğu kafalarında patlatmak için ellerinden geleni yaptılar.

– Cezayir’i bilir misin?

– Yalnızca annemden ve orali insanlardan duyduğum kadarıyla. Oraya gitmeye,hiç hevesli değilim.

– Neden?

– Cezayirliler benim gibi koyu tenlilere züppelik taslarlar. Annemin ailesi, bir zenciyle evlendi diye ona kızmış. Babam kendisini terk edince de, bir zenci için bunun doğal olduğunu söylemişler. Bunu hak ettiğini de. Hatta onu bir daha görmek istememişler.

– Bir daha görememiş mi onları?

– Görüşüyorlar, hem de uzun zamandır. Ne demezsin, ondan yararlanabileceklerini anlayıvermişler hemen.

– Nasıl yani?

– Ailece Cezayir’den gelip tepemize çöreklenerek bizi batırıyorlar. Annem para basıyor sanki. Yıl boyu sürünecek olması umurlarında bile değil. Küçük çocuklar, teyzeler, amcalar, yeğenler, arkadaşlar için hediyelerle tıka basa dolu bavul ve çantalarla geri dönerler... Bize de kemerleri sıkmak düşer. Bence bu iğrenç bir şey! Üstelik annemi aslında hiç bağışlamadılar. "Onurları kırılmış" gibi iç çekip sıvrı dille sataşırlar! Tiksindiriyor bu beni. "Sana şantaj yapıyorlar, sense koşturup duruyorsun!" diyorum anneme. "Boşver oğlum, Allah büyüktür" diye yanıtlıyor. Bu arada, onun cebini Allah doldurmuyor. Çok iyi bir insandır benim annem.

Saatine bir göz atıyor.

– Lanet olsun, onu kaygılandırmamak için hemen çekip gidiyorum. Yaya dönmek zorundayım.

– Nereye dönüyorsun?

– Montpellier’ye.

– Neden yaya?
– Az önce motorumun benzini bitti. Tam Palavas'ın girişinde.

- Ne olmuş, benzin doldurabilirsin.
- Bilgi için teşekkürler... ama yolşuzum.
- İstersen ödünç verebilirim sana.
- Dalga mı geçiyorsun benimle?

Alındığımı görünce de, babacan bir ifadeyle ekliyor:

– Sinirlenme. Şaka yapıyorum. Hem seni arayıp bulan bendim.

– Yok canım?

– Öyle. Arı gibi boşuna dolanmadım buralarda. Seni hissetmiştim. Ama avlanmak için değil. Zaten bana göre fazla yaşlısın sen.

– Hımm, pek nazıksın!

– Ne yani, doğru değil mi? Ben sözcüklerle oyun oynamam. Dobra dobra konuşurum. İmgelerle kafamı yormam...

Dudak kenarında sırtıkan bir ifade var. Hiç üstüme almıyorum.

– Sık sık yapar mısın bunu?

– Arada bir,... hatta büyükannelere, büyükbabalara, babalara da. Takılmayı uygun gördüğüm kişilere.

– Bu insanları hissediyorsun, öyle mi?

– Evet, koku alma duyum beni çok ender yanıltır.

– Peki, akşamüstü tek başına oturan bir kız olmam dışında ne var bende?

– Kocaman nefretinle gelmişsin oralardan ve bu öfkeyle ne yapacağını bilemiyorsun. Bunu fark etmemiştim. Ama yitik ifadeni gördüm.

– Kaymak kadar koku almakta da ustasın.

– Bu becerimi kimse keşfetmemişti. Ama biliyor musun, ben kimseden para kabul etmem. Annem dışında.

- Öyleyse seni arabayla bırakırım.
- Ya motosikletim? Onu bırakamam.
- Onu da alırsız. Arabam Mehari.
- Ne güzel! Çok iyi olur!

Sonra birden yüz ifadesi değişiveriyor:

- Bugün gelmişsin ve bir araban var, öyle mi?!
- Araba benim değil. Birisi ödünç verdi.
- Şu işe bak, demek o kadar da yitik değilmişsin... Koku alma duyum hafif nezleli galiba.

– Kesinlikle.

– Ne mutlu sana. Gidelim mi?

Hesabı ödüyorum ve ayrılıyoruz.

– Bu sabah depoya benzin doldurmuştum. Sonra, motorumu bir arkadaş ödünç aldı. "Alışveriş sepetini anneme götürmek için" dedi bana. Akşamüstü buraya telaşla geldim. Depoyu boşaltmış olduğunu görmedim.

– Neden bu kadar telaşlıydın?

– Teknelere takılmak için, neden olacak! Bu isteğe ne zaman kapılsam, başım döner. Paldır küldür geliveririm.

– O kadar çok mu seviyorsun?

– Ölüyorum! Biraz büyüyünce, bir tane edineceğim. Nasıl yaparım, bilmiyorum. Ama bir tane edineceğim, erkek sözü!

– Hiç çıktın mı tekneyle?

– Evet. Bir arkadaşımın çıkarım arada bir. Babasının güzel bir teknesi var. Kalan zamanlarda da, onları seyretmek ve rıhtımda kaymakla yetinirim.

– Kaykayının üzerinde gerçekten harikası.

– Patenlerim de var. Liseye, kente, her yere onlarla giderim. Arkadaşlar "Kaykay Slim" derler bana.

– Peki ya sörf?

– Hayır, sörf dediğin ayaktakımı ve plaj tutkunları içindir.

– Plaj tutkunları mı?

– Evet, Parisliler, daha doğrusu Loire'ın üst kısmında oturup da buraya güneş için gelenler.

– Abartıyorsun! Sörf konusunda oldukça becerikli insanlar da var, öyle değil mi?

– Şampiyonlar, birbiriyle yarışanlar. Ötekilerin tümü ise ayaktakımı ya da plaj tutkunlarıdır. Ya da her ikisi birden. Ama buralar pek dalgalı değildir.

Karanlıkta, göçmenler dışarı fırlamış. Sokaklarda, park eden arabalar arasında çöp yığınları. Arap kafe'lerinde hemen hemen hiç kadın yok. Naneli çay içen, grup halinde erkekler. Dört yol ağızlarında salkım saçak ayakta duranlar ya da yine "duvar bekleyenler". El ele ikili dolaşanlar. Kendimi yeniden Oran'da hissediyorum.

– Bu mahallenin adı ne?

– Plan Cabanes-Figuerolles.

– İnsan kendini Kuzey Afrika'da sanıyor.

– Sonacotra ocaklarında ve otellerde bir sürü ailesiz işçi var. Akşamları, hepsi buraya gelir.

– Slim... yardımına ihtiyacım olacak.

– Ne için?

– Buraya birisini aramak için geldim. Adıyla soyadı dışında, hakkında hiçbir şey bilmiyorum.

– Aklını mı oynattın sen? Nasıl bulabilirsin onu?

– Henüz bilmiyorum.

– En azından burada oturduğuna emin misin?

– Montpellier'de oturduğunu söylemişti bana. Yirmi dört yıl önce...

– Yirmi dört yıl?! Düş görüyorum!

– Rehberde aynı adı taşıyanların tümünü arayacağım

Bir de iç istihbaratı deneyeceğim... Bu nesne iyi çalışır mı?

– Evet. Aileden birisi mi bu?

– Hayır... durum çok karışık... bir başka sefer açıklarım sana.

– Peki orali biri mi?

– Evet.

– İyi de, hiç kolay olmayacak bu iş. Göçmenlerin hepsinin evinde telefon bulunmaz.

– Bir bakarız. Özellikle de satıcıların, tanıdığın kişilerin ve arkadaşların arasında soruştururuz... Arap telefonu her yerde geçerlidir, öyle değil mi?

– Hızır gibidir, tahmin bile edemezsin! Annemin dediği gibi, *gurba*¹ ve onun yol açtığı zorluklar nedeniyle, devre öylesine gerilimlidir ki, tek başına dedikodu üretmeye yeter. Bu da sık sık çatışmalara ve *şikaya*²lara neden olur... ama mucize yarattığını hiç duymadım! Bak, işte burada oturuyorum.

Duruyorum. Yere atlıyor. Kaykayını ve motosikletini çıkarıyor.

– Geç olmasaydı, annemle tanıştırdırdım seni. Özellikle yeni gelmiş birisiyle oralar hakkında konuşmak her zaman hoşuna gider. Ülke için kaygılanıyor. Ama bu saatte kesinlikle yatmıştır. Öyle çok çalışıyor ki.

– Evet, uyumuştur kuşkusuz.

– Hayır, hayır, yorgunluktan ölse bile, ben dönmeden uyumaz. Uzanır ve beni bekler.

– Öyleyse, hemen içeri gir. Bir başka sefere. Ne zaman görüşebiliriz?

– Yarın ineklemek zorundayım. Hazırlamam gereken

(1) Gurbet, sürgün.

(2) Şikâyet.

bir ödev var. Bir sonraki gün, Palavas'ta, saat altıya doğru, olur mu?

– Tamam. Bu kez benzinin olacak mı?

– Evet, merak etme. Liman üzerindeki ilk rıhtımda, tamam mı?

– Anlaşıldı. İyi akşamlar.

– Beni getirdiğin için sağol. Hey, bekle! Aradığın kişinin adı ne?

– Zana Baki. O da Cezayirli.

– Zana Baki, hiçbir şey ifade etmiyor bana. Kadınsa, bulunması daha da zor. Tıpkı orada olduğu gibi, burada da gizli saklı yaşar onlar. Gizem, ilk ikamet belgeleridir.

Sabırsız bir sürücü arkamda korna çalıyor. İstemeye istemeye hareket ediyorum.

– Görüşürüz! diye sesleniyor Slim.

Slim'in gidişiyle yalnızlığım geri geliyor. Yabancı kentte bir yabancıyım. Comédie Alanı'na doğru gitmeye çalışıyorum. Sürekli yasak yönlere dalıyorum. Yabancı mahallelerde buluyorum kendimi. Yönümü bulup merkeze dönmeden önce, iki kez kent turu yapıyorum.

Debdebeli Fransa ile melezliğine kavuşuyorum merkezde. Alanın çevresindeki sokak lambaları, yaprak biçimindeki süslerine fosforlu ışıklarını yansıtıyor. Uzaktaki ağaçların üzerine çöken karanlık, azman hayaletlere dönüştürüyor onları. Karma bir kalabalık, etrafı çiçeklerle çevrili banklara yayılmış. Lokantalar hâlâ canlı. Montpellier, ulaşılması olanaksız şimdiki zaman. Bir uyurgezer gibiyim burada. Tam anlamıyla içinde var olamadan dolaşıyorum alanda. Kaybolamayacağım ve sıkıntı sınırlarını aşamayacağım kadar küçük bir yer. Kucak açamayacak kadar zengin. Aylaklığa izin

veremeyecek kadar tumturaklı. Bolluk içindeki evleri, binaları... tıpkı soğuk düşler gibi. Kendi kendine yeten. Işık kaynaklarının cazibesine kapılıyorum. Bir sinek gibi vitrinlere yapışıyorum. Geçit vermeyen ışıkların tuzacağına yakalanmış bir sinek gibi. Vitrinlerin arkasında, karşı koymam gereken baştançarıcılık.

Bakış açım değişti. Biliyorum. Yalnızlığım birden beni eziyor ve bitkin düşürüyor. Engel ve baskı olmasa da, bu bolluk ve aşırılık ortasında kapatılmış hissediyorum kendimi. Oran'ı düşünüyorum. Hüzünle. Oran, halkım, uykusuzluğum. Yiyip bitiren bakışların karınca yuvası. Yıkılan umutlar.

Yorgunluktan iflahım kesildi. Karabasanlarla dolu derin bir uyku. Her zamankine aykırı olarak, uyandığımda hiçbirini anımsıyorum. Yalnızca anlaşılmazın içinde boğulmuş bir korku. Gerinip bir sıçrayışta kalkıyorum. Güneş, denizin üzerinde ısıldıyor. Kahve hazırlayıp kahvaltımı etmek için balkona yerleşiyorum. Dün akşam satın aldığım gülü önüme koyuyor ve kokuların bulunulan yere göre değişebilme olgusu karşısında büyüleniyorum. İştahım yerinde. Slim'in anısı tam bir şölen. Slim ile Alilu düşüncelerimde birbirine eklemeleniyor. Aynı yaşam sevinci ışınlıyor onları. En küçük hareketlerine bile yansıyor. Yanlarına yaklaşanlara da bulaşıyor. İki can. Güneş ışınları gibi başkalarının yaşamında dans eden iki oyuncu... Slim'in tanımadığı bir babası olması, onu bana daha da yaklaştırıyor, neredeyse gerekli kılıyor. Ülkemiz kalmanın ve orada, çölde olduğu gibi yalnızlığın bir etkisi mi bu? Yüzşüzce yapıştım ona. İlgisini çekebilmek için ahkâm kesmeye koyuldum. Kafa ütöleyecek kadar. Ne var ki, dün akşamki tavrım bana aykırı gelse bile, pişmanlık duy-

muyorum. Ve o delişmeni yeniden göreceğim için seviniorum.

Sabahtan, o göçmen mahallesine gitmeye karar veriorum. Gündüz nasıl göründüğünü kavrayabilmek için. Şimdilik hiçbir stratejim yok. Üstelik, yirmi beş yıl süren bilgisizlikten sonra, acele etmek için bir neden de yok.

Çayımı alıp yerleşerek, hareketliliğe kaptıriorum kendimi. Solumdaki dükkândan Rai-Endülüs karışımı bir müzik sesi geliyor. Sağımdakinden, avaz avaz okunan Kuran sureleri. Bir başkasının önünde, alacalı bulacalı kumaşlar var. Güney baharatları ve karmakarışık yığılmış kasetler, kap kacak, çanak çömlek, bavullar, tabureler... Sepetlerde nane ve kişniş. Ve atmosferi tamamlamak için, kokusuyla sonunda midemi bulandıran sucuğun dumanı.

Yağız yüzleri uzun uzun süzüyorum. Umarsızca, Zana Baki'nin yüz hatlarını anımsamaya çalışiorum. Boşuna. Gördüklerimin hiçbirisi bende bir anı uyandırmıyor. Yalnızca o kendi sınırlarının ötesine taşınmış kadınlar izlenimi. Ulaşamayacağım, benim yaşamımdan uzak, işi başından aşkın anneler. Çok sayıda anne. İçimde, üzüntüyle dışlama arası bir ürperti bırakarak geçip uzaklaşan gölgeler.

Bir binadan iki delikanlı çıkıyor. Yüksek sesli konuşmalar ve el kol hareketlerinden sonra, Gambetta yoluna yöneliyorlar. Jöleyle çalışılmış saçların bilgece dağınıklığı. Şişkin kaslar. Uyanık ifadeler. Sıçraya sıçraya öteki kaldırıma geçiyorlar. Karikatürü andırıyorlar. Görüntüleri canımı sıkıyor. Gözümü çeviriorum.

Gazeteme burnumu daldırmıyorum artık. Burada oturduğum iki saati aşan süre boyu, her şeyi okudum. Küçük

ilanlar dışında. Dördüncü çayı ısmarlıyorum. Çenem avucumda, Faubourg-Figuerolles sokağına bakıyorum: Sefalet içinde yüzen binalar. Sallanan kapılar. Kirli kaldırımlar. Kent merkezinden iki adım uzakta, çingeneler ve göçmenlerin yerleşim yeri olan bir Üçüncü Dünya.

– Yeşilciler Peyrou bahçesinin dibinde kalırlar. Bu taraflarda hiç görülmezler. Gambetta yolu bir sınırdır, diye yanıtlıyor çayhanenin patronu, mahalleyi kaplayan çerçöp hakkında fikrimi belirtmem üzerine.

– Onların cesaretini kırmış olmayasınız sakın?

Adamın şaşkınlıktan soluğu tıkanıyor. Çay bardağını buğzuma dayıyor. Üstüme dökülmesin diye geri çekilmek zorunda kalıyorum. Öfkeli bakışlarla uzaklaşıyor. Mimikleri güldürüyor beni. Öyle yapay bir gülüş ki, hemen yutuveriyorum. Bütün takılma girişimlerim böyle sonuçlanır zaten. Saldırganlık tenime yapışıyor. Gururum, sakal gibi diken diken. Başkalarına batıyor, beni ise paralıyor. Cezayirli bir kadın gibi yaralı ve uzun pençeliyim. Bu bir özdeyiş olmalıydı.

Ödemeyi kasaya yapacağım. Yüklü bir bahşiş bırakıp barışçıl bir ses tonuyla patrona soruyorum:

– Rica etsem, Si Muhammed, Zana Baki diye bir kadın tanıyor muydun acaba?

– Allah'ın duası ve huzuru O'nun¹ üzerinden eksik olmasın! Baki koca adı mı yoksa baba adı mı?

– Bilmiyorum.

– Öyleyse öğrenmelisin! Bir kadın bulmak istiyorsan, erkeklerini araştır.

Ülke değiştirseler de, düşünce tarzları hep aynı kalıyor.

(1) O: Hazreti Muhammed.

Adam beni kaşamak bakışlarla süzüyor. Oradan ayrılıyorum.

Önümde üç adam yürüyor ve görünmemek istemişçesine duvarlara sürtünüyorlar. Yoldan geçen Fransız kadınlara şöyle bir bakıyorlar. Bu saatte sokakta bulunduklarına göre, işsiz işçiler olmalı bunlar. Yüreğim sıkışıyor. Beni görünce, yavaşlıyorlar. Baştan aşağı süzüyorlar. Duruyorlar. Oran'dayken yapmadığım şeyi yapıyorum. Onlara gülümsüyorum. Başıma gelen! Gözbebekleri oburca yanıyor. Orada, kadınları süzerken gözlerinde parıldayan kibir ifadesi gitmiş, burada, Magrepli kadınlara yönelttikleri bakışlarında daha da dayanılmaz bir şey var. Yüzlerine can çekişir gibi, vampir gibi bir ifade veren bir tür sayrıl açlık. Vampire dönüşürken can çekişiyorlar sanki. Sürgünde bile tek ilişkimiz bu mu olacak hep? Bir sinir nöbetine tutuluyorum. Duyduğum öfke, onların iğrençliğinden daha güçlü, yoksunluklarından çok daha büyük. Şimdi şiddet hevesi var içimde. Bana böyle bakan gözleri oyma isteği.

Yaşlı bir adam durumu gördü. Bana sesleniyor:

– Yoluna git kızım. Git ve bağışla. Onların tüm yaşamları bir cezadır.

Adamı inceliyorum. Yüzü, iyiliğın güzelliğini taşıyor. Oran sokaklarındayken, kimseye bakmamaya özen gösterdiğim halde, sağda solda arada bir gözüme çarpan bir yüce gönüllülük.

"Git ve bağışla." Üç adım atıyor ve hoşgörüsüzlüğe kapıldığım için kendime kızıyorum. Burada, Magrebilere karşı ırkçı bir tepki olarak algınlabilecek bir öfkeydi bu. Üstesinden gelebilmek için, ben serbestim, onlar ise geleneğın koruganı içinde kapanmışlar, diyorum kendi kendime. Çağların

karanlığından beri orada zincirli kalmışlar. Cehaletin karanlığı. İstirap çağları.

Bu erdemli düşünceler beni sakinleştirmiyor. Mantık yürütmek işe yaramıyor artık. Sabrım ve acıma duygum tükendi.

Sabah sabah, ne işim var burada? Mazoşist miyim, neyim? İlk iş olarak bir haftalığına gevšemeye karar vermiştim öysa. İşte yine tedirginlik ve öfke yüzünden elim kolum bağlı kaldım.

"Git ve bağışla." "İçinde büyük bir nefret var." Kime nefret? Neye nefret? Nefret mi, umutsuzluk mu? Nefret ve umutsuzluk mu? Düşün, yıkılan bütün düşlerin umutsuzluğu. Benimki gibi bir ülkede düş kurulmaz. Özellikle de bir kadınsanız. İnsana özgü kötülükle, oluşturulur.

Güney gökleri beni yoruyor. Yalan maviliklerinden bıktım artık. Ter, toz, gözyaşı ve kan atmosferlerinden. Felaket ışıklarından. Bulutlara ihtiyacım var. Yukarıdaki fırtınalara ve yeryüzündeki huzura. Bir kar çölü istiyorum. Dişlerimde yalnızca rüzgârın soğuşunu hissetmeliyim. Gözlerimde ise gökkubbeden düşen bir beyazlığı.

İki güneye özgü düşler

Yüzü denize dönük, ayakları suyun içinde hafifçe ayrık duran küçük bir oğlan çocuğu, hayali bir direksiyon tutuyor. Kollarıyla yön verirken, zaman zaman yavaşlayan, zaman zaman da hızlanan bir "vrum" sesi çıkarıyor. Sonra plaja dönüyor:

– Anne! anne! anne!

Bir kadın, gözlerini okumakta olduğu kitaptan kaldırıp ona diyor.

– Anne bak, denize komuta ediyorum.

– Ne kadar da güçlüsün oğlum!

Küçük oğlan cıvıltıyor. Yine gözlerini denize çeviriyor ve gürültülü bir "vrum"la yola koyuluyor. Kadının bakışı, sevecen gülümseyişiyle okumasına dönmeden önce uzun uzun onun tombul bedenini okuyor.

O çocuğa bakıyor ve bir başkasını görüyorum. Alilu dokuz yaşında. Teni, Sahra çocuklarına özgü. Gözlerinde ölçsüz bir hayal kendini tüketiyor. Çölü görüyorum. Savaş mavisini gökyüzü. Kızgın bir kum. Hava titreşip zihni bulandırıyor. Uzaklarda bir vaha ışıltıyor. Bu titreşen ışıltı, bütün aşırılıklarının pençesine düşen ksar, bir beyazkarınca yuvasını andırıyor. Duvarlarının toprak rengi çivite dönüşüyor.

Gökyüzü yeryüzüne el koymuş sanki. Kesin mavisi dışında, dünyada başka hiçbir şey yok gibi.

Yerleşim yerlerinden bin fersah ötesinde o arabayı görüyorum, bir Traction bu. Nasıl, neden orada kuma oturmuş? Ne kadar zamandır orada? Tekerlekleri, camları, motoru, koltukları kalmamış. Güneş altında defalarca pişmiş, kum rüzgârlarıyla parlayan bir iskelet. Alilu'nun "sputnik"i bu. Paslanmış kocaman benzin bidonları, oturacak yerlerimizi oluşturuyor. Alilu bir direksiyon ve tahtadan bir "kol" bulmuş.

– Sıkı tutun, göğü deleceğiz!

Çömelip sivri köşelere değmemeye özen göstererek kumanda tablosundan geride kalan şeye tutunuyorum. Alilu kıpır kıpır. "Koltuğunu" arabanın sacı üzerinde gıcırdatıyor:

– Vruumm-vruumm-vruumm, oldu, geçtik, bak!

Gevşeyip ona doğru dönüyor ve bana anlatmasını bekliyorum. Çöl de, şu araba hayaleti de boş şeyler. Beni alıp götüren, onun sesi. Sözcükleri aracılığıyla görüyorum. Bulgularının olağanüstülüğüyle. Gözlerinin karanlığında dans eden ateşböcekleri de gizemin birer parçası.

– Bak, uzaktan gökyüzü bir patatesi andırıyor.

– Patatesi mi?

– Evet, eski bir patatesi. Baksana, oradaki cennet gezegeni. Oraya gitmeyeceğiz.

– Niye, güzel değil mi?

– Uuf, sıkıntıdan tümüyle tekdüze olmuş. Orada insanlar, "Allah! Allah! Allah!" diye dua ediyorlar. Öylesine bitkin düşmüşler ki, bir köpeği dışkısı üzerinde uyutabilirler. Günah işleyenler, kahramanlar ya da matrak insanlar yok. Onları bulmak için cehennemde şeytanın evine gitmek gerekiyor.

Kahkahayı basıyorum:

– Bir köpeği dışkısı üzerinde uyutabilirler mi?

– Evinde hiç duymadın mı bunu? Annem, kendisini sınırlendiren hödüklere, karamsarlara hep böyle söyler. Cehenneme gidelim mi? Sana bir şeyler göstermek istiyorum.

Korkudan tir tir titriyorum:

– Hayır, hayır, lütfen beni cehenneme götürme!

Gülme sırası onda. Hangi perdeden çıkarsa çıksın, sesi hep bir melodi. Alilu hemen ciddileşiveriyor ve öfke saçan bir bakış fırlatıyor bana:

– Sana anlatılan tüm saçmalıkları löp diye yutuyorsun. Cehennemde şeytanın evi harikadır! Bütün Tenten'ler, Temel Reis'ler, Çelik Bilek'ler, Tartine'ler, Goldorac'lar, Ceha'lar, Targu'lar orada. Bütün şarkıcılar, masalcılar, soytarılar orada... Her gün bayram. Şeytan ise, palyaçoların ve bü-yücülerin en güçlüsüdür. Peygamberler onu pek kıskanırlar, çünkü Allah'ın gözdesidir.

– Peki kim söyledi bunu sana?

– Allah.

– Allah mı?

– Evet, Allah. Onu görmek için yıldızına gittim. Müslümanlardan bıktığını, gerçekten bıktığını söyledi bana. Muhammed'ten bu yana bir türlü rahat bırakmıyorlar onu. "Allah, Allah, Allah" duasından hastalık kaptıklarını söyledi. Zorlana zorlana, bir salgın haline gelmiş bu. Kafalarını bununla bozmuşlar. Allah, onların "baraka" ve "inşallah"larından gına getirmiş. Böylece, her şeyi onların yerine Tanrı'nın yapacağını sanıyorlar. Bir düşünsene, bir saniyede yüz milyarlarca kez kendisine sesleniyorlar. Onlara kulak verecek olsa, diğer dünyalılarla ilgilenecek vakti olmaz.

Kıkırdıyoruz. Birden bir soru geliyor aklıma. Bu durumda, babamı bekleyen cennet mi, yoksa cehennem mi? Alilu

kafamı altüst etti. Beni peydahlayana hangi dünya ötesini uygun göreceğimi bilemez oldum.

– Neyin var? Hâlâ cehennem korkusu mu var içinde? İstersen seni hemen kahrolası çölünün üzerine bırakabilirim! Biliyorsun ya, çöl bir felaket kâbusudur. Yaşam içindeki gerçek cehennem.

– Biliyorum. Beni buraya bunun için gönderiyorlar. Tatil, deniz. Bu, başkaları için. Bense hep cezalıyım, annem olmadığı için.

– Ne yani?

– Yok bir şey, devam edebilirsin.

Canımı sıkmanın ne olduğunu ona anlatacak değilim ya. Hem bu anları mahvetmek istemiyorum.

Birkaç ay sonra, diğerlerinden çok daha güçlü bir düş Alilu'yu alıp götürdü. Kuma saplanmış "sputnik"ini bırakıp, yaşama ve keşfetme susuzluğunun dürtüsüyle çekip gitti.

– Nereye koşuyorsun böyle Alilu? diye sormuş bir komşusu o gün kendisine.

– Uzakta, gök çatısı arkasında ne olduğunu görmeye. Bu kez, yaya gidiyorum.

Obada, afacanın zırzopluğuna kimse şaşırmıyordu artık. Dalgın komşu, Alilu'nun uzaklaşmasını izlemiş. Şu Alaatin'in oyunlarına katılacak yaşta olmayı istemiş. O nostaljiyle, yavaş yavaş ksar'a doğru yoluna devam etmiş.

O akşam, yemek vakti Alilu eve dönmemiş. Kaygıya kapılan babasıyla annesi onu aramaya çıkmışlar. Hiçbir yerde bulamamışlar. Obada elektrik olmadığından, hayta çocuk karanlıkta yolunu bulabilsin diye büyük bir ateş yakmış sakinler. Ellerine birer gaz lambası alan erkekler, çevreyi araştırmak için ikili gruplar halinde yola çıkmışlar. Arabanın is-

keleti bomboşmuş. Çağrılar, sağır bir sessizlikte yitip gidiyormuş. Yankısız, yanıtız.

Kısa süre sonra şiddetli bir kum fırtınası çıkınca, erkekler yoldan geri dönmek zorunda kalmışlar. Oğlanın ailesinin evinde toplanmışlar. Kadınlar çay yapmış. Hep birlikte sessizce içmişler. Yas halinde, fırtınanın çıkardığı sesleri dinlemişler. Kum pençeleri, kum tepelerini ve çöl kayalarını sıyırıp geçiyormuş. Karanlığı dövüyormuş. Göklerin korkunç kehaneti. Birisi yola çıktıktan sonra ortalık asla süpürülmez. Giden bir daha geri gelmeyebilir çünkü. Bu kozmik üfürük, çocuktan hiçbir iz bırakmayacaktı geride. Alilu'nun annesi, kaderi değiştirmek için Tanrı'ya dua ediyormuş. Arada bir avlu kapısını açarak rüzgârın histerisine biraz su serpiyormuş. Sulamak ise hayır getirir. Giden ve kalanlar arasındaki yaşam bağıdır.

Ertesi gün, kum fırtınaları dinince, oğlanın gittiği yönle ilgili hiçbir iz bulunamamış doğal olarak. Hatta sonradan bile, bedenini gören ne bir göçmen, ne de bir çoban çıkmış.

Ben o sırada kuzeydeydim. Arkadaşımın başına gelenlerden habersiz. İki ay sonra, Paskalya tatili için çöle geri döndüğümde öğrenecektim olup bitenleri.

Kem sözlüler, Tanrı'nın küçük şeytanı, günah dolu "sayıklamaları" yüzünden cezalandırmak istediğini belirtiyorlardı. Alilu'yu en son gören ve onunla konuşmuş olan bilge ve sofı kişi, annesini avutmaya çalışıyordu:

– Düzeysiz insanlara kulak verme. Onların dar bükük açıları Tanrı'nın büyüklüğüne bir hakarettir. Sayıklama dışı

suçladıkları şey, şen şakrak zihinlere özgüdür. Masal anlatmak, gitgide ender rastlanan bir tanrı vergisidir. Senin oğlun doğuştan masalcıydı. Kum rüzgârı onu kendinden geçirirdi, bilirsin. Anımsıyorum da, günün birinde, "Kum rüzgârı çıktığında, Allah yıldızıyla birlikte yer değiştiriyor demektir." demişti bana. Tanrı, bunu anımsatmak için olağanüstü bir rüzgâr gönderdi ona. Alilu ölmedi. Çocukluğun sonsuz krallığına doğru yola çıktı o. Seçilmişlerle birlikte, meleklerin arasında bulunuyor şimdi.

"Sonsuz çocukluğun krallığına doğru yola çıktı", bu cümle acımı hafifletiyordu. Yanında beni de götürmek için niye beklememişti? Sözcük dağarcığının ve hayal gücünün zenginliği, sonsuz büyüklüğün çekici çıplaklığını ışıltılarıyla giydirmişti. Onsuz kalınca, onun çölü nitelendirmek için seveerek kullandığı deyimle, "yaşamın içindeki gerçek cehennem"e düştüm yeniden. Bir kez daha, kumların ve sessizliğin oluşturduğu iki kısırlık arasında sıkışıp kalmıştım.

Bu "civa"nın gözlerimde ve yüreğimdeki yerini başka hiçbir çocuk dolduramadı. Kendime ve onun anısına kapanıyordum gitgide. Yalnızca kurgu kahramanları, Peter Pan'lar, Tambur'lar, Küçük Prens'ler ve benzerleri onun götürdüğü yollara sürükleyebildiler beni sonradan. Akşamüstü, güneşin kavurması azaldığında, elimde bir kitapla gidip sırtımı araba iskeletine dayıyordum. Metinlerdeki kahramanlar birdenbire Alilu'nun sesine bürünüyorlardı. Geri dönüyordum hemen. Onu arkamda, "sputnik"inin direksiyonunda bulacak mıyım? Tam o anda, arkadaşımın sessizlikten fırlayan, berak ve alaycı kahkahasını duyar gibi oluyordum. Her seferinde, onun küçük bir kasırğa gibi kumları kasıp kavurduğunu gördüğümü sanıyordum.

Deniz görüntüsü gözlerimi kaplıyor. Uzantısı, çölü ör-

tüp siliyor. Sarışın oğlan suda çırpınıyor. Annesi yanına gitti. Onu kollarının altından tutup yüzme öğretmeye çalışıyor. Çocuk, korku ve sevinç karışımı küçük çığlıklar atıyor. Yalnız ve iyiyim.

Bilekten kıvrılmış, dapdar kot. Rüzgârla şişen gömlek. Bacakların ritminde sallanan kollar. Slim patenleriyle geliyor. Daha durmadan, sesleniyor:

– Vay be, bir Kuğu! Güzel yaratık.

Karşısında oturduğum tekneden söz ettiğini anlıyorum bakışından.

– Hakkında hiçbir şey bilmiyorum.

– Bir İsveç teknesi. Güvertesi ve içi teknoloji harikası. Büyük bir lüks. Bununla, hangi denizde olursan ol, suları çizererek yarıp geçersin. Bunu burada görmemiştim hiç. Eh, Panama bandıralı, geçici bir talih... Ne yaptın dün?

– Kente inmek gelmedi içimden. Gün boyu denize girdim ve plajda yürüdüm. Sonra da kasabada. Oranlı yaşlı bir kadına rastladım. Çantasının kulbu koptu. Domateslerle limonlar kaldırıma yuvarlandı. Toplamasına yardım ettim. Beni uzun 'uzun süzdükten sonra, "Siz benim ülkemdensiniz." dedi. Oranlı olduğumu öğrenince de, pastis içmeye davet etti. Uzun süre kentimiz hakkında konuştuk. Komşuları da bize katıldı. Çektikleri sarsıntıların bilincine ancak yeni yeni varabiliyorum.

– Kesin. Ama bazıları ıstıraplarına kapanıp kaldı. Onu nefrete dönüştürdüler. Otuz yıl geçtiği halde, tarihten hiçbir şey öğrenmediler.

– Çünkü tarih, onların yazgısını mahvetti.

– Evet, ama yine de... iyi ki olağanüstü olanları da var.

– Birisi dışında, konuşuklarımın tümü öyleydi. O ise,

kendisini "dışarı defeden" kişilerin "Fransa'da hiçbir işleri olmadığını" söyledi. Onları kovmak için kendisi de tüfeğini kapabilirmiş. "Ülkeyi kendilerine bıraktık, bak ne yaptılar!" diye ekledi öfkeyle.

– Evet, onun oyunun kimden yana olduğu belli.

– Akşamüstü, kanalın kıyısında bir kadeh içki içtim.

Bambino adında Palavaslı bir akordiyoncuya rastladım.

– Bambino bir yıldızdır.

– Tuhaf bir telaffuzu var.

– Seteu'lüdür o! Brassens'in şarkılarını söyleyip düşmanı olan yaşlı zenci kadından söz etti mi sana?

– Evet, evet, her şeyi anlattı... Döndükten sonra, gece geç vakte kadar kitap okudum. Normal bir yaşam sürmeye çalışıyorum. Sıkıntıdan kaçmaya da. Burada bulunmak çok garip geliyor bana.

– Cezayir korkularının üzerine yağ sür¹. Boşver gitsin.

– Ya sen, nasıl oldu ödevin?

– Şahane!.. Çok hoşuna gidecek bir şey öğrendim.

– Çabuk söyle.

– Yirmi yıldan uzun bir süredir burada oturduğu sanılan ve adı dışında hakkında bir şey bilinmeyen Cezayirli bir kadını bulmaya çalışmak için ne yapmak gerektiğini sordum anneme. Her şeyi açıkladım. Yani bana söylediğin kadarını. Annem bunun pek de zor olmayacağını sanıyor.

– Öyle mi? Zor değil miymiş? Neden?

– Baksana, evimizin hemen yanındaki dükkânda, *khalti*² Ayşe dediğimiz bir Faslı, Arap kadınlara kumaş satıyor. Otuz yıldır aynı işi yapıyor. Üstelik bir zamanlar, bölgede bu kumaşları yalnız o satıyormuş.

– Yani?

(1) "Yağ sür": Regg'lyss adlı Montellier'li bir grubun şarkısı.

(2) Teyze.

– Yani bütün Magrepli kadınlar zorunlu olarak kumaş almak için ona geliyorlar. O sırada Montpellier’de çok az Magrepli kadın bulunduğunu söylüyor annem. Erkeklerin yanına gelmeye on beş yıl önce başlamışlar. Anneme göre, Zana Baki gerçekten yirmi yıldan uzun bir süredir buradaysa, *khalti* Ayşe kendisini mutlaka tanımış.

– Ya sence?

– Annem öyle diyorsa... Ne de şanslıymışsın.

Yüreğim göğsümden fırlayacak sanki. Rıhtım kenarında oturduğum yerde, bayılacak gibi hissediyorum kendimi. Ayakta duruyor olsaydım, bacaklarım tutmazdı. Slim heyecanımı fark ediyor.

– Şu işe bak, bir tuhaf oldun. Neyin var?

– Bilmem. Öyle çabuk oldu ki. Çok çabuk. Şaşırdım.

– Aradığın kişi annen, öyle değil mi?

– Hayır, hayır. Annem öldü, uzun süre önce.

– Öyleyse kim bu kadın?

Öykümü ona kaba hatlarıyla anlatıyorum. Slim’in gözleri, gemilerin üzerinde, onları görmeden geziniyor. Allak bulak görünüyor.

– Bir tuhaf olma sırası sende mi?

– Bunca zaman sonra nereden geldi aklına? Ne bulmayı umuyorsun, anlamıyorum...Otuz yaşına gelince insanın beyni mi sulanıyor?

– Öyle oluyor. Bazı durumlarda, bizi aşan şeyi bastırmak için ne kadar uğraşırsak uğraşalım, canımızı sıkmayı sürdürür. Sonunda, günün birinde çatlar ve öğrenmek isteriz. Yalnızca bu: öğrenmek. Başarabilirsek. Boş bir rafı bu öyküyle doldurmaya kalkışmak. Daha fazlası gelmez eklenir.

– Evet... ben öykülerle kafayı yemem. Bunları hep hep laflar. Önemli olan, gerçektir. Gerçek benim canımı sıkması.

– Hımm.

– Ne, hımm? Bizim için, annemle benim için hiç kaygı duymamış bir herif uğruna Mali'ye çekip gider miyim ben? Açık olalım! Ne getirebilir bu bana? Yüzde yüz Malili bir yığın üvey kardeş. Zırlamak için bir neden yok. Zaten günün birinde onları ensemde bulabilirim. Orada sefalet, buradaysa lüks var ve FRANSIZ ÇOCUĞU kimliğiyle Slim. Yani para eden bir çocuk, oysa annem sık sık işsizlik sigortası ile burun buruna kalıyor. "Oğlum, kardeşim, seni nasıl da özlemiştir!" Bir de Afrikalıların bitmek bilmeyen selamünaleyküm'leri. Ancak birkaç hafta önce birbirlerinden ayrılmışlar sanırsın. Annemle ben, Cezayirli ya da Malili aileleri takar mıyız? Aramızdaki bağa kadar bizi silip süpürmeye hazırdır onlar.

– Benim gördüğüm kadarıyla, bu olay senin içini kemiriyor.

– Benim içimi kemiren şu; onları tanımaya hevesli değilim, asla. Hiç de aynı şey değil! Zaten iki yıl sonra, rüştümü ispat edince, ANNEM'in adını alıp Fransız yurttaşlığına geçeceğim. Tek başına bir kadının çocuğuyum ben. Böyle olduğum için de gurur duyuyorum. Ve bu bana yetiyor. Hem sana bir şey diyeyim mi, kendimi tümüyle Fransız hissediyorum ben.

– Hayret, bense senin üç yarımından oluştuğunu sanıyorum.

– Ah, öteki iki yarım, yalnızca kendimi yadsımamam ve kökenlerine değer veren annem için. Cezayirli ve Malili parçalarımı kap kakak gibi peşimde sürüklüyorum. Paldır küldür. Bir de annemin iç çekmelerini. Hepsisi bu.

– Hımm.

– Hımm yapıp durma. Canımı sıkıyor. Kafandan geçenleri biliyorum. Yıllar geçtikçe fikir değiştirmek için zamanının olacağını düşünüyorsun.

– Kesinlikle.

– Felaket kamikazes! Tutup da benim için var olmayan sorunların içine atmayacak kadar çok seviyorum yaşamı. Tekneyle yola çıkacağım ben. Kökenleri yalnızca yolculuk düşlerimde bulunan ülkeleri görmeye gideceğim. Atılmaya hazır palamarlarımı oraya dayayacağım. Acıklı olayları, kafa patlatanları ve kökleri aramaya gitmeyeceğim. Benim tek kökenim, annemin karnı. Doğmak ve yaşamak için oradan bile dışarı atılıyorsun. Bir de gerisini düşün!

– Şu köken sözcüğünden hoşlanmıyorum. Şu aralar her türlü davaya hizmet ediyor. Her türlü dışlamaya. Ben yalnızca annemin kim olduğunu bilmek istiyorum. Nasıl yaşadığını. Bunu anlayabilirsin, değil mi?.. Ama bunlardan daha sonra söz ederiz. Gidelim mi?

– Tekneye mi? Öyle bir tekneye sahip olmak isterdim.

– Nereye gitmek istediğimi biliyorsun.

– *Khalti* Ayşe'ye mi? Acelesi yok.

– Hemen gidiyorum ben. Seninle ya da sensiz.

– Çenemi tutsam daha iyi olurdu. Teknelere bakmama bile zaman tanımıyorsun.

– Bunu yapmak için önünde koca bir yaşam var.

– Sen de şu Zana Baki'ne ilgilenmeden onca yıl geçir-mişsin. Demek ki birkaç saat daha bekleyebilir bu iş.

Ağız dalaşına bir son vermek için ayağa kalkarak, Mehari'yi bıraktığım park yerine yöneliyorum. Bir saniye sonra, Slim bana yetişiyor. Patenleri üzerinde yuvarlaklar çiziyor çevremde.

– Fazla geliyorsun ama.

– Atla.

– Paten yapmak için motosikletimi kanalın öteki yakasına bırakmıştım.

– Gidip alırsız.

– Annem, istersen yemeği bizim evde yiyebileceğini söylemişti.

– Hayır demem.

– Görüştüğüm kişilerden emin olabilmek için senin neye benzediğini görmek istiyor bence... Arada bir, ne idüğü belirsiz bir kıza kancayı takabilirim.

Yan yan bakıyor bana. Omzumu silkiyorum. Baldırına vura vura kahkahayı basıyor.

– Hayır, doğru değil bu. Çarpık düşünceleri yoktur annemin. KOCAMAN KOCAMAN NOSTALJİSİ var onun. İçi sızlıyor ülkesi için. Tıpkı senin gibi, Mama mia, ikiniz baş başa verip oralardan söz ederken bana sıradan bir görüntü sunmayacaksınız. Bence bu akşam tam bir film seyredeceğim. On dakika arasız. Gözyaşları ve mendillerle.

Gaza aşırı basmama neden olan sabırsızlığıma karşın, çılgın gülüşü bana da geçiyor. Kökenleri arasında, tıpkı kent yollarında dolaşırcasına firdöndü gibi dolanan şu cin çocuğa rastladığım için gerçekten de "şanslıyım".

Alı pullu sözcükler

İşıltılar saçan kumaşları arasında, modern giysileri var kadının. Dizlerinin altına inen plili etek. Takım oluşturan gömlek ve yelek. Kaşların hizasında bant şeklinde düğüm-
lenmiş bir fular, sürmeyle karartılmış gözler ve giysilerinin kusursuzluğuna yakışan koket bir bakış. Bütün bunlar, kılığının yalınlığıyla ne olduğunu boş yere saklamaya çalışan bir büyücü havası veriyor ona. Koket, ellisinde gösteriyor.

– Günaydın, *khalti* Ayşe.

– Slimu! Günaydın oğlum. Günaydın küçükhanım. Oranlı Zana'yı arayan sen misin?

Yanıtımı beklemeden, Slim'e dönüyor:

– Annen anlattı bana. İşe gitmeden önce birlikte çay içtik. Söz açılmışken, sıcak çayım var. İster misiniz?

– Ah evet, *khalti* Ayşe! diye haykırıyor Slim oburca.

Kadın dükkânın arka tarafında yok oluyor. Gözlerim Slim'e ateş püskürüyor.

– Bu kadar acele etme! Arap haberleşmesinin nasıl çalıştığını gördün işte! Üstelik bu kez *munşar*¹ için değil. Ender görülür böylesi.

(1) Testere; yergi, hatta karaçalma simgesi.

– *Khalti* Ayşe konuşmadan önce damağını tatlandırmak ister. Başka türlü konuşmaz. Hem o gerçekten çay kraliçesidir, göreceksin. Onunki gibisini hiç tatmadım. Naneli çay değil, çaylı nanne! Hem de ne nane!

Kadın, elinde bir tepsiyle geri geliyor.

– Demek Zana Baki'yi tanıyorsunuz?

– Elbette, kumaş tüccarları ve Arap kasapları, Magrep-lilerin zorunlu uğrak yerleridir. Geride kalan her şeyi başka yerlerden satın alabilirler. Bunların dışındakileri. Bir zaman-lar, iki kasap vardı yalnızca, kumaş konusunda ise ben tek-tim. Pek de kalabalık değildik. Eskiden, kendi ülkemizde Fransa'nın küçük elleriydik. Şimdiyse Fransa'da öyleyiz. Fransa'yı sömürgeleştirdiğimizi söylemeye kalkışanlar var bir de.

Kahkaha.

– *Khalti* Ayşe, sen kimsenin "küçük elleri" değilsin. Se-nin ellerin yalnızca bayramlık kumaşlara dokunur.

Ayşe çalım satıyor. Slim'i sevgi dolu bakışıyla sarıyor. Sonra bana dönüyor:

– Seni ilgilendiren süreç içinde, üç tane Zana tanıdım. Birisi Marrakeşli, birisi Sahralı, birisi de Oranlı. Ama Oran-lıyı uzun süredir görmedim.

– Nerede oturduğunu biliyor musunuz?

– Paillade'da otururdu. Grand Mail'da, sanıyorum. Ama hâlâ orada mıdır, bilmiyorum. Yaklaşık bir yıl önce, çok hastalandı. Hastaneye gidip onu gördüm. Bir daha da görüşmedik. İş güc ne demektir bilirsin. Koşuşturup durur-sun ve hiç vaktin olmaz. O da bu yaz Cezayir'e gitmedi her-halde. Gitseydi, ailesi için bir şeyler almaya gelirdi bana.

– Umarım ölmemiştir.

– Hayır, hayır, Allah esirgesin. Öyle bir şey olsa, öğre-nirdim.

Birden şimşek çakıyor zihnimde. Daha önce nasıl düşü-
nemedim? İçimde her şey allak bullak olup beni paramparça
ediyor.

– Ama bu durumda, belki Zana'nın arkadaşı olan Kel-
tum Meslem'i de tanımışsınızdır.

– *Meskina*¹!

– Tanıyor musunuz onu?!

– *Meskina*! O öldü. Uzun süre önce ve üzücü bir biçim-
de. Aslında, sevinçli ölüm yoktur ama... yine de...

Göz kamaştırıcı parlaklık. Kumaşların parıltısı her za-
man göze batan kıymık gibi gelir bana.

– Al, otur.

Slim bir sandalye itiyor bana doğru. Üzerine bırakıyo-
rum kendimi. Kadın merakla bana bakıyor:

– Neden Keltum'u soruyorsun? Kimsin sen?

– Kızıyım.

– *Yarabbi! Yarabbi!*

Dirseklerini tezgâha dayıyor. Yüzünü elleri arasına alıp
dikkatle beni inceliyor.

– Şu işe bak!

Ancak uzun bir süre sonra konuşmasını sürdürebiliyor:

– Şimdi sen söyledin ya, bakıyorum da ona benziyor-
sun.

– Ona mı benziyorum, doğru mu bu?

– Evet, aynen!

– Neden üzücü bir biçimde öldüğünü söylediniz?

Canı sıkılan Ayşe ayağa kalkıyor. Tezgâhın üzerindeki
kumaşları açıp hemen yeniden katlamaya koyuluyor. Koket-
lik parıltısını tamamen yitiren bir bakış yöneltiyor bana.

(1) Zavallı.

– Bir dükkân içinde, hem de bir delikanlının yanında bunlardan söz edilmez.

– Ah, isterseniz ben dışarı çıkabilirim.

Bunu söylerken, Slim ikinci çayını bitirmek için acele ediyor.

– Şişeyi başına diken bir *khbaiti*¹ gibi çayını içerken, boğulacaksın. Acele etmene gerek yok. Bu akşam konuşuruz. Daha iyi olur.

Sonra bana dönüyor:

– Bu akşam yemeğe bana gel. Evim uzakta değil. Slim getirir seni. Rahat rahat konuşuruz.

– O bize davetli.

– Öyleyse annene benim de geleceğimi söyle. Bizi biraz yalnız bırakırsın oğlum.

– Peki, *khalti* Ayşe.

Bir bardak uzatıyor bana:

– Al, çayını iç kızım. Annen çok acı çekti. Çok iyi bir kadındı. Sürekli seni düşünürdü. "Bilseydim, onu tekrar görebildiğimde kaçırdım. İki yaşındaydı o sırada. Ama ben işi yasal yoldan halletmek istiyordum." diye yakınıp ağlardı. Baban, seni bir daha görmesine asla razı olmadı. Bu hakkı elde edebilmek için mahkemeye başvurdu annen. Baban işi uzatıyor ve asla celselere gelmiyordu. Annen, seni sürekli yanında tutabilmek için kaçırmayı tasarlıyordu. Ama Oran'a gittiğinde, seni bulamıyordu. Baban saklıyor olmalıydı.

– Evet.

– Ölüm alıp götürdü Keltum'u ne yazık ki! Ne kadar da gençti, *meskina*.

Kafamın içinde tek bir ses kalmıyor. Bir ışık dansı var. Acılarımı alıp götüren neşeli halay çekmeler. Kendimi to-

(1) Ayyaş.

parlayabilmek için çayımdan bir yudum alıyorum. Ellerim titriyor. Çay bardağım titriyor. Kumaşlar bir sağa bir sola gidip geliyor. Kadın acıma duygusuyla gülümsüyor bana.

– Çölün kuru nanesi bu. Bir iksir. Arkadaşlar getiriyor bana. İnsanları güldürmek için, bir araya gelmiş yedi göğün çiçeği olduğunu söylüyorum.

Sesine şakacı bir ton vermeye çalışıyor. Kocaman gözlelerinden şaşkınlıkla karışık bir ciddiyet okunuyor.

– Lütfen bana ondan söz edin, Ayşe.

Yalvaran sesime karşın, Ayşe direniyor:

– Bu akşam, bu akşam kızım. Hem aslında çok şey anlatamam. Zana benden daha iyi bilgi verebilir sana. Burada olduğunu bildiririm ona. Çok sevinir ve hemen ilgilenir. Annen ve o, birbirlerinden hiç ayrılmazlardı.

Bu çekingenliğin nedeni ne? Tam dilinin altında sakladığını söyletmeye hazırlandığım sırada, bir adam giriyor dükkâna.

– *Selam Ayşe. Bojor, bojor*¹, diyor bize.

– Hoşgeldin, Ahmed. Hayrola?

– Memlekette kız kardeşimi evlendiriyorlar. Giderken kumaş götürmem gerekiyor. Ama kadın giyiminden hiç anlamam ki.

Adam dikkatle aranmaya koyuluyor. Sorularımdan kaçabildiği için görünür bir biçimde rahatlayan Ayşe, ona doğru ilerliyor.

– "Sutej". Buna *sufej*, yani "yabani" diyenler var. İki pembe, iki de mavi tonu var.

Adam ilerliyor. Başka kumaş ruloları çıkarıyor.

– "Budiaf" ve "Şadlı'nın bıyıkları", *şlarem Şadlı* bunlar artık moda değil ve olmaması da doğal.

(1) Bonjour, günaydın.

Adamın bakışından bir sıkıntı gölgesi geçiyor.

– Budiaf ile Şadlı'yı nasıl aynı safa koyabilirler? Hiçbir şeye saygı kalmadı artık! Bunlar bulunduğu göre, neden Ali Bel Hacı¹ yok?

– Bak, bu olacak iş değil. Kumaşa dönüşse bile, havlar-
dı o. Havlayan, kendi kendine yırtılan ve dükkânları havaya
uçuran bir kumaş düşünebiliyor musun?

– Ayşe! "Onların" burada bile casusları vardır.

– Casus olsun olmasın, bit gibi kendi kılları arasında
saklanır onlar.

– Ayşe, söylediklerine dikkat et. Ben, bir dostum.

– Öyleyse dostum, "onlar" beni öldürecek olurlarsa, ge-
lip beni canlandırma konusunda sana güveniyorum. Benimki
gibi bir adla², bunu kolayca başarabilmen gerekir!

– Tehdit edilecek olursan, mahallenin bütün erkekleri
seni korumak için tek vücut olurlar. Bunu biliyorsun. Her
neyse, şu senin "Şadlı'nın bıyıkları"nı bedava verseler, al-
mam.

– Sana satacak daha iyi şeylerim var. Bak bu "örgü",
mensuje. Altınlısı ve gümüşlüsü var bende. Buradâ da çeşit
çeşit lameler görüyorsun.

– Ya bu nedir?

– Tığ işi, *el kruşi*. Ama olacak şey değil! Bunu bile bil-
mediğine inanmamı mı istiyorsun!

– Kadınları ilgilendiren şeyler konusunda zavallı bir ca-
hilim ben.

Ayşe, yanlış anlaşılması olanaksız bir biçimde "öyle" diye
cevap veriyor. Ve sürdürüyor:

– Oradaki, "gözlerin ah o gözlerin", *âynik ya âynik*.

Bunu söylerken başını yavaşça salladı. Gözleri yeniden

(1) FİS liderlerinden birisi.

(2) Ayşe: Canlı, can taşıyan.

ışıl ışıl. Zaten adam da yoğun' bir biçimde gözünün içine bakıyor onun. Ayşe salına salına geri geliyor. Adama bir bardak çay dolduruyor. Aynı kumaş hakkında açıklama yapıyor:

– Kentliler buna "madona" da derler. Köylüler, yani *ârubya*, "fasulye", *lubya* derler pulların biçimi nedeniyle. Herkes görebildiğini görür. Hepimize birden bakmak Allah'a özgüdür.

Slim, patlamamak için müthiş bir çaba harcıyor. Adam yanağını kaşıyor. Gözlerini Ayşe'den bir türlü ayıramıyor. Cazibesinin etkilerine alışkın görünen hovarda kadın, hayran hayran bakılmaktan muzip bir keyif duyuyor. Soluğumu kesen sabırsızlığa karşın, sahnenin çekiciliğine kapılmaktan kendimi alamıyorum.

– Ya bu?

– "Kızların biraderi", *aku el banate*, güzel bir saten. Şu yumuşaklığa bir dokunsana. Üstelik kalın da. Yanındaki ise, "kızların kurşunu biraderi".

– Hımm, uygun. Ülkemizde biraderler kurşuna tutuluyor.

– Senin ülkende, kızlar ve anneleri de hem kurşunlanıyor hem de kelleleri koparılıyor. Bildiğin gibi her türlü alçakça davranışlardan sonra.

– Saygı diye bir şey kalmadı... Ya oradaki?

– "Şeker", *essokar*, benekli bir muslin. Buradaki, "dolu yağıyor", *issob m'rraşraş*. Oradaki de, "fotoğraf çekirtmeye çıkıyorum", *talâ netsauar*.

Slim kıkırdamasını tutamıyor artık.

– Yaşamlarında eksikliğini duydukları her türlü sinema ve fanteziyi sözcüklere sığdırıyorlar. Kumaş adlarını koyarken bile! İnanılmaz bir şey bu!

İşaret parmağını dudağına götüren Ayşe, en ciddi ifadeyle Slim'e dönüyor. Şaka yapmıyor o. Çalışıyor.

Slim bana yaklaşıp kulağıma fısıldıyor:

– Tam bir kaltak. Nasıl davranıldığını görüyor musun? Herifler kendinden geçiyor.

Onaylıyorum. Ayşe devam ediyor:

– Buradakiler "Dallas" ve "Kanal artı". Bütün yangınlar da bunlar vardır.

Slim'in bir kez daha bastırdığı kahrkahası gövdesini sarsıyor ve gözlerinde parlıyor.

– Hepsi güzel görünüyor. Yardım et bana, ne almalıyım bilemiyorum.

– Fikrimi soruyorsan, bence geçer akçelerle başla. Memlekette, kadınların tepkisiyle hayal kırıklığına uğramazsın böylece.

– "Geçer akçeler" nedir?

– Calais danteli. Güpür. "Aşk kadifesi", *hâtifet el hua*.

Adamın baygın bakışı derin anlamlı. Ayşe fırsattan yararlanıyor. Gösterdiği kumaş rulolarını aşağı çekiveriyor.

– Ne kadar istiyorsun?

– "Aşk kadifesi"nden dört. Bununla kaftan yaparlar.

– Tanrı'ya şükür. Sonunda aklın "kadın işleri"ne ermeye başladı.

– Bellek ve mutluluk, kadınlardır. Unutkanlık ve mutsuzluk da öyle. Sana bunu öğretecek değilim ya. Ayşe... ötekilerin hepsinden ikişer elbiselik ver bana. Neyse, içinden geldiği gibi yap. Sana teslim oluyorum.

Ayşe tatmin olmuş bir ifadeyle tezgâhına dönüyor. Kumaşları ölçüp kesiyor. Paketliyor.

– Ahmed, senden bir iyilik isteyebilir miyim?

– Gözlerimi bile verirdim sana.

Gülümsüyor, fularını şen şakrak bakan gözüne yaklaşıyor.

– Lütfen bunu bir Tati çantaya koyma.

– Neden?

– Yüzümde böyle böyle sivilceler çıkar çünkü, diyor Ayşe, yumruklarını göstererek.

– Bunca güzelliğe kıyamam. İsteğin yerine gelecektir, ya *Lalla*¹.

– Sağol, Ahmed.

Bir tomar para çıkarıp ödeme yapıyor. Bir türlü gözlerini Ayşe'den ayıramıyor.

– Döner dönmez seni görmeye geleceğim.

– Tamam. "Aşk kadifesi", Madona ve Dallas almaya gel. Göreceksin, kadınların bunları yeniden isteyecekler.

Önünde dikilip duran adamı uğurlamak için ekliyor:

– Hoşça kal, içini ferah tut, evlenenlere de mutluluklar.

Adam paketini alıyor.

– *Selam*.

Ve istemeye istemeye dışarı çıkıyor. Ayşe onun gidişini izliyor. Dükkanın eşliğinden çıkar çıkmaz da cıglığı basıyor:

– Kızını evlendiriyor, kız kardeşini değil. Şu işe bak, beni aptal yerine koyuyor! "Kadın işleri konusunda cahil"miş, *zaâma*! Hepsi bu adları bana tekrarlatmak için aynı şeyi yapıyor. Heyecan veriyor bu onlara. Bana göre hava hoş, yeter ki satın alsınlar...

– *Khalti* Ayşe, bu kumaş adları olağanüstü.

– Slimu oğlum, eskiden yaşadığımız sefalet içinde tek varlığımız buydu bizim; seslerin rüzgârındaki sözcükler. Hiç satış yapamazdık. Hikâyelerle giderilirdi ihtiyaçlar. Geçinmelik hikâyeler. Bu bir alışkanlık haline geldi.

– Evet ama şimdi, *senin* sözcüklerin allı pullu. Bir de arpalık kokuyorlar.

– Arpalık mı?

(1) Ey hanımefendi.

– Mangır, mangır, *khalti* Ayşe.

– Burada doğan çocuklarımız nasıl konuşuyorlar, görüyor musun? Kafadan *Fransis* oluyorlar. Hatta göbeklerine kadar! Araplıkları daha aşağılarda kuşkusuz...

– Fransız olmalarına kızıyor musunuz?

– Hayır! Herkes kendi çağını yaşar. Hem sana bir şey diyeyim mi, Fransa’da da havlayan köpekler bulunuyor ama, buranın ülkemizden çok daha rahat olduğunu itiraf etmek gerekir. İşsizlik sigortası, yoksullar için bedava sağlık bakımı sağlıyor, ister Tunuslu, Faslı, Cezayirli olsunlar, ister *khoro-to*¹, *rahma*²!

Konuya geri dönmeye zaman bulamadan, bir başka müşteri giriyor dükkâna. Ayşe bana sesleniyor:

– Git biraz dolaş, kızım, İşlerimin en yoğun olduğu zaman budur. Şantiyeden dönen amelelerle *zufri*³’ler³ bu saatte alışverişe çıkarlar. Sonra görüşürüz.

– Saat kaçta kapatıyorsunuz?

– Akşam sekiz buçuktan sonra. Bazen dokuzu geçse de burada olurum. Slim bilir.

Delikanlı başıyla onaylayıp kendisini izlememi söylüyor. Ayşe, çoktan müşterisiyle konuşmaya başladı bile. Çantamı toparlayıp isteksizce, sokağa çıkan Slim’in yanına gidiyorum.

– Yedi buçuk olmuş, bize gidebiliriz. Annem yemek hazırlığı için dönmüş olsa gerek.

– Bırakalım da rahatça yapsın işini. Sert bir şey içsem iyi olacak.

– Ne?

– Bir viski.

– Mahallede devrim mi ilan etmek istiyorsun?

(1) Burada, "her türlü yabancı" anlamına geliyor.

(2) İçler acısı.

(3) İşçi.

– Devrimi kendi yurdumda yapamadım... Tek istediğim bir viski. Göçmen Arap obasından çıkıp bir Fransız meydanına gidelim. Comédie olur mu?

– Evet, iyi olur. Ama biliyorsun ki, Montpellier koca-man bir Arap obasıdır. Comédie Alanı'nda hep aynı çehre-leri görürsün.

İçkiler önümüzde, konuşmadan oturuyoruz. Böyle bir anda takındığı tavır için teşekkür borçluyum ona. Yakında ortaya çıkacak olan gerçekler kafamın içinde bir deprem gibi.

Gelip geçen kalabalık arasından, önceki gün aynı ka-fe'de benimle konuşan adamı görüyorum birden. O da beni gördü. Bize doğru ilerliyor:

- İyi akşamlar, nasılsınız?
- Teşekkürler, ya siz?
- Çok iyiyim. Neşeli olmaya alıştınız mı?
- Çalışıyorum.
- Hâlâ allak bullak gibisiniz.
- Nedeni aynı değil.
- Buyrun oturun, tanıştığınıza göre.

Eliyle de davet işareti yapan Slim, tahta koltuklardan birini masamıza çekip bana dönerek ekliyor:

- Burasının oba olduğunu söylemiştim sana.
- Adam hafifçe yüzünü buruşturup duraksıyor.
- Oturabilir miyim? diye soruyor bana.
- Lütfen buyrun.
- Benim adım Roger Faure.
- Kenza Meslem.
- Tanıştığınızı sanmıştım.

Tek bir şey söylemeden, aynı gülümsemeyle karşılık ve-

riyoruz. Slim'in gözleri, hafif şaşkın bir ifadeyle âramızda gidip geliyor. Onun üzerine takılı kalan adaminkiler, kendini tanıstırmasını zorunlu kılıyor.

– Kaykay Slim.

– Kaykay mı?

Slim bir bacağına kaldırıp patenlerini gösteriyor.

– Ah!

– Geçen günkü saygısızlığımı bağışlayın lütfen. Yabancı bir kadının gözyaşlarına dayanabilecek erkeklere sık rastlandığını sanmıyorum.

– Orta yerde mi ağladın? Neden?

– Ah, tek bir gözyaşı döktü. Sevinç yaşıymış, anlaşılan. Ama bir gözlemcinin bakışları da oralarda dönüp dolanıyordu.

– Cezayir'den gelmiştim...

– Kuşkulandım desem yalan olur. Doğrulanması için duyduğum istek dudaklarımı yakıyordu. Beni size yaklaştırmaya iten de bu oldu. Ters etki yaptı. Kaçtınız. Üzüldüm doğrusu.

– Hayır, hayır. Gitmek zorundaydım.

– Cezayir'de birkaç yıl çalıştım. O ülkeyi ve insanlarını severim. Olup bitenler yüzünden şaşkınım.

– Nerede kalmıştınız?

– Cezayir kentinde. Üniversitede biyoloji dersi veriyordum. Ya siz?

– Geçen hazirana kadar, Oran Edebiyat Fakültesi'ndeydim.

– Tehdit mi edildiniz?

– Hayır. En azından doğrudan doğruya edilmedim.

– Montpellier'ye yerleşmiş olan Cezayirliyle bağlantıya geçmişsinizdir herhalde?

– Hayır. Sayıları çok mu?

– Az sayılmaz. Hâlâ geliyorlar.

Cebinden bir kâğıt çıkarıp bana uzatıyor. Cezayir'in durumu hakkında ertesi gün yapılacak toplantının çeşitli kuruluşlar tarafından duyurusu bu.

– Gelecek misiniz?

– Bilmem.

Yanıtım adamı şaşırtıyor. Açıklama yapmaya hevesli olmadığım için düzeltiyorum:

– Kuşkusuz.

– Şu işe bak, meltem.

Bakışlarımız Slim'e dönüyor. İşaret parmağını geri çevirerek, açıklamada bulunuyor:

– Rüzgâr, meltem esiyor.

Gökyüzünde bulutlar, tan vaktinin çivit rengini iteliyor. Hava nemlendi.

Yüzündeki hinoğluhin ifadeyle, Slim utanmadan bizimle eğleniyor gibi. Ne kuruyor kafasında? Neler söylüyor kendi kendine?

– Siz de oralardan mı geldiniz?

– Oralardan gelenler kaymaz. Beli büküktür onların.

Adam ilgiyle inceliyor Slim'i.

– Doğru. Öyleyse siz beur¹ olmalısınız?

– Pöh! Bu sözcükten nefret ederim. Zaten tereyağını² da sevmem. Yapış yapış bulaşır, leke bırakır ve ekşir.

Slim'e dönüp, "Huysuzluğun bitti mi?" demek geçiyor içimden. Yine bir baştan çıkarma numarası denediğini fark ediyorum. Adamın ilgisini çekmeyi başardı.

★

(1) Göçmen anne babadan, Fransa'da doğmuş olan genç Arap (Ç.N.)

(2) Tereyağının Fransızcası: beurre. Her ikisi de "bör" diye okunur (Ç.N.)

Onurlu havasından, herkese karşı ve karşın işin içinden çıkmayı beceren kadınlardan biri olduğu anlaşılıyor. Sancak gibi dikili duran elleri, hem de "tertemiz"-çıktığını belli ediyor. Vicdanında hiçbir leke taşıyor gibi. Üzerine düşeni yerine getirmiş olmanın verdiği o huzurlu yorgunluğun izi var üzerinde. Oğluyla gurur duyuyor. Bunu gösterirken ve söylerken yüzünde beliren keyifli ifade, delişmen çocuğun, kendisinin "BENZERSİZ" olduğunu belirtirken duyduğu zevkin aynısı. Ona, "*kahluşi*", "karam benim" diye sesleniyor. Oğlan da kendisine, "*mima*"¹ ya da "ihtiyar" diyor, çatlayacak kadar parıltılar saçan bir yüz ifadesiyle. Ya da sizi çatlatacak.

Biraz yenilenmeye gerek duysa da, merdiven boşluğu büyüklüğündeki yuva tertemiz. "Bina kapısı sağlam. Diyafon bile var!" diyorlar ana-oğul bir ağızdan. Mahalledeki göçmenlerin çoğunun yaşam koşullarıyla karşılaştırıldığında "şıklık sağlayan bu küçük şeyler"le dalga geçiriyorlar hemen ardından. Dairenin içinde, burasıyla orasının bir karışımı egemen. Ağzımı sulandıran kokular geliyor burnuma.

– Kendi yemeklerimizden değişik olsun diye, lazanya hazırladım sana. Sever misin?

– Bayılırım!

– Ayşe'yi beklerken bir aperitif ister misin?

Slim tepkimi gözlüyor ve şaşkın ifademi görünce de seviniyor:

– Ne sanıyorsun? "Uygar" kadındır benim annem. Ama viskisi yok. Fazla abartmayalım.

– Yok, ama portom var. Arada bir, bir yudumu iyi geliyor. Uzun süre önce, Portekizli bir arkadaşım getirmişti. İçki içmediğimi söyleyince öyle bozuldu ki, tadına baktım. Hoşu-

(1) Anneciğim.

ma gitti. Ama dostlar için pastis de var elimin altında. Yaratan Allah, yaşam nimetlerini sevdiğimiz için cezalandırmayacaktır bizi.

– Yalnızca bir bardak su rica ediyorum, Hatice.

Cezayir hakkında konuşuyoruz. Bunalmış bir ifadeyle başını sallıyor:

– Eskiden acırlardı bize, "ölkelerinden uzak düşmüş zavallı göçmenler" filan derlerdi. Şimdi ise bize imreniyorlar. Ya biz, onlara acımak bize kalmış sanki! Şiddetleri denizötesine taşıtı. Akşam geç vakit telefon çaldığında elimiz böğrümüze gidiyor. Kendini mahveden bu ülke için umutsuzuz.

Ayşe en sonunda geldiğinde, saat ona yaklaşıyor. Bir se-dirin üzerine yığılıyor. Bacaklarını, ensesini ovuşturuyor. Gözleri düşünceli.

– Ayrıldığımızdan bu yana hep seni düşündüm. Geri dönen birisi ziyaretime gelmiş gibi bir izlenime kapıldım. Annen öldüğünde, senden bile biraz daha gençti. Bir tuhaf oldum.

Tuhaf, evet. Çünkü onun "geri dönen"i ilk kez geliyor bana. İlk kez, Montpellier sokaklarında kalıtsız bir hayalet olmaktan çıkıyor sanki. Ayşe'nin söyledikleri onu yeniden doğurdu içimde. Yok olan kişi şimdi benim yüzüme ve görüntüme büründü. Benim yaşantımın ölü bir parçası şimdi o. Ve yas duygum da başkasının sözcükleriyle oluşuyor. "İlci zaman"ların kalıtı "asla"larının ağırlığıyla.

Slim, elinde bir tepsiyle mutfaktan çıkıyor:

– Sizi fısıltılarınızla baş başa bırakmak için kendi odamı da yiyeceğim.

– Ne iyi çocuk, diyor Ayşe, o ortadan yok olunca
Sonra bezgin bir gülümseyiş beliriyor yüzünde

– Koca delikanlılara inatla çocuk gözüyle bakmayı sürdürmemiz, yaşlandığımızı belli ediyor.

Ayakkabılarını çıkarıyor. Bacaklarını sedirin üstüne çekiyor. Dirsekleri dizlerinde ve yüzü elleri arasında, bağdaş kuruyor.

– Ölümü dışında, ne söylemeli sana annen hakkında?

Soluğumu tutuyorum. Hatice, lazanya tabağını önümüzdeki *mevda*'nın¹ üzerine bırakıyor.

– Çok sıcak. Başlamadan önce biraz beklesek iyi olur.

Ayşe ile benim, sessizce birbirimizi süzdüğümüzü fark ediyor. Yanıma oturup tek koluyla bana sarılıyor. Ayşe arkasını dönüp konuşmaya başlıyor:

– Zana birkaç günlüğüne Marsilya'ya gitmişti. Üst üste birkaç kez anneni telefonla aradı. Bir türlü ulaşamadı kendisine. Keltum evden hiç çıkmazdı. Kardeşi öleli üç ya da dört yıl olmuştu. Fransa'da kimsesi yoktu. Zana, arkadaşının ne durumda olduğunu biliyordu. Çabucak dönmeye karar verdi. Gelir gelmez, dosdoğru onun evinin yolunu tuttu. Cevap yoktu. Komşulara haber verdi, onlar da kapıyı kırdı. Annen yan dönmüş, elleri bacakları arasında bitişik ve dizleri çenesinde, bir kan gölü içinde yatıyordu. Öleli 'üç dört gün olmuştu. *Meskina*, hamileydi. Zaten Zana da yardım araştırmak için gitmişti Marsilya'ya. Şimdi hap diye bir şey var. Hatta köşeye sıkıştığında, klinikteki doktorlar uygun bir biçimde işi hallediyorlar. Ama bir zamanlar yasaktı bu. Ve en kötüsü, biz Magrepli kadınlar, her konuda cahiliz. Eğitiminizin tabuları bizi yasalardan çok daha kötü eziyor. Utançtan elimiz kolumuz bağlı, dilsiz kesiliyoruz.

– Kürtajı kime yaptırmıştı, biliyor musunuz?

– Hayır, hiçbir şey öğrenemedik. Belki de bir örgü şişiy-

(1) Sehpa.

le kendi başına yapmıştır. Zana böyle düşünüyor. Cesedi gören doktorlar, rahminin delinmiş olduğunu söylediler.

Hatice biraz daha sıkıca sarılıyor bana. Başımı göğsüne çekip beni sallıyor. Kollarımın canımı yakacak kadar karnıma baskı yaptığını fark ediyorum.

– Baba kimmiş, biliyor musunuz?

– Ben bilmiyorum. Zana mutlaka biliyordur. Ama ne önemi var ki?

Benim için önemli olan, adamdan çok, annemin onun için neler hissedebildiği. Birkaç saatliğine olsa da, sevmiş miydi onu? Bu soruyu Zana'ya sorarım.

– Nasıl yaşıyordu o?

– Buradaki bütün kadınlar gibi: Gündüzleri, Fransız evlerinde temizlik. Akşamları, yalnızlık içinde gurur ve üzüntü. Cenaze töreni ve cesedin toprağa verilmesinde, kadınlar arası dayanışma rol oynadı, kuşkusuz. Ama doğruya doğru, Zana biriktirdiği paraların neredeyse tümünü harcamak zorunda kaldı.

– Lazanyalar soğuyacak, diyor Hatice beni bırakmadan.

Aç değilim artık. Ayşe'nin söyledikleri içimi doldurdu mu, boşalttı mı? Bilmiyorum. Şu kadınların sıcaklığı sayesinde kurtarıcı ve katlanılabilir kılınan kaba gerçek. Susuyoruz. Yağmur camları kamçılama koyuluyor. Annelerin, kızların, kız kardeşlerin arasındaki sonsuz yumuşaklık. Kadınlarımızı bozgunlarında güçlü kılan şu bağ.

– Bilmen gereken bir şey daha var: Annen buraya gelebilmek için seni bırakmak zorunda kaldığında, ihtihar etmeye kalkışmıştı. Kurtulmuş olması bir mucize sayılır. Bütün bildiğim bu. Zana anlatır sana.

Beyaz ötelere doğru

Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyor. Yol görünmüyor. Yüzüme ve gözlerime çarpıyor damlalar. Kamçı gibi iniyor. Giysilerim tenime yapışıyor. Mehari, fırtına içinde bir kayak gibi. İki tufan arasında kayıyorum; düşünce ve su tufanı.

Binanın pencerelerinde hiç ışık yok. Oturanların hepsi, batan gemiyi bırakıp kaçmışlar sanki. Fırtınada karaya oturmuş bir enkazı andırıyor. Deniz, öfkesini göğsünde besliyor. Plajı kemiriyor. Palavas, dünyanın bir ucu gibi görünüyor bana. Bu gecenin gümbürtülü baskınına teslim olmuş bir adacık.

Daireye gelir gelmez üstümü değiştirip bir viski koyuyorum kendime. Dört dönüyorum. Öteki kıyıyı hayal bile edemiyorum. Bu akşamın gürültüsü patırtısı mesafeyi ve zamanı oyuyor. Aklımı karıştırıyor. Donuk bir sessizliğe mahkûm ediyor beni. Lamin, Selma, Fuad, Kamel, Raşid... bu sabah Cezayir'de ortaokul ve üniversitelerin açıldığını anımsıyorum birden! Ne gazete okudum, ne de haberleri dinledim. Bir sızı deşiyor karnımın içini. Telefona ve saatime bakıyorum: Geceyarısı. Orada, arkadaşlarım uyumazlar. Şimdi he-

pimiz böyleyiz: Geceleri uykusuz, gündüzleri uyurgezer. Selma'nın numarasını çeviriyorum.

– Selma, iyi akşamlar.

– Kenza! Nasılsın? Hoşuna gitti mi orası? Kenza, El Hayat lisesini ateşe verdiler!

– Olamaz!

– Oldu bile, bu kadarla da kalmayacak.

– Okullar açıldı mı?

– Her şey karşın, bizler iş başına döndük. Karnımıza sancı saplandı, ama gittik. Gördün mü? Fransız kanallarında kimse bunun harika bir halk direnişi olduğunu söylemedi! Öğrenim yılının başlangıcı üzerinde dolanan tehditlere karşın çocuklarını okula göndermek, bunun kanıtı değil mi?

– Kesinlikle... sence bu, halkın yakında ayaklanacağını belirtisi mi?

– Öküzler!

Kahkahayı basıyorum. Kerata Selma'nın tek bildiği şey, karşı çıkmaktır. Hattın öbür ucunda onun da güldüğünü duyuyorum:

– Her zamanki gibi abartıyorum. İnsanların kımıldamasını öyle çok istiyorum ki. Her şeyi sineye çekmeyi daha ne kadar sürdüreceğiz? Gösterilerde patlayan öfkeler dışında, hiçbir şey yok. Yine korkuya kapılıyor herkes. Öküzler, ne olacak!

Kamel ve Raşid de orada. Ardından, Lamin'i arıyorum. Birtakım adlar sıralıyor bana. Gidenler, kaybolanlar, tehdit edilenler, öldürülenler. Nefret dönemlerinin hüzünlü nakaratı. Ama arkadaşlarımla sesleri ve özellikle de gülüşü bana iyi geliyor. Sessizliklerimizi kıran gülüş. Korkularımızı ve alaya aldıklarımızı yoğuran. Sıkıntıyı yatıştıran. Gülmek, açıklığa karşı tek silahımız bizim. Gülmek, gözyaşı tortusu, çılgılla sözyitimi arası. Soluk tıkanıklığından kaçış. Gülmek;

düş öldüğünde, yaşamın zengin notaları, çılgın dansı. Boğulmadan su yüzüne çıkmak için atılan tekme. Ve içki, soluklanmaya yer olmadığını bir anlığına unutmak için. Unutmak yok.

Bir hayaletim. Oran harabeleri arasında dolanıyorum. Bir kan göğünün altında. Tek bir kadın, tek bir çocuk kalmamış ortalıkta. Bu yıkıntılar arasında tek bir izleri bile yok. Kalıntıya dönüşmüş, anılarında yanmışlar. Yalnızca erkekler var, tam da erkek sayılmayan. Ne yüzleri var, ne de iç organları. Bir moloz kaosu içinde debelenen gövde-varlıklar. Kafaları gözlerle kaplı. Dört bir yana çevrili gözler. "İyi ki görünmez olmuşum" diyorum kendi kendime. Beni göremezler. Bir bakıştan ibaretim. Beni yakalayamazlar. Bir soluğun buğusuyum yalnızca. Birden, kalıntılardan sağır bir alkış doğup yükseliyor. Gövde-varlıkların bedeninde çırpınmalara neden oluyor bu. Hâlâ ayakta kalabilmiş duvarların açık bağrırlarında kocaman bir hırıltıya dönüşüyor. Kafamda ve karnımda bir sancı burgusu. Mantık yürütmeye çalışıyorum: Bir hortlak acı çekemez. Ne başı ne de karnı vardır onun. Neler oluyor bana? İçimde yine bir şeyler koptu, oysa bir ölüyüm ben. Sıçrayarak uyanıyorum. Köpek gibi kıvrılmış, ellerim bacaklarımın arasında, divanın üzerinde uyurkalmışım.

Saat sabahın dördü. Yağmur dinmiş. Rüzgâr hâlâ zorlu. Camları takırdatıyor. Kâbus muydu neydi bilmem ama, kafam ve kasıklarım gerçekten ağrıyor.

Ayşe, burada olduğum haberini Zana'ya iletebilmiş. Kadıncağz beni evinde bekliyor. "La Paillade" denen bu Montpellier dışındaki mahalleye Slim eşliğinde gidiyorum.

Grand Mail: beton çubuklar arasında hapsolmuş beton-

dan bir boğaz. İç karartıcı. Oyunlarını daha ılımlı yerlere taşımış olan çocuklar ordusu tarafından terk edilmiş. Merdiven boşlukları bana Oran'ı anımsatıyor. Çöp kokusu. Delik mektup kutuları. Bozuk asansörler. Korku filmlerine uygun koridorlar.

Zana'nın kapısı. Vuruyorum. Açılıyor. Bir gölge uzun süre beni süzüyor. Hatlarını seçmekte zorlanıyorum. Daire karanlık. Kadın bana doğru ilerliyor. Beni kollarına alıp sık-tıkça sıkıyor. Kucaklanmaya bırakıyorum kendimi. "Yüzü-nün ne önemi var, bu o." diyorum kendi kendime. Bu Zana. Boğazımda, dışarı çıkmak istemeyen bir hıçkırık var.

Bir perdeyi çekiyor. Oda, günün külrengi boğuculuğuyla doluyor. Yolda karşılaşmış olsam, Zana'yı tanıyamayacağımı fark ediyorum. Kaykayı omzunda, kapının eşiğinde kalan Slim,

– Yarım saat sonra geri gelirim, diyor bana.

Zana kapıyı kapatıyor.

– Hava ağır! Bu güney rüzgârlarını hiç sevmem. Siniri-mi bozuyorlar. Üstelik insan soluk alamıyor.

– Deniz çıldırmış. İnanılır gibi değil. Bütün plajı kapla-mıştı.

– Denize mi gittin?

– Palavas'ta kalıyorum.

– Ya...

Düşünceli bir ifadeyle devam etmeden önce uzun uzun inceliyor beni.

– Anneni ilk kez gördüğümde, bana denizden söz et-mişti. Tıpkı senin gibi. İyi ki sen, aynı sözcüklerle tanımla-myorsun. Ne fark eder, şaşırtıcı bir rastlantı yine de.

– Deniz hakkında ne demişti?

– Az kalsın kendisine mezar olacağını, ama Allah'ın bunu istemediğini.

– Nasıl, mezar mı?

– Bazen yaşam, uydurulmuş öyküleri de aşar ve bizi şaşkına çevirir.

Dirseklerini dizlerine dayayıp ellerini bitıştırıyor. Parmaklarını üst üste bindiriyor:

– Ona benziyorsun.

– Neden deniz az kalsın ona mezar oluyormuş?

– Bir gün, Marsilya istasyonunda kadının biri içinde bulunduğum trene bindi. Ürkek gözleri vardı, elinde de bir demet çiçek. Vagon henüz boştu. Geçip karşıma oturdu. Düşünebiliyor musun, içinde iki elbise bulunan bir bohçası ve çiçeklerinden başka bir şeyi olmayan bizim oralı bir kadın? Apışıp kalmıştım. Soru sormaya çalıştım, cama dönüp sessizce ağlamaya koyuldu. Yol boyu öylece kaldı: görüntülerin ve zamanın ötesine geçen dalgın bakışlar, oluk oluk gözyaşları. Rahatça ağlasın, diye düşündüm. Gözyaşlarının yararını iyi bilirim. Tren bu istasyona girmeden önce, onun inmeye hazırlandığını gördüm. "Montpellier'de oturuyorum. Evime gelmek ister misin?" diye sordum. "Deniz az kalsın bana mezar olacaktı, ama Allah istemedi" diye mırıldandı. Davetimi yineledim. Gözyaşlarının ardından uzun uzun beni inceleyip, "Evet, teşekkür ederim." diye yanıtladı. Kardeşine haber göndermeden önce, bir haftadan uzun bir süre birlikte kaldık.

– Peki ama neden deniz az kalsın mezar olacakmış ona?

– Baban seni onun kollarından çekip almış. Ertesi gün, Fransa'ya giden gemiye binmiş. Oran'ın uzaklaştığını, sonra da bir su sınırı ardında yok olduğunu söyledi. İkiye bölünmüş gibi olduğunu söyledi. Senin, geminin motor sesini bas-

tıran ıglıklarını ve hıçkırıklarını duyduğunu söyledi. Deniz sakınmış. Ölü gibi sakın. Oysa onun kafasının içinde fırtınalar kopuyormuş. Kapkara bir rüzgâr ve umutsuzluk ıgılları. Öteki kıyıya sensiz ulaştığını düşünemiyormuş. Saatler boyu öylece, paramparça, mavi suların sakinliğı karşısında büyülenip kaldığını söyledi. Birdenbire denizin ona doğru yükselip kendisini çeker gibi olduğunu söyledi.

– Nasıl yani?

– Nasıl yani mi? Acın dayanılmaz bir hale gelince, tek bir istek duyarsın: Dinmesini. Nasıl olursa olsun. Ölüm de, her şeyin durması için radikal bir çözümdür. Sonsuza dek. Keltum, korkuluğı aşıp kendini denize atmış.

– Ama...

– Ama inanılmayacak kadar şanslıymış. Düşün ki gemide, bir sürü Fransız askeri varmış, çünkü Cezayir bağımsızlığına yeni kavuşmuştu. Aralarında da, yüzmeyi çok iyi bilen biri bulunuyormuş. Adam, annenin halinden, kendini iyi hissetmediğini anlamış. Atladığında, onun yakınındaymış. Bir saniye beklemeden, adam da denize dalmış. Boğulmadan yakalayabilmiş onu. Gemi yavaşlayıp bir sandal gönderene kadar, başını suyun üzerinde tutmuş. O kadar iyi bir yüzücü olmasaydı, annen kurtulamazdı.

Zana başını sallayarak beni süzüyor. Tepki gösteremeyecek kadar şaşkın ve bitkinim.

– Kendine geldiğinde, Keltum Marsilya’da, Timone Hastanesi’ndeymiş. Karanlıkta gözlerini açtığında, denizin dibinde ölü yattığını sanmış. Ağlamaya başlamış. Bir hastabakıcı gelip yatıştırıcı ilaç vermiş kendisine. Ertesi sabah, canını kurtaran asker uğramış. Deniz renginde gözleri varmış, bir demet çiçek tutuyormuş elinde. Arapça, hayatın hoş, kendisinin de güzel olduğunu söylemiş. Daha önce kimse den böyle bir şey duymamış kadıncağız. İnanmış onu. Yalnız

kalır kalmaz, bohçasını ve çiçeklerini kaptığı gibi hastaneden kaçmış. Birbirimize işte o sabah rastladık. Çektiği acılara karşın, Keltum yaşamayı severdi. Ve çarşı dönüşünde, küfesinde hep bir demet çiçek bulunurdu.

Slim, evine dönmek, sonra da liseye gitmek için otobüse bindi. Saat yedi buçukta Comédie Alanı'nda buluşmayı kararlaştırdık. Cezayir'le ilgili toplantıya katılmak istiyorum. Günümü Zana'yla birlikte geçiriyorum.

Slim'i, Trois Grâces'ta oturmuş buluyorum.

– İyi misin?

– Evet.

– Öğrendiklerin iyi miydi?

– İyi değildi. Ama bana iyi geldi.

– Ne demek oluyor bu?

– Annem şimdi gerçekten var oldu. Onu sevmeye başladığımı sanıyorum. Ve bu, paha biçilmez bir şey.

– Ölü olduğuna göre, ne işe yarar?

– Asıl ölü olduğu için işe yarıyor.

– Peki onun sersemin teki ya da hiçbir şeye aldırış etmeyen biri olduğunu söyleselerdi, o zaman ne yapardın?

– Bilemem.

– Bilemem demek çok kolay. Kıcını kıpırdatmana gerek kalmadan, her şey ayağına geldi! Sense dozunu almış bir bağımlı gibi kaykılmış gözlerle karşımda duruyorsun, lanet olsun!

– İğrenç bir kadın olsaydı, hakkında pek bir şey söylemezlerdi bana. Ve suskunlukları beni aydırırdı kuşkusuz.

Geride kalanı öğrenmeye çalışmadan çekip giderdim. Kendimi korumak için.

– Geride kalanı sormadan mı, buna inanıyor musun? Geride kalan, istesen de istemesen de yutturulurdu sana. Hem gerçek ne kadar pis ve iğrenç olursa, insanlara o kadar keyif verir.

– Birdenbire karamsarlaştın.

– Tenim içime yansıyor olmalı. Senin hikâyelerin ve deniz rüzgârı sinirlerimi bozuyor.

– Bak Slim, aklım başımda değil.

– Tamam, tamam, bencillik et bakalım. Şimdi her şeyi öğrendiğine göre, seninle uğraşılmasın istiyorsun.

Omuzlarımı silkiyorum. Sakinleşip kalabalığı izlemeye koyuluyor. Garson geliyor. Bir bardak bira istiyorum. Uzun süre sessizce oturuyoruz. Birden, Slim kahkahayı basıveriyor. Neşeli bir gülüş, üzüntünün izi bile yok. Seviniyorum.

– Ne oluyor?

– Bizim sokağın az önceki halini görmeliydin! Figuerolles, tam Clochermerle'lik¹ bir köy!

– Ne oldu?

– Ali diye bir herif, dükkânını Brahim adında birine satmış. Öğleden sonra, Brahim'im peşinde bir ressamla şişine şişine gelişini düşünsene. "Yukarıda ne yazıyor?" dedi dükkânın tabelasını göstererek. "Alimentation"², diye karşılık verdi ressam. "Peki, sil bunu ve Brahimentation yap!" "Alimentation"un Ali ile hiçbir ilgisi olmadığını anlatana kadar zavallı ressamın canı çıktı. Bütün sokak bunu algılamasını sağlamaya çalıştı. Çan çan! Bir gevezeliktir. sürdü gitti!

(1) Clochermerle: Gabriel Chevallier'nin aynı adlı romanının geçtiği köy. Yöre halkı arasında çıkan dedikodularla çatışmaları kaba bir güldürü biçiminde ele almasıyla ünlü.

(2) Gıda merkezi. (Ç.N.)

- Nasıl sona erdi?
- "Alimentation"un üzerinden bir kez daha geçildi ve "Brahim'in Yeri" eklendi yanına.

Salon kalabalık. Üniversiteliler, hukukçular, gazeteciler... Otuz yıllık FLN iktidarının irdelenmesi. Çeşit çeşit ve çelişkili eleştiriler. Orada bulunan birkaç hükümet taraftarının belirsiz, karmaşık ya da kötü niyetli görüşleri. Katiller mezhebi temsilcilerinin sövgüleri. Sayıları az olsa bile, onlar da orada. Çatışan tanıklıklar. Oradaki korku dile getiriliyor. Buradaki karmaşa. Kendilerine sığınmacı konumunu tanımayı yadsıyan Fransa. Sözüünü etmek istemedikleri yaralar, çatlayan seslerine yansıyor. Kadınlar gerçeğe yapışıyorlar. Dışlanmalarını ve kadınların oralarda çektiklerini dile getirmek için en uygun, en etkili sözcükleri seçiyorlar. Cesaretleri herkese bulaşıyor. Slim bana doğru eğiliyor:

– Cezayirli kadınlar küçücük ama güçleri yerinde. İşin özü bu... Söylesene, Cezayir'de demokrat kadınlar hep böyle dalaşırlar mı?

– Cezayir'den kovalandıkları için, kavgalarını Fransız topraklarına taşıyorlar. Bir özdeyişimiz vardır, bilirsin: "Hiçbir zaman uzlaşmamak üzere anlaştılar." Arap dünyası denen şu üçkâğıtçılığın bağrındaki uyuşmazlıkların esin kaynağıdır bu. En kötüsü de, bunun, aynı ülkedeki taraflar ve safalar içinde gerçekleşiyor olması.

Uzun süredir Montpellier'de bulunan bir hanım avukat söze başladığında, bir fısıltı dolaşüyor salonda.

- Ne oluyor? diye soruyor Slim, yanındakine.
- Bu hafta telefonla ölüm tehditleri almış galiba.
- Olamaz! Düş görüyorum! Burada bize bunu yapamazlar!

– Hayrola? Clochemerle'inin Bab El Ued'e¹ döndüğünü mü görüyorsan?

– Hayır! Bu kadını kentte herkes tanır. Budala ya da kışkanç bir herif korkutmak istemiştir onu mutlaka.

– Hep böyle başlar: Korku tohumunu eken budalalarla.

Toplantının sonunda, Roger Faure, Slim ve ben kadının yanına gidiyoruz.

– Ölüm tehditleri aldığınız doğru mu? diye soruyorum ona.

– Kim söyledi bunu size?

– Anlaşılan bunu bilmeyen yok.

Bitkin bir ifade beliriyor yüzünde.

– İnsanlar dilini tutmaktan âciz!

– Tam olarak nasıl bir tehditti bu?

Bir an duraksıyor. Omuzlarını silkiyor. Yüz hatları gergin.

– Öf, madem ki herkes biliyor: "Gebereceksin pis köpek! Gebereceksin pis köpek!" dediler.

– Bizimkilere özgü bir tehdit bu.

– Evet. Çok genç bir sestti... Bir Araptı, hiç kuşkusuz.

– Şikâyetle bulundunuz mu?

Oldukça kaygılı görünen Roger Faure'a dönüyor:

– Elbette!

Slim kadına yaklaşıyor. Kesin bir sesle:

– Budalanın tekidir, inanın bana, diyor.

Kadın kuşkuyla yüzünü buruşturarak bakıyor ona:

– Bundan emin olmayı çok isterdim.

(1) Bab el Ued: Gericilerin yandaşları silah altına aldıkları, her türlü şiddetin kol gezdiği yoksul bir Cezayir mahallesi.

Katılımcılarla birlikte içki içmeye gitmek istemedim. Cezayir'i burada yeniden yaşamak istemedim. Annem hakkında söylenenlerle toplantıdakiler, kafamın içinde çatışıyor. Karnım ağrıyor. Palavas'a gelir gelmez, tuvalete koşup midemde ne varsa, boşaltıyorum.

Denize bakıyorum. Kısa bir süre önce, kuzey kıyıları konusunda hiçbir kaygı duymuyordum. Akdeniz adı içimde hiçbir kuşku uyandırmıyordu. Akdeniz. İstesem de istemesem de, kuzey kıyısının çocuğu mu olacağım ben de? Biraz önceki toplantıya katılanlar, yalnızca Cezayirli değildi. Magrepli Museviler, Fransız Cezayirli, doğuştan ya da saf kan Fransızlar... ne çok insan kendini işin içinde hissetmişti. Sürgünlere barınak sunuyorlardı. Çeşitli hizmetler. Bir dert paylaşımı. Allak bullak olmuştum. Birdenbire nasıl da yakınlaşmıştık. Onları incelemeye koyuldum. Bambaşka karışıklıkların bilincine vardım. Unutmak olanaksız olduğu için kolu kanadı kırık, ya da hüznü dolu başka aşkların da. Anıları sökülüp alınmış kaç kadını biz? Yoksunluklarını dile getiren ya da içine atan? Acılı ya da nostaljik aşk yaşayan? Bakışları sürekli karşı sahile dikili duran? Güneyle kuzey arasında örülü duygularız biz. Kuzey ve Güney tarafından melezleştirilmiş kültürleriz, bellekleriz. Ve Tunus'u, Cezayir'i, Oran'ı, ya da Tanca'yı okşayan dalgalar, ta Marsilya'da, Montpelli-er'de ve Perpignan'da içimizi ürpertiyor.

Denize bakıyorum. Cezayir bunalımından beni kurtarmayı başarabilecek mi? Öfkeme iyi gelecek mi?

Denize bakıyorum. Annemi düşünüyorum. Çölü ve Ali-lu'yu. Rüzgârı dinliyorum. Yemek yiyemiyorum. Uyuyamıyorum. Kimildayamıyorum. Midem yanıyor. Altında ise kramplar hissediyorum. Rüzgâr güneyin çektiklerini haykırı-

yor. Beni beyaz ötelere götürüyor. Her şeyden uzağa. Köken karmaşası var içimde, özgürlük serpiintisi.

Sabahın beşinde kararımı verdim. Bavulumu hazırlıyorum. Kendime kahve yapıyorum. Bir taksi çağırıyorum. Montpellier istasyonu. Çöpçüler. Hâlâ uykulu birkaç dilenci. Biletimi satın alıyorum, bir de gazete. Slim'e telefon etmek için saatin yedi olmasını bekliyorum.

– Slim hâlâ uyuyor.

– Uyandırmayın. Size çok teşekkür etmek istemiştım. Gidiyorum.

– Nereye? Cezayir'e mi? Hemen mi?

– Hayır, hayır. Paris'te bir arkadaşına uğrayacağım. Sonra da Kanada'ya gideceğim. Kendisine mektup yazacağımı söyleyin Slim'e.

– Orada mı kalacaksın?

– Hayır, yolculuk yapmak istiyorum. Hoşça kal Hatice, 7.50'de kalkacak olan hızlı trenle gidiyorum.

Trene bindiğim sırada, Slim de patenleriyle peronda be-liriyor. İnsanları itip pencereme doğru ilerliyor:

– Ne yapıyorsun? Neler oldu?

– Yolculuğa çıkma hevesine kapıldım. Köklerimin bulunmadığı ülkelere gitmek istiyorum. Senin gibi.

– Geri gelecek misin?

– Evet.

– Kesin mi, yalan olmasın?

– Söz veriyorum, hem konuşabiliriz.

– Ne zaman?

– Bilmiyorum.

Tren sarsılıyor. El sallıyorum ona. Montpellier'den ayrılırken, dün gördüğüm avukatın yüzü kaplıyor düşüncelerimi.

Ve trenin tekerlekleri döndükçe, şu sesi duyuyorum: "Gebereceksin pis köpek! Gebereceksin pis köpek! Gebereceksin pis köpek!"

– Hey, Bayan Bilmiyorum!

Slim peronda kayarak trenin yanında ilerliyor.

– Bana kart at.

– Söz.

Gözlerinden bir sürü soru okunuyor. Yüreğim sıkışıyor.

– Fazla geliyorsun ama!

Kahkalarla gülüyor. Ve tek ayak üstünde çılgın bir dönüş yaparken bana öpücük gönderip sonra da bir direğin arkasında yok oluyor. Montpellier'den saklamak istediğim, bu görüntüyle onun neşeli gülüşü.

Montpellier penceresinin arkasında kayıyor. Roger Faure beni bu akşam yemeğe davet etmişti. Gelemeyeceğimi bildirmek için Paris'ten ona telefon etmeyi anımsamalıyım.

varlık / anlatı

*Melike Mukaddem, okuma yazması olmayan Cezayirli göçmen bir ailenin kızı olarak Oran'da öğrenim gördükten sonra, Fransa'nın Montpellier kentinde doktor olmuş. **Düşler ve Katiller**, yazarın dördüncü romanı.*

*Yayınlarımız arasında çıkan **Yasaklı Kadın**, 1993 Femina Ödülü'nde özel mansiyon kazandı.*

Cezayir bağımsızlığına kavuştuğu sırada dünyaya gelen Kenza'nın babası, cinsel saplantıları olan zalım biridir. Başkaldırdığı için kızı elinden alınan ve çaresiz kalan annesi ise, çözümü Fransa'ya kaçmakta bulmuştur.

Genç kızlığında, önyargılı, kadınları küçümseyen ve Batı kültürüne düşmanlık besleyen bir toplumun yanı sıra, duygusal yaşamını yakından izleyen ve öğrenim bursuna göz diken babası ve erkek kardeşleriyle de uğraşmak zorunda kalan Kenza, üniversitede öğretim üyesi olduktan sonra, kısa etek giyen ve peçe takmayan bütün diğer kadınlar gibi tehdit edilir. Sevgilisi, ailesinin zoruyla cahil ama "saf" bir kızla evlendirilince, annesinin izini bulmak için Montpellier'ye gitmeye karar verir. Ne var ki, Fransa bile Cezayir'e fazlasıyla yakındır...

İmgeli bir anlatımla kaleme alınmış olan bu güzel romanın bir diğer kahramanı, acımasız töreleri, tehlikeli gericiliği ve şiddet hareketleriyle bugünkü Cezayir'dir.

BN 975-434-160-5

9 789754 341607